

INTERNATIONAL MAGAZINE

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਰੀਐ ॥
ਆਰਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਦਹਾਰਾ ਪ੍ਰਥ ਖਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਈਐ ॥

ਆਰਮ ਮਾਰਗ

ਜਨਵਰੀ 2015

ਸੁਚੀ ਢਕੀਰ ਪੀਰ ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਛੋਟ ਕੀਤੇ ਦੋਨੋਂ
ਕੁਜਿਆਂ ਉਪਰ ਆਪਣੇ ਕੰਮਲ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਲ ਕੋਠਿੰਦ ਰਾਇ ਨੇ
ਇਹ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਹਿੰਦੂਆਂ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ
ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਰਹਿਬਰ ਹੋਣਗੇ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ ਵੀਹਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਜਨਵਰੀ, 2015
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ ਨੰ: - 9779816909

Postal Address for any Enquiry, Money Order,
Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.
Kharar, Distt. S.A.S Nagar (MOHALI) - 140901,
Ph. India 9417214391

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 60/-	\$ 600/-

Please visit us on internet at :-
Email : atammarg1@yahoo.co.in,
http:# www.ratwarasahib.org
http:# www.babalakhbirsinghbalongi.org

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

94172-14391, 94172-14382, 94172-14381,
96461-01996, 98889-10777, 9417214384,
9417214383

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਈਪ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ,
ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ -
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ
10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ
ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 9417214391, 9592009106, 9417214379
Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਫੋਨ : 001-604-433-0408

ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ - ਮੋਬਾਇਲ 001-7788389135

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-
9525

ਫੋਨ : 001-604-288-5000

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ

ਫੋਨ : 001-604-589-9189

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ
ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

ਫੋਨ : 0044-121-200-2818 ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879,
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ) ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ : ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858
ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-469927233

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਦਾਰੇ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

* ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)
9417214391, 9417214379, 9814612900

* ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (CBSE) - 0160-2255003

* ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ -
96461-01996

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸੀਨੀਅਰ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB) ਇੰਗਲਿਸ਼ ਮਾਧਿਅਮ
95920-55581, 01602255004

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
98148-01860

* ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ -
94172-14382

* ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (ਬੀ.ਐੱਡ)
94172-14382

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ (ਫਰੀ)
98157-28220, 98146-12900

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009

ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 98152-64891

ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385,

98555-28517, 94172-14385

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 5
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
2. ਬਾਰਹਮਾਹਾ 8
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
3. ਸੰਤ ਬਚਨ 10
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
4. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਡੱਲਾ 19
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
5. .ਖਾਸਗਾਂ ਦਰ ਪਾਇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ 26
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
6. ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਦਰਗਹ ਚਲਿਆ..... ॥ 34
(ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ)
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
7. ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨ 45
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
8. ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੇ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਟਿ.... 51
ਸੰਤ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
9. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ 55
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ
10. ਸਟੀਕ (ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ) 57
ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ
11. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ-ਭਾਗ 2 60
ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
12. ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ 62
ਵੈਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿੰਘ
13. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, 64
ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ, ਚਸ਼ੇ, ਘੜੀਆਂ, ਪਹਿਰਾਂ, ਥਿੜਾਂ, ਮਹੀਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ-ਦਰ-ਮੰਜ਼ਿਲ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

*'ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਚ ਨਾ ਜਾਣਦਾ
ਲੰਘ ਗਿਆ ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ'*

(ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ)

ਲੰਘ ਚੁੱਕਾ ਸਮਾਂ ਕੁਝ ਸਥਾਈ ਅਤੇ ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਯਾਦਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੰਘ ਚੁੱਕੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼/ਕੌਮ ਦੇ ਵੱਡਮੁੱਲੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਕੌਮਾਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਸੰਬਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਮਹਾਨ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਧਰਮ ਖਾਤਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼/ਕੌਮ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਚੇਤਨਤਾ ਭਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਣਿਆ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਭਾਵੇਂ ਚੇਤ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਸਾਖੀ ਤੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਨਵਾਂ ਸਾਲ 2015 ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਤੋਂ 2000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗਰੀਕ ਦੇ ਸੁਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਗਿਆਨੀ ਹਿਰਾਕਲੀਟਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਜਦ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾ ਪੈਰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ, ਦੂਜਾ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਿਆ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ' ਪਰ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਕਾਪਰਨਿਕਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਖਮ ਰੂਪ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹਿਰਾਕਲੀਟਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੁੰਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਨ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਹਿਰਾਕਲੀਟਸ, 'ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾ ਪੈਰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ, ਦੂਜਾ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਵਲ ਦਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਦਲਿਆ ਸਗੋਂ ਤੂੰ ਖੁਦ ਵੀ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।' ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਪਲ-ਪਲ ਬਦਲਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮ ਬਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸਥਿਰ ਬੁੱਧੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

*ਸਾ ਮਤਿ ਦੇਹੁ ਦਇਆਲ ਪ੍ਰਭ ਜਿਤੁ ਤੁਮਹਿ ਅਰਾਧਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਪ੍ਰਭ ਰੇਨੇ ਪਗ ਸਾਧਾ ॥*

ਅੰਗ - ੬੭੮

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਮਤ ਬਖਸ਼ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹੀਏ ਅਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ ਵਾਲਾ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹੀਏ।

ਆਉ ਨਵਾਂ ਸਾਲ 2015 ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ, ਨਵੀਆਂ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਖ-ਮਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਾਮ ਰੱਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਲੇਖ/ਪ੍ਰਵਚਨ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਭਰਪੂਰਤਾ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਾਘੀ ਦੇ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਰਾਹੀਂ 'ਟੁੱਟੀ ਗੰਢੀ' ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦਾਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ 40 ਮੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਰਜੀਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਤਪਤੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਜੀਵ, ਦੂਸਰਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਤੀਸਰੀ ਪ੍ਰਭੂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਤੱਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ ਹੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦਾ ਧੇਅ ਹੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰਾਹੀਂ ਸਤਿ ਤੇ ਅਸਿਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੧

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ

ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਾ ਕੇ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੬

ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਧੇਅ ਹੈ। ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ 'ਖਾਸਗਾਂ ਦਰ ਪਾਇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ' ਲੇਖ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਅਤਿ ਉਤਮ ਦਰਜੇ ਦਾ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ, ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ 'ਰੂਹ ਔਰ ਖੁਦਾ' ਦੇ ਵਸਲ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਦਸ ਕੇ, ਜੀਵ ਭਾਵ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਤਮ ਭਾਵ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੀਰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪਾ ਕੇ ਨਦਰੇ ਨਦਰੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ 'ਅਵਰਿ ਨ ਪੇਖੇ ਏਕਸ ਬਿਨ ਕੋਇ' ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚੋਂ ਸਾਨੂੰ 'ਅਵਲ ਅਲਾਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ' ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। 'ਮਾਘਿ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆਂ ਪੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ' ਲੇਖ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ 'ਮਾਘ' ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸੰਗਰਾਂਦ ਪ੍ਰਥਾਇ ਅਨੁਭਵੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਚਰਨਾਂ

ਅਤੇ ਬਚਨਾਂ ਰੂਪੀ ਧੂੜੀ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥
ਅੰਗ - ੫੨੦
ਮਾਘਿ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਧੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੫

ਉਪਰੋਕਤ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 'ਸੇਈ' ਪਿਆਰੇ ਮੇਲ ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ। ਸੋ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪਾਰ ਹੋ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਅੰਕ ਤੋਂ ਛਾਪਿਆ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇੰਨ-ਬਿਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਬਹਿਬਲ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਪਰਦਾ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਕੇ ਅੱਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਮ ਰਸੀਏ, ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਆਪਿ ਜਪਹੁ ਅਵਰਹੁ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ' ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਸਮੂਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਖੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਬਣ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਰੂਹਾਨੀ ਰਸਤੇ ਤੇ ਸੇਧ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ।

'ਸੰਤ ਬਚਨ' ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਬਚਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜੋ ਬਖਾਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਭਾਵ ਰੂਹਾਨੀ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਗਿਰਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੇ, ਉਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਾਰੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਐਨੀ ਭਿਆਨਕ ਅਗਨੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਵ ਸੜ ਬਲ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਪੁਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਂਦਿਆਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਐਸੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਾਮ ਬਾਰੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਮਗਰਮੱਛ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ।

ਕ੍ਰੋਧ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਬੰਬ ਫਟਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਇਜ਼-ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝਿਆ ਕਰਦਾ। ਕ੍ਰੋਧੀ ਮਨੁੱਖ ਅਜਿਹੀ ਬੁੱਧੀਹੀਣਤਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕਤਲ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਉਪਦ੍ਰਵ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਾ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਉਪਜਿਆ ਕਰਦੀ। ਦਇਆ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਧਰਮ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਭਿਆਨਕ ਮੱਗਰਮੱਛ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਭਵਜਲ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਕਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬਚ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ 'ਸੰਤ ਬਚਨ' ਲੇਖ ਵਿਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਲੋਭ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਦੀ ਵੀ ਤੁਲਨਾ ਹਲਕੇ ਹੋਏ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ, ਲਭ, ਲੋਭ ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ।

ਭਗਤਾ ਕੀ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ ॥

ਚਾਲਾ ਨਿਰਾਲੀ ਭਗਤਾਹ ਕੇਰੀ ਬਿਖਮ ਮਾਰਗਿ ਚਲਣਾ ॥

ਲਬ ਲੋਭ ਅਹੰਕਾਰੁ ਤਜਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਹੁਤੁ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੯

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰੋਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਕੇ ਸਰਲ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਖਤਰਨਾਕ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਘੇਰੀ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਅਸਾਧ ਰੋਗ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਹੰਕਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਰਾਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ।

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ ਜੋ ਕਿ ਡਾ. ਬੀਬੀ ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ ਵਲੋਂ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਹੈ, ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ (ਧਿਆਨ) ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਦਾ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ' ਵਿਚੋਂ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ' ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ 'ਸੱਚੇ ਸੱਚੇ' ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਅਰਸ਼ਾਂ ਦੇ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 59 ਤੇ)

ਮਾਘ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਢੀਅਹਿ ਜਿਨ ਪੁਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨੁ

(ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ ਜਨਵਰੀ 14, 2015 ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ)

ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਵਿਚੋਂ ਅਤੇ ਰਾਗ ਮਾਝ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਵਿਚੋਂ ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਾਠ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਲ ਵਿਆਖਿਆ।

ਮਾਘ ਪੁਨੀਤ ਭਈ ਤੀਰਥੁ ਅੰਤਰਿ ਜਾਨਿਆ ॥
 ਸਾਜਨ ਸਹਜਿ ਮਿਲੇ ਗੁਣ ਗਹਿ ਅੰਕਿ ਸਮਾਨਿਆ ॥
 ਪ੍ਰੀਤਮ ਗੁਣ ਅੰਕੇ ਸੁਣਿ ਪ੍ਰਭੁ ਬੰਕੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾ ਸਰਿ ਨਾਵਾ ॥
 ॥ ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਤਗ ਬੇਣੀ ਸੰਗਮ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਵਾ ॥
 ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਪੂਜਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਏਕੋ ਜਾਤਾ ॥
 ਨਾਨਕ ਮਾਘਿ ਮਹਾ ਰਸੁ ਹਰਿ ਜਪਿ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੯

ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਠੰਢ, ਪਾਲਾ, ਕੱਕਰ ਖੂਬ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤਿ ਦੀ ਸਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਾਫੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਾਲੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਿਚ ਖਰਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨਾਮ ਦੀ ਨਿੱਘ ਮਾਣਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਲਗਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਮੀਂਹ, ਝੱਖੜ, ਪਾਲਾ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਝਖੜੁ ਝਾਗੀ ਮੀਹੁ ਵਰਸੈ ਭੀ ਗੁਰੁ ਦੇਖਣ ਜਾਈ ॥ ੧੩ ॥
 ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਹੋਵੈ ਬਹੁ ਖਾਰਾ
 ਗੁਰਸਿਖੁ ਲੰਘਿ ਗੁਰੁ ਪਹਿ ਜਾਈ ॥ ੧੪ ॥
 ਜਿਉ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਲ ਬਿਨੁ ਹੈ ਮਰਤਾ
 ਤਿਉ ਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਬਿਨੁ ਮਰਿ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੭੫੭

ਮਾਘ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਲਈ ਬੜਾ ਸੁਭ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਪ੍ਰਯਾਗ ਆਦਿ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਾਹਰੀ ਰਸਮਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਦਰਲੀ ਮਨ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਬਲ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈਣ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਪੁ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ
 ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ ॥
 ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ
 ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ ॥

ਅੰਗ - ੨

ਅਰਥਾਤ ਮੈਂ ਤੀਰਥ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਤਦ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਂ ਜੇ ਇਉਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਪਰ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਕੀ ਖੱਟਾਂਗਾ? ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਜਿਤਨੀ ਭੀ ਦੁਨੀਆਂ ਮੈਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਪਉੜੀ 21 ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ ॥
 ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ ॥
 ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥
 ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੪

ਅਰਥਾਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਤਪਾਂ ਦੀ ਸਾਧਨਾ, ਜੀਆਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨੀ, ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਦਾਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵੱਟੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲ ਭੀ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਰਤਾ-ਮਾਤਰ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਜੋੜੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪਤੀਜ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਪਿਆਰ ਜਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਮਾਨੋ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਤੀਰਥ ਵਿਚ ਮਲ ਮਲ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਰਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਲਾਹ ਲਈ ਹੈ।

ਏਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਮਾਘ ਪੁਨੀਤ ਭਈ ਤੀਰਥੁ ਅੰਤਰਿ ਜਾਨਿਆ॥
 ਸਾਜਨ ਸਹਜਿ ਮਿਲੇ ਗੁਣ ਗਹਿ ਅੰਕਿ ਸਮਾਨਿਆ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੯

ਅਰਥਾਤ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਤੀਰਥ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜਿੰਦ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਟਿਕਾਉ ਦੀ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਸੱਜਣ-ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭਾਰਤਵਾਸੀ ਗੰਗਾ, ਜਮਨਾ, ਸਰਸਵਤੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਬੈਣੀ ਵਿਖੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭੂ! ਜੇ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਸੁਣ ਕੇ, ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਣ ਲਗ ਪਵਾਂ ਤਾਂ ਮਾਨੋ ਮੈਂ ਅਨੇਕ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ **(ਪ੍ਰੀਤਮ ਗੁਣ ਅੰਕੇ ਸੁਣਿ ਪ੍ਰਭ ਬੰਕੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾ ਸਰਿ ਨਾਵਾ)** ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੀ ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਸਰਸਵਤੀ ਤਿੰਨਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਥਾਂ ਅਰਥਾਤ ਤ੍ਰਿਬੈਣੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਮੈਂ ਸੱਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਸਮਾਏ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ **(ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਤਹ ਬੇਣੀ ਸੰਗਮ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਵਾ)** ਨਾਮ-ਜਾਪ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਣ-ਗਾਇਨ ਰਾਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਜੁਗ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਦਾਨ ਤੇ ਪੂਜਾ ਆਦਿ ਕਰ ਲਏ **(ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਪੂਜਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਏਕੋ ਜਾਤਾ)** ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਵੀ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਮਾਨੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ। **(ਨਾਨਕ ਮਾਘਿ ਮਹਾ ਰਸੁ ਹਰਿ ਜਪਿ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਤਾ)** ਅਸਲ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾਮ-ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ॥

ਤੀਰਥੁ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਹੈ॥ ਅੰਗ - ੬੮੭

ਅਰਥਾਤ ਮੈਂ ਭੀ ਤੀਰਥ ਉਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਵੱਡਾ ਤੀਰਥ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਟਿਕਾਣਾ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਨ ਤੀਰਥ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀ ਸਾਂਝ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਇਹ ਗਿਆਨ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਦਸ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜੇ (ਮੱਸਿਆ, ਸੰਗਰਾਂਦ, ਪੂਰਨਮਾਸੀ, ਚਾਨਣਾ, ਐਤਵਾਰ, ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ, ਚੰਦ ਗ੍ਰਹਿਣ, ਦੋ ਅਸ਼ਟਮੀਆਂ, ਦੋ ਚੌਠੇ) ਹਨ, ਦਸਾਹਰਾ ਹੈ, ਦਸ ਪਾਪ ਹਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਹੈ, ਗੰਗਾ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਹੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦੇਹ। ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੋਗੀ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਤੋਂ

ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਬਦ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਦਾ ਆਤਮਕ ਚਾਨਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹੀ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤੀਰਥ ਹੈ, ਇਹੀ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਹਲਾ ੫

ਮਾਘਿ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਯੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ ॥
ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ ਭਾਭੀ ਗੁਮਾਨੁ ॥
ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨ ਮੋਹੀਐ ਬਿਨਸੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥
ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥
ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ ॥
ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥
ਮਾਘਿ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਂਢੀਅਹਿ ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਅਰਥਾਤ ਮਾਘ ਨਖੁੜ ਵਾਲੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਹਿੰਦੂ ਸਾਸ਼ਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੜਾ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਘੀ ਦੇ ਦਿਨ ਹਿੰਦੂ ਸੱਜਣ ਪ੍ਰਯਾਗ ਤੀਰਥ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਪੁੰਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਹਰੀ ਸਾਰੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਕੋਈ ਵਧੇਰੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਵਧੇਰੇ ਉਹ ਹਉਮੈ-ਵਾਦੀ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਦਸਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਬਹੁ ਤੀਰਥ ਭਵਿਆ ਤੇਤੋ ਲਵਿਆ॥

ਅੰਗ - ੪੬੭

ਜਿਤਨਾ ਭੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਤਨਾ ਹੀ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਦਸਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ (ਕਾਂ ਵਾਂਗ ਲਉਂ-ਲਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ) ਕਿ ਮੈਂ ਫਲਾਣੇ-ਫਲਾਣੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਸੋ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਭੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਹੰਕਾਰ ਦਾ ਹੀ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਾਣੀ! ਤੂੰ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਸਾਧੂ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ, ਤੇਰੇ ਲਈ ਏਹੀ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ ਲਿਆ, ਇਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਪੂੜ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ। **(ਮਾਘਿ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆਂ ਯੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ)** ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ

ਸੁਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਵੰਡ (ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ) ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਇਹੋ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਨਾਮ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਚਰਨ ਧੂੜ ਬਾਂਛਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

.....
ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਤੇਰੇ ਮਨ ਤੋਂ ਉਤਰ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਅਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। (ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੇ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ ਗੁਮਾਨੁ) ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਰਦੀ ਹੈ, ਕਪੜਿਆਂ ਦੀ ਮੈਲ ਸਾਬਣ ਲਾਇਆਂ ਲਥਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ-ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਧੋਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ ॥
ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ ॥
ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ ॥
ਦੇ ਸਾਬੁਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ ॥
ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥
ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥
ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੪

ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਭਾਵੇਂ ਧੋਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਮਨ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਧੋਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸੀਦਾ, ਲੋਭ ਕੁੱਤਾ (ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ) ਵੀ ਭੌਂਕਣੋਂ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਲੋਭ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਮਨੁੱਖ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਦਰ-

ਦਰ ਤੇ ਭਟਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਭਟਕਣਾ ਵੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨ ਮੋਹੀਐ ਬਿਨਸੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ) ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਾਲ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰ ਨਿਅੰਤਰਣ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰੁ ਲੋਭ ਮੋਹ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਅਹੰਮੇਵ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਗੁਰਦੇਵ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੯

ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੁਰਿਆਂ ਜਗਤ ਭੀ ਸੋਭਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ) ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਤੇ ਰਸਮੀ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਾਰੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ, ਜੀਵਾਂ ਉਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨੀ, ਜੋ ਉਚੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਰਿਆ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ) ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਉਪਰ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੀਆ ਕਿਆ ਚਲੈ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ॥

ਅੰਗ - ੮੩

ਇਹੁ ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਖਸਮ ਕਾ ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ॥

ਅੰਗ- ੯੪੭

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਹੀ ਲਕਸ਼ ਅਤੇ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਹਰੀ ਜਨਾਂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਬੰਦੇ ਸੁੱਚੇ ਆਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਇਆਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਘਿ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਢੀਅਹਿ ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ, ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸੰਤ ਬਚਨ

(ਭਾਗ ਚੌਥਾ)

(ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ - ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਅੱਜ 18 ਮਈ 1962 ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਇਕੱਠ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਨਿਯਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਭਵਸਾਗਰ ਵਿਚ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਆਸਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਣਾ ਅਤਿ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਮਹਾਨ ਰੋਗ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਅੰਧਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਇਆ ਪੁਰਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਲਾਲਚਾਂ ਵਿਚ ਲਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਆਖਦੇ ਹਨ -

ਏਹ ਤਿਸਨਾ ਵਡਾ ਰੋਗੁ ਲਗਾ

ਮਰਣੁ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥ ਅੰਗ - 919

ਇਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅਗਨ ਐਨੀ ਭਿਆਨਕ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਵ ਸੜ ਬਲ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਕਲਣਾ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਮਾਇਆ ਜਾਲੁ ਪਸਾਰਿਆ

ਭੀਤਰਿ ਚੋਗ ਬਣਾਇ ॥

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਪੰਖੀ ਫਾਸਿਆ

ਨਿਕਸੁ ਨ ਪਾਏ ਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - 50

ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਦੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਸ਼ੁਭਰ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਾਇਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਚਿਤਵਨੀ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਦਿਨ ਵੀ ਤੇ ਰਾਤ ਵੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਐਨਾ ਪਰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਛੱਡ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਵੀ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਅਵਿਅਕਤ ਸੰਸਾਰ ਬੇਅੰਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਜੀਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਗਾਫਲ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਮੋਹ ਦਾ ਮੋਹਿਆ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਧੇੜ ਬੁਣ ਵਿਚ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ

ਰੋਂਦਾ ਤੇ ਕਰਲਾਂਦਾ ਹੈ -

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ ॥

ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ

ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - 66

ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਥਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿਸੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ -

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਰੈ ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - 266

ਕਿਸੇ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪੁੱਜਿਆ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਵਕਤ ਦੀ ਚਿਤਵਨੀ ਸੀ ਕਿ ਕਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਵੀ ਦੱਸ ਕਿਸ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਘਰ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਦੋ ਵਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਵਧੀਆ ਚੱਲਣ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਸੋਹਣੀ ਕੁੱਲੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਪਹਿਨਣ ਵਾਸਤੇ ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਪੇਟ ਦੀ ਭੁੱਖ ਬੁਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸੋਹਣੇ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲ ਜਾਣ, ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਗਊਆਂ ਮਿਲ ਜਾਣ। ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਨਮੋਲ ਪਦਾਰਥ - ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖਸ਼ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਅਰਥ (ਧਨ) ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਧਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਭੁੱਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣ ਵਿਚ

ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸੀ -

**ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਗੀਆ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥**

ਅੰਗ - 12

ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਪਰ ਉਹ ਪੈ ਗਿਆ ਮਾਇਆ ਜੋੜਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੀਮਤੀ ਜਨਮ ਹਾਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਅਸਾਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਪੇਟ ਤੋਂ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਕੇ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਘਰ ਵਿਚ ਕਲ੍ਹਾ ਕਲੇਸ਼ ਛਿੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਇਹੋ ਚਿੰਤਾ ਖਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਫੁਰਨੇ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੇਰੀ ਧਨ ਵਾਸਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਵੋ, ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਧਰਮ, ਕਾਮ, ਮੋਖਸ਼ ਮੈਂ ਕਦੇ ਫੇਰ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਹੈ। ਫੇਰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਇਉਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਰੋਗ ਲਗ ਕੇ ਬੁੱਧੀ ਉਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਇਕ ਐਸੀ ਅੱਗ ਹੈ ਜੋ ਬੁਝਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਬੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੋ ਜਾਣ ਪਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਵਾਸਨਾ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੱਖਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਤੇ ਅਰਬਾਂ ਦੀ ਵਾਸਨਾ ਮਨ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਹੋਇਆ ਪੰਛੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ-

**ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ॥
ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ॥
ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ॥**

ਅੰਗ - 213

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਿਕੰਦਰ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਾ ਬੁਝੀ, ਹੋਰ-ਹੋਰ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਘਾਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅੱਗ ਹੈ। ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾ ਬਾਲਣ ਪਾਉਂਦੇ ਜਾਈਏ, ਉਨੀਂ ਹੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

**ਵਡੇ ਵਡੇ ਰਾਜਨ ਅਰੁ ਭੂਮਨ
ਤਾ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨ ਨ ਬੁਝੀ॥
ਲਪਟਿ ਰਹੇ ਮਾਇਆ ਰੰਗ ਮਾਤੇ
ਲੋਚਨ ਕਛੁ ਨ ਸੁਝੀ॥
ਬਿਖਿਆ ਮਹਿ ਕਿਨ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਪਾਈ॥
ਜਿਉ ਪਾਵਕੁ ਈਧਨਿ ਨਹੀ ਧ੍ਰਾਪੈ
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕਹਾ ਅਘਾਈ॥**

ਅੰਗ - 672

ਪਰ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਬੱਤੀਆਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫੁਰਮਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਬੱਤੀ ਜਗਾ ਕੇ ਤੂੰ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਜਾਈਂ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਬੱਤੀ ਬੁਝ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਥਾਂ ਪੁੱਟ

ਲਈਂ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਪੁੱਟਣ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਜੋਗਾ ਧਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਭਲਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੋਝਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵੱਡੇ ਖਰਚ ਆ ਪੈਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਦੂਜੀ ਬੱਤੀ ਜਲਾ ਕੇ ਉਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਜਾਈਂ; ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬੁਝ ਜਾਵੇ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਥਾਂ ਪੁੱਟ ਲਈਂ, ਉਥੋਂ ਤੈਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਹੋਰ ਧਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਭਲਾ ਫੇਰ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੀਜੀ ਬੱਤੀ ਜਗਾ ਕੇ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਜਾਈਂ; ਉਥੇ ਤੇਰੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਧਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਨਾ ਜਾਈਂ; ਉਹ ਦਿਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਕਰੂਰ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੂੰ ਅਚਾਨਕ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਪੁਰਸ਼ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਬੱਤੀ ਜਗਾ ਕੇ ਪੂਰਬ ਵਲ ਨੂੰ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦੇਖਿਆ, ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਕੇ ਢਕ ਦਿਤਾ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਾ ਬੁਝੀ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਲੋ ਉਤਰ ਵਲ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖ ਤਾਂ ਲਈਏ ਕਿ ਕੀ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਥਾਂ ਪੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ, ਰੁਪਈਏ ਵਗੈਰਾ ਮਿਲ ਗਏ। ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਵਾਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੀ ਖਰਚਾਰੇ ਪਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੇ ਟਿਕਣ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਤੀਜੀ ਰਾਤ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਚੱਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੋਨੇ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੋਹਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ, ਲਾਲ ਅਤਿ ਕੀਮਤੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦੱਬਿਆ ਪਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਦੇਖਾਂਗਾ। ਚੌਥੀ ਰਾਤ ਓਧਰ ਵੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਉਥੇ ਇਕ ਗੁਫਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਸੀ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਵੜ ਗਿਆ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਫਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਚਲ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਆਦਮੀ ਚੱਕੀ ਪੀਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਹੀਰੇ-ਜਵਾਹਰਾਤ, ਲਾਲਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਚੱਕੀ ਦੇ ਮੁੱਠੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਲੈ ਤੇ ਪੀਸਣ ਲਗ ਜਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਹੱਥ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜ ਗਿਆ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਹੱਥ ਛੁਟ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਆਰਿਆ! ਹੁਣ ਚੱਕੀ ਘੁੰਮਾਈ ਜਾਹ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦੇ ਕਿ ਹੀਰੇ, ਲਾਲਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਇਹ ਤੇਰੀ ਚਿਤਵਨੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ, ਐਥੇ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਚੱਕੀ ਘੁੰਮਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਤੈਥੋਂ ਵੱਧ ਕੋਈ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਆਏਗਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਹੀਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਛੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਕ ਕਥਾ ਨਾਲ ਇਕ ਭਾਵ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਿਆ

ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਸਵਾਸ ਪੂਰੇ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਜੁਨੀਆਂ ਭੋਗਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਕ ਤਿੱਤਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ-

**ਭੂਮੀਆ ਭੂਮਿ ਉਪਰਿ ਨਿਤ ਲੁਝੈ ॥
ਛੋਡਿ ਚਲੈ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਹੀ ਬੁਝੈ ॥**

ਅੰਗ - 188

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਤਿੱਤਰ ਇਸ ਥਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਘਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਇਸ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਇਕ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਅੱਜ ਤਿੱਤਰ ਬਣ ਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਮੇਰੀ ਹੈ। ਜਾਓ ਏਸ ਤਿੱਤਰ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਓ, ਇਹ ਤਿੱਤਰ ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਤੋਂ ਕਾਣਾ ਹੈ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਤਿੱਤਰ ਫੜ ਲਿਆਂਦਾ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਕਿ ਕਿੱਡੀ ਨਖਿੱਧ ਜੂਨ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਾ ਬੁਝਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੋ! ਹਉਂਕੇ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਤਿੱਤਰ ਫੜ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਅੱਖੋਂ ਕਾਣਾ ਸੀ -

**ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭ ਕਹਿਓ ਜਨਮ ਬਹੁ ਧਾਰੇ।
ਮਰ ਮਰ ਤਜੇ ਸਰੀਰ ਉਦਾਰੇ।
ਤਉ ਨ ਤਿਆਗਤ ਨਿਜ ਰਜਧਾਨੀ।
ਬਚਿਉ ਫਾਸ ਸਨੇਹ ਮਹਾਨੀ।
ਅਬ ਦਰਸਨ ਤੇ ਪਾਤਕ ਟਰੇ।
ਜਨਮ ਮਰਨ ਜਗ ਬੰਧਨ ਹਰੇ।
ਇਮ ਉਧਾਰ ਖਗ ਕੋ ਕਰ ਭਲੇ।
ਆਗੇ ਹਿਤ ਅਖੇਰ ਕੇ ਚਲੇ।**

ਪੰਨਾ - 196 ਕਥਾ ਨਾਰਾਇਨ ਹਰੀ ਵਿਚੋਂ
(ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ)

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਰੋਗ ਜੀਵ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਬੇਮੁੱਖ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਭੁੱਖ ਕਦੇ ਮਿਟਦੀ ਨਹੀਂ -

**ਕਿਆ ਗਭਰੂ ਕਿਆ ਬਿਰਧਿ ਹੈ
ਮਨਮੁਖ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਭੁਖ ਨ ਜਾਇ ॥**

ਅੰਗ - 649

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਇਹੁ ਜਗਤੁ ਮਿਟੀ ਕਾ ਪੁਤਲਾ ਜੋਗੀ
ਇਸੁ ਮਹਿ ਰੋਗੁ ਵਡਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਾਇਆ ॥**

**ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਭੇਖ ਕਰੇ ਜੋਗੀ
ਰੋਗੁ ਨ ਜਾਇ ਗਵਾਇਆ ॥**

ਅੰਗ - 909

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਰੋਗ ਭੇਖ ਕਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਨਾ ਤ੍ਰਿਕਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਕੀਤਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਦਵਾਈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਉਖਧ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ, ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਨਾਮ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਇਸ ਰੋਗ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ-

**ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਹੈ ਜੋਗੀ
ਜਿਸ ਨੋ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਸੋਈ ਬੁਝੈ
ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਸੋ ਪਾਏ ॥** ਅੰਗ - 909

ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਮਨ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਗਨ ਬੁਝ ਕੇ ਹਿਰਦਾ ਸੀਤਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅਹੰਭਾਵ ਗਵਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਰੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਰੋਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦੇ ਰਤਿਆ
ਸੀਤਲੁ ਹੋਏ ਆਪੁ ਗਵਾਇ ॥
ਅੰਦਰੁ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਸੰਤੋਖਿਆ
ਫਿਰਿ ਭੁਖ ਨ ਲਗੈ ਆਇ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰਹਿ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ਹੈ
ਜੋ ਨਾਮਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥** ਅੰਗ - 650

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰੂੰ ਵਰਗੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਪਾਸ ਇਕ ਵੀ ਰੁਪਈਆ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 40 ਗੰਜ ਜੋੜੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਰਗਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਭੁੱਖ ਲਹਿ ਗਈ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਭਾਂਬੜ ਕਿੱਡੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ, ਕੀ ਰਾਜਾ, ਕੀ ਪਰਜਾ, ਸਭ ਹੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਸ਼ ਗਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਧਨ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬੈਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਧਨ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ਾਂ, ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ, ਕਰੰਸੀਆਂ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਧਨ ਉਥੇ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ; ਕੀ ਕਰਨਗੇ? ਆਦਮੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਓਨਾਂ ਹੀ ਧਨ ਆਉਣਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਉਹ ਖਾ ਲਵੇ, ਵਰਤ ਲਵੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਾਰੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ -

**ਦਮੜਾ ਤਿਸ ਹੀ ਕਾ ਜੋ ਖਰਚੇ ਔਰ ਖਾਇ।
ਦੇਵੇ ਦਿਲਾਵੈ ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ।
ਹੋਤਾ ਨਾ ਰਾਖੈ ਅਕੇਲਾ ਨਾ ਖਾਇ।
ਤਹਕੀਕ ਦਿਲ ਜਾਨੀ ਵਹੀ ਭਿਸਤ ਜਾਇ।**
(ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ)

ਸੋ ਪਿਆਰਿਓ! ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੰਸਾਰ ਤੜਫ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਜ਼ਬਾ ਭਵਸਾਗਰ ਦੀ ਐਡੀ ਉਚੀ ਲਹਿਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸੁਰਖਸ਼ਿਤ ਲੰਘਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅਗਨ ਨਹੀਂ ਬੁਝਦੀ। ਇਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅਗਨ ਗੁਰੂ ਆਪ ਬੁਝਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬੁਝਦੀ ਹੈ -

**ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾਧੀ ਜਲਿ ਮੁਈ
ਜਲਿ ਜਲਿ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸੀਤਲ ਜੇ ਮਿਲੈ
ਫਿਰਿ ਜਲੈ ਨ ਦੂਜੀ ਵਾਰ॥** ਅੰਗ - 588

ਅਤੇ

**ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬੁਝੈ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ॥
ਮਹਾ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਵੈ ਗੁਰ ਬਚਨੀ
ਪ੍ਰਭ ਸਿਉ ਲਾਗੈ ਪੂਰਨ ਧਿਆਨੁ॥** ਅੰਗ - 682

ਭਵਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਕਠਿਨ ਹੈ - ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਗਰਮੱਛ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਅਜਿਹੇ ਭਿਆਨਕ ਜਜ਼ਬੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਐਉਂ ਜਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬੰਬ ਵੱਡੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਖੇੜ ਦੇਵੇ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ॥
ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ॥** ਅੰਗ - 932

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਾਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਅੱਗ ਬਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਐਸੀ ਦੂਸ਼ਿਤ ਐਨਰਜੀ ਆਪਣੇ ਚੁਗਿਰਦੇ ਨੂੰ ਘੇਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਿਆਂ ਆਪਣੀ ਸੁਖ ਬੁੱਧ ਵੀ ਭੁੱਲਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਓਨਾ ਪਾਸਿ ਦੁਆਸਿ ਨ ਭਿਟੀਐ
ਜਿਨ ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਲ॥** ਅੰਗ - 40

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਝਗੜੇ ਦੇ ਮੂਲ ਕ੍ਰੋਧ! ਜਿਸਨੂੰ ਕਦੀ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਦਇਆ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨਿਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ॥ ਅੰਗ - 3
ਇਸ ਨੇ ਵਿਸ਼ਈ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੇਰੇ

ਅੱਗੇ ਬਾਂਦਰ ਵਾਂਗ ਨਾਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰੋਧੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਮਦੂਤ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰੋਧੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵ ਨੀਚ ਪਦਵੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

**ਹੇ ਕਲਿ ਮੂਲਿ ਕ੍ਰੋਧੰ ਕਦੰਚ ਕਰੁਣਾ ਨ
ਉਪਰਜਤੇ॥
ਬਿਖਯੰਤ ਜੀਵੰ ਵਸੰ ਕਰੋਤਿ
ਨਿਰਤੰ ਕਰੋਤਿ ਜਥਾ ਮਰਕਟਹ॥
ਅਨਿਕ ਸਾਸਨ ਤਾਡੰਤਿ ਜਮਦੂਤਹ
ਤਵ ਸੰਗੇ ਅਧਮੰ ਨਰਹ॥
ਦੀਨ ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਦਯਾਲ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ
ਸਰਬ ਜੀਅ ਰਖਾ ਕਰੋਤਿ॥** ਅੰਗ - 1358

ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ ਕੁਲਾਂ ਗਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਝਗੜੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ -

**ਝਗੜਾ ਕਰਦਿਆ ਅਨਦਿਨੁ ਗੁਦਰੈ
ਸਬਦਿ ਨ ਕਰਹਿ ਵੀਚਾਰੁ॥** ਅੰਗ - 316

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਨਿਰ-ਅਭਿਮਾਨ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰੋਸ ਨਾ ਕਰ। ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਉਪਰ ਇਹ ਸਮਝ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਇਕੋ ਆਤਮਾ ਦਾ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ-

**ਰੋਸੁ ਨ ਕਾਹੂ ਸੰਗ ਕਰਹੁ
ਆਪਨ ਆਪੁ ਬੀਚਾਰਿ॥
ਹੋਇ ਨਿਮਾਨਾ ਜਗਿ ਰਹਹੁ
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਰਿ॥** ਅੰਗ - 259

ਜੇ ਕ੍ਰੋਧੀ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਪ ਵੀ ਪਤਿਤ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਬੁਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰੋ, ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇਵੋ ਕਿਉਂਕਿ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਰੋਗ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਸੂਝ ਅਤੇ ਨਾਮ ਰਸ ਦੀ ਹਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ -

**ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ
ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਢਾਇ॥
ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ॥** ਅੰਗ - 1382

ਜਿੰਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝਗੜੇ ਹਨ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਫਿੱਕੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਾਮ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕਾਮ ਰੂਪੀ ਭਿਆਨਕ ਮਗਰਮੱਛ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

**ਨਿਮਖ ਕਾਮ ਸੁਆਦ ਕਾਰਣਿ
ਕੋਟਿ ਦਿਨਸ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿ॥
ਘਰੀ ਮੁਹਤ ਰੰਗ ਮਾਣਹਿ**

ਕਾਮ ਇਕ ਐਸਾ ਮੱਗਰਮੱਛ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸ ਕੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੱਗਰਮੱਛ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਨੂੰ ਭਵਸਾਗਰ ਪਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਆਖਰੀ ਦਮ ਤੱਕ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਵੈਰੀ ਦੇ ਛੁਪ ਕੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਚ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾ।

ਇਕ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ - ਇਕ ਬਿਲਵਾ ਮੰਗਲ ਨਾਮ ਦਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੂਰਦਾਸ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭਗਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੋਹਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਗਰ ਅਤੇ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਨਦੀ ਵਹਿੰਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਬਿਲਵਾ ਮੰਗਲ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਕਾਮ ਵਸ ਗਿਆ। ਵੇਸਵਾ ਆਪਣੇ ਚੰਚਲ ਸੁਭਾਅ ਨਾਲ ਇਸ ਨਾਲ ਹਾਵ ਭਾਵ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਪਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਠਿਆ, ਹਨੇਰਾ ਐਨਾ ਸੀ ਕਿ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ, ਬੱਦਲਾਂ ਨੇ ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਸੀ। ਉਚੇ ਨੀਵੇਂ ਟੋਏ ਟਿੱਬੇ ਦੀ ਕੋਈ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਗਿਰਦਾ ਸੀ, ਕਈ ਵਾਰ ਓੜੜ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਡਿਗਦਾ ਢਹਿੰਦਾ ਇਹ ਛਗਟੇਦਾਰ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦੇ ਵਿਚ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਨਦੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਨਾਲ ਸੁੱਕ ਰਹੀ ਸੀ, ਫਰਾਟੇ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਆਵਾਜ਼ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਐਸੀ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਸਕੇ ਪਰ ਇਹ ਬਿਲਵਾ ਮੰਗਲ ਕਾਮ ਦਾ ਮੋਹਿਆ ਹੋਇਆ, ਭੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਮੁਰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਨਦੀ ਦੇ ਬਹਾਓ ਨਾਲ ਕੰਢੇ ਉਪਰ ਆ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਦੀ ਲੰਘਣ ਵਾਸਤੇ ਵੇਸਵਾ ਨੇ ਇਹ ਛੱਟਾ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੇਠਾਂ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਤੈਰਦਾ ਹੋਇਆ ਦੂਰ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਜਾ ਲੱਗਿਆ ਜਿਥੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਘਰ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਘੜੀਸ ਕੇ ਮੁਰਦਾ ਬਰੇਤੀ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਫੇਰ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ।

ਅੱਗੇ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ ਸੀ। ਛੋਟੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਟੱਪ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਇਆ ਕਿ ਵੇਸਵਾ ਕਿਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਪਰ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜਲ ਤੇ ਦੀਵਾ ਜਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ balcony ਸੀ ਜੋ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਨਾਲ ਢਕੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਵੇਸਵਾ ਨੇ ਕੋਈ ਰੱਸਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੁਝ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ

ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ, ਵੇਸਵਾ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਰੀਚਾ ਦੇ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਵਾ ਲਿਆ। ਵੇਸਵਾ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਡੋਰ ਡੋਰ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਜੋ ਨਦੀਓਂ ਪਾਰ ਦਾ ਵਾਸੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੀ ਨਦੀ ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਬਿਲਵਾ ਮੰਗਲ! ਤੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ? ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹੇ ਪ੍ਰਿਅ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਰ ਛੱਟਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀ balcony ਵਿਚ ਰੱਸਾ ਲਟਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਭੇਟਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਰਾਦਾ ਰਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਨੇ ਮਨੇ ਤੇਰੇ ਉਪਰ ਵਿਕ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਵੇਸਵਾ ਅੰਦਰੋਂ ਕੰਬ ਗਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਛੱਟਾ ਰੱਖਿਆ, ਨਾ ਰੱਸਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋ। ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਲਾਈਟ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਜਗਾਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਿਛਲੀ balcony ਦਾ ਰੱਸਾ ਮੈਨੂੰ ਵਿਖਾ। ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀ ਨਾਗ ਨੇ ਉਪਰਲੇ ਕੰਢੇ ਨਾਲ ਵਲ੍ਹੇਟ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਬਿਲਵਾ ਮੰਗਲ! ਦੇਖ, ਇਹ ਰੱਸਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨਾਗ ਹੈ ਜੋ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਲ, ਮੈਨੂੰ ਛੱਟਾ ਵੀ ਵਿਖਾ।” ਜਦੋਂ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਗਲਿਆ ਸੜਿਆ ਮੁਰਦਾ ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਕਾਮ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਛੱਟਾ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਵੀ ਧਿਰਕਾਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ਅਤੇ ਬਿਲਵਾ ਮੰਗਲ ਉਪਰ ਵੀ ਧਿਰਕਾਰ ਪਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਪੇਸ਼ਾ-ਵਰ ਔਰਤ ਹਾਂ, ਅਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਅਸੀਂ ਪੈਸੇ ਪਿਛੇ ਤਨ ਵੇਚਦੀਆਂ ਹਾਂ, ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਧਕੇਲੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਾਂ। ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਉਚੇਰਾ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਹੈ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਤੂੰ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿਆ ਜਾਵੇਂਗਾ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਖੱਡੇ ਵਿਚ ਗਿਰ ਜਾਵੇਂਗਾ ਜਿਥੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਸੋਚ, ਇਸ ਸਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸਾਜਣ ਵਾਲਾ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ; ਜੇ ਤੂੰ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਬਿਲਵਾ ਮੰਗਲ ਨੂੰ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ, ਅੱਖਾਂ ਉਤੋਂ ਕਾਮ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਹੋਸ਼ ਆ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹੇ ਦੇਵੀ!

ਤੂੰ ਕਿੰਨੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਸੇ ਮੰਦ ਕਰਮ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਤੂੰ ਕਾਮ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਕਦੇ ਅਹਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਾਂਗਾ। ਬਿਲਵਾ ਮੰਗਲ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਪਰ ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਕਾਮ ਵੈਰੀ ਨੇ ਫੇਰ ਭਰਵਾਂ ਹੱਲਾ ਇਸ ਉਪਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਉਜਾੜ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਭਿਖਸ਼ਾ ਲੈਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਨਮੋਹਣੀ ਸੂਰਤ ਵਾਲੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਿਖਸ਼ਾ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਲੀ ਗਈ, ਇਸ ਨੇ ਫੇਰ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਲੜਕੀ ਜਦੋਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਈ ਤਾਂ ਬਿਲਵਾ ਮੰਗਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਮਲੀਨ ਅੰਸ਼ ਦੇਖੇ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਾਧੂਆ! ਤੂੰ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਚੁਕਿਆ ਹੋਵੇਂਗਾ, ਬਾਲ ਬੱਚੇ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਵੀ ਕਰ ਚੁਕਿਆ ਹੋਵੇਂਗਾ ਪਰ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਮੈਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ; ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ? ਜੇ ਇਸ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਰਾ ਹੀ ਦੁਰਗੰਧ ਦਾ ਬੈਲਾ ਹੈ। ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਮੈਲ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗਿੱਡ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੈਲ, ਨੱਕ ਵਿਚੋਂ ਮੈਲ, ਵਿਸ਼ਟਾ ਮਲਮੂਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦੇਹੀ ਸਦਾ ਹੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਕੀ?

**ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ॥
ਇਸੁ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਗੁਮਾਨ॥**

ਅੰਗ - 374

ਇਹ ਮਲਮੂਤਰ ਤੇ ਮੈਲ ਭਰਿਆ ਬੈਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰ ਮੋਹਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ? ਤੂੰ ਸਾਧੂ ਹੈਂ, ਬੈਰਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈਂ, ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਐਨੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੋਈ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵਸਾ, ਜਿਸ ਮੰਤਵ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤੂੰ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ। ਸਾਧੂਆ! ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜੁਗਤ ਸਿੱਖ ਲੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਨੈਣਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਦਿਬਯ ਨੈਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈ। ਮੇਰੇ ਹੁਸਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਤੈਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦਿਆਂ ਬਿਲਵਾ ਮੰਗਲ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਟਿਕਾਣੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਹੇ ਦੇਵੀ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚੋਂ ਜਗਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਸਲਾਈਆਂ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਮੰਗਾ ਦੇ।” ਉਸ ਭੋਲੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਅੰਗੀਠੀ ਵਿਚ ਦੋ ਸਲਾਈਆਂ ਰੱਖ ਦਿਤੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਬਿਲਵਾ ਮੰਗਲ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਬਿਲਵਾ ਮੰਗਲ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਫੇਰ ਲਈਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ‘ਸੂਰਦਾਸ’ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਨਿਮਖ ਕਾਮ ਸੁਆਦ ਕਾਰਣਿ

**ਕੋਟਿ ਦਿਨਸ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿ॥
ਘਰੀ ਮੁਹਤ ਰੰਗ ਮਾਣਹਿ
ਫਿਰਿ ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ ਪਛੁਤਾਵਹਿ॥
ਅੰਧੇ ਚੇਤਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਇਆ॥
ਤੇਰਾ ਸੋ ਦਿਨੁ ਨੇੜੈ ਆਇਆ॥**

ਅੰਗ - 403

ਅਤੇ

**ਪਾਪੀ ਹੀਐ ਮੇ ਕਾਮੁ ਬਸਾਇ॥
ਮਨੁ ਚੰਚਲੁ ਯਾ ਤੇ ਗਹਿਓ ਨ ਜਾਇ॥
ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਅਰੁ ਸੰਨਿਆਸ॥
ਸਭ ਹੀ ਪਰਿ ਡਾਰੀ ਇਹ ਫਾਸ॥**

ਅੰਗ - 1186

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੀ ਹੈ -

**ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮਦ ਨਿੰਦਾ
ਸਾਧਸੰਗਿ ਮਿਟਿਆ ਅਭਿਮਾਨ॥
ਐਸੇ ਸੰਤ ਭੇਟਹਿ ਵਡਭਾਗੀ
ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ॥**

ਅੰਗ - 1151

ਇਕ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਰਕ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕਾਮ! ਤੇਰੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਬੇਅੰਤ ਜੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਭਟਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਐਸੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿਤ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਪ ਤਪ ਸਾਰਾ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਧਨ ਹੀਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਚਲ ਹੈਂ, ਉਚੇ ਤੇ ਨੀਵਿਆਂ ਸਭ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ -

**ਹੇ ਕਾਮੰ ਨਰਕ ਬਿਸ੍ਰਾਮੰ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਭ੍ਰਮਾਵਣਹ॥
ਚਿਤ ਹਰਣੰ ਤ੍ਰੈ ਲੋਕ ਗੰਮ੍ਹੰ
ਜਪ ਤਪ ਸੀਲ ਬਿਦਾਰਣਹ॥
ਅਲਪ ਸੁਖ ਅਵਿਤ ਚੰਚਲ ਉਚ ਨੀਚ
ਸਮਾਵਣਹ॥
ਤਵ ਭੈ ਬਿਮੁੱਚਿਤ ਸਾਧ ਸੰਗਮ
ਓਟ ਨਾਨਕ ਨਾਰਾਇਣਹ॥
ਹੇ ਕਲਿ ਮੂਲ ਕ੍ਰੋਧੰ ਕਦੰਚ ਕਰੁਣਾ ਨ
ਉਪਰਜਤੇ॥
ਬਿਖਯੰਤ ਜੀਵੰ ਵਸੁੰ ਕਰੋਤਿ
ਨਿਰਤੁੰ ਕਰੋਤਿ ਜਥਾ ਮਰਕਟਹ॥
ਅਨਿਕ ਸਾਸਨ ਤਾੜੰਤਿ ਜਮਦੂਤਹ
ਤਵ ਸੰਗੇ ਅਧਮੰ ਨਰਹ॥
ਦੀਨ ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਦਯਾਲ ਪ੍ਰਭੂ
ਨਾਨਕ ਸਰਬ ਜੀਅ ਰਖੂਾ ਕਰੋਤਿ॥**

ਅੰਗ - 1358

ਤੇਰੇ ਡਰ ਨੂੰ ਸਾਧਸੰਗ ਦੁਆਰਾ ਕੱਟੀਦਾ ਹੈ -

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਵੋ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਡੇ ਭਿਆਨਕ ਮਗਰਮੱਛ ਹਨ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮ ਰੂਪੀ ਮਗਰਮੱਛ ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਇਸ ਜਜ਼ਬੇ ਉਪਰ ਸੰਜਮ, ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਹੋਇ

ਪਰ ਨਾਰੀ ਧੀ ਭੈਣ ਵਖਾਣੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 6/8

ਦੇਖ ਪਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ

ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 29/11

ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਮਦਦਗਾਰ ਜਤ, ਸਤਿ, ਸੰਜਮ, ਸੱਚ ਦਾ ਕਮਾਉਣਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਗਿਆਨ ਰਤਨੁ ਇਕੁ ਪਾਇਆ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਮੰਨਿ ਵਸਾਇਆ॥

ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਣਿਆ॥

ਅੰਗ - 129

ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਵਿਚ ਉਚੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਰਸ ਵਿਚ ਅਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਮ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਿਲਕੁਲ ਫਿਕਾ ਤੇ ਕੌੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਦੁਰਗੰਧ ਭਰੇ ਜਜ਼ਬੇ ਵਲ ਅੱਖ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਫੁਰਨਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਵੈਸੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੋਝ ਭਰੇ ਜਜ਼ਬੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਵੀ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, AIDS ਵਰਗੀਆਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ -

ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ॥

ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਥਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ॥

ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ॥

ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ॥

ਅੰਗ - 315

ਕ੍ਰੋਧ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਕ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬਟਾਲੇ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਤ ਨਿਤਾਨੰਦ ਜੀ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਹ ਗਰਭ ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਪਰਲੋਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ

ਭਿਆਨਕ ਬਲਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਸਤਾ ਬਹੁਤ ਬਿਖੜਾ ਹੈ, ਮਹਾਂ ਅੰਧਕਾਰ ਅਤੇ ਤਪਿਆ ਹੋਇਆ ਰਸਤਾ ਹੈ ਇਥੇ ਭੁੱਖ ਤੇ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਜਮਦੂਤ ਮਾਰਦੇ ਕੁੱਟਦੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਨੂੰ ਘੜੀਸੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 21 ਪੁਰੀਆਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਰਮ ਧਰਮ ਦਾ ਟੋਲ ਟੈਕਸ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸ ਹਨੁਰੇ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਚਾਨਣਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਤਪਸ ਵਿਚ ਛਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਂ ਤ੍ਰਿਖਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਜਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਪੈਂਡੇ ਤੇ ਚਲਦਾ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

ਜਿਹ ਮਾਰਗ ਕੇ ਗਨੇ ਜਾਹਿ ਨ ਕੋਸਾ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਉਹਾ ਸੰਗਿ ਤੋਸਾ॥

ਜਿਹ ਪੈਡੈ ਮਹਾ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰਾ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਉਜੀਆਰਾ॥

ਜਹਾ ਪੰਥਿ ਤੇਰਾ ਕੋ ਨ ਸਿਵਾਨੁ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਤਹਿ ਨਾਲਿ ਪਛਾਨੁ॥

ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਤਪਤਿ ਬਹੁ ਘਾਮ॥

ਤਹ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤੁਮ ਉਪਰਿ ਛਾਮ॥

ਜਹਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਮਨ ਤੁਝੁ ਆਕਰਖੈ॥

ਤਹ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਖੈ॥

ਅੰਗ - 264

ਸਵਾ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਇਹ ਰਸਤਾ ਤਹਿ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਭੋਗ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਈਏ, ਭਾਈ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਕਥਾ ਪਿਛੋਂ ਆਪਣੀ ਪੋਥੀ ਸੰਕੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ ਕਿ ਵੇਖੋ, ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਿੰਨਾ ਲੰਮਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਈਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਇਕ ਪਹਿਰ ਵਿਚ ਮੁਕਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਦੂਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਤੀਸਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਘੜੀ ਵਿਚ ਦਰਗਾਹ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਚੌਥੇ ਨੇ ਚੁਟਕੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਚੁਟਕੀ ਮਾਰਨ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਲਈਆਂ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਕਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਸ਼ਤਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਹੀਣਤਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਗਾਹਕ ਤੋਂ ਗੁਣ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਆਇਆ ਪਰ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਪੋਥੀ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਕਥਾ ਕਰਨ ਨਾ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਕਥਾ ਕਰਨ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਚੰਡਾਲ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੇ

ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਆਵਾਂ? ਉਹ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਅੱਜ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਚੰਡਾਲ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਵੀ ਚੰਡਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਭਿੱਟ ਨਾ ਮੰਨਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਿੱਟੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹੋ। ਉਹ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਆਪੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਅੱਜ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਲ ਦਾ ਵਾਸਾ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਉਸ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡੇ ਸਿੱਖ ਮੇਰੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਮਖੌਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਇਹ ਅਵਸਥਾ-ਭੇਦ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵਿਮਾਨ ਆਦਿ ਭੇਜ ਕੇ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ 'ਮੈਂ' ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੀਘਰ ਮੁਕਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨਾ ਕਿਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੋਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ 'ਮੈਂ' ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਹਰ ਬਾਰੂਦ ਦੇ ਬੰਬ ਫਟਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਬੰਬ ਫਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਭਿੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਇਜ਼-ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਝਿਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਬੁੱਧੀਹੀਣਤਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਉਪਦ੍ਰਵ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਲ੍ਹਾ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਉਪਜਿਆ ਕਰਦੀ। ਦਇਆ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਧਰਮ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਭਿਆਨਕ ਮਗਰਮੱਛ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਭਵਜਲ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਮਗਰਮੱਛ ਜੋ ਇਸ ਭਵਸਾਗਰ ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਉਹ ਹੈ ਲੋਭ। ਇਸ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਹਲਕੇ ਹੋਏ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਲਕਿਆ ਹੋਇਆ ਕੁੱਤਾ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਝੰਗ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪੂੰਛ ਸਿੱਧੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਟਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਭੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪੈਸੇ ਵਾਸਤੇ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਧਨ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਪਰਪੰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਧੋਖੇ, ਛਲ, ਕਪਟ ਦੇ ਕੇ ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਆਪਣੇ ਕਾਬੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ

ਹਨ ਕਿ ਇਹ -

**ਲੋਭ ਲਹਿਰ ਸਭ ਸੁਆਨੁ ਹਲਕੁ ਹੈ
ਹਲਕਿਓ ਸਭਹਿ ਬਿਗਾਰੇ ॥
ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਦੀਬਾਨਿ ਖਬਰਿ ਹੋਈ
ਗੁਰਿ ਗਿਆਨੁ ਖੜਗੁ ਲੈ ਮਾਰੇ ॥**

ਅੰਗ - 983

ਇਹ ਹਲਕਿਆ ਹੋਇਆ ਕੁੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੱਟਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਹਲਕ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਭੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜੋ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਹਲਕ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਲੋਭੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਯਾਨਿ ਕਿ ਮਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦਾ ਵਸਾਹ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਆਖਰੀ ਸ਼ਾਸ ਤੱਕ ਵੀ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਧੋਖਾ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਧੋਖੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਜਤਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਭੀ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 84 ਲੱਖ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ ਹਨ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਲੋਭੀ ਕਾ ਵੇਸਾਹੁ ਨ ਕੀਜੈ
ਜੇ ਕਾ ਪਾਰਿ ਵੇਸਾਇ ॥
ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਤਿਥੈ ਧੁਹੈ ਜਿਥੈ ਹਥੁ ਨ ਪਾਇ ॥
ਮਨਮੁਖ ਸੇਤੀ ਸੰਗੁ ਕਰੇ
ਮੁਹਿ ਕਾਲਖ ਦਾਗੁ ਲਗਾਇ ॥
ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਲੋਭੀਆਂ
ਜਾਸਨਿ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇ ॥ ਅੰਗ - 1417**

ਇਸ ਲੋਭ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮਾਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਵੱਡਿਆਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਉਪਰ ਚੁਣ ਕੇ ਭੇਜਦੀ ਹੈ, ਰਾਜਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਜਨਤਾ ਵਿਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਡਿਆਈ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਲੋਭ ਲਹਿਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖੜਯੰਤਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਇਸ ਦੇ ਕਾਬੂ ਆਏ ਹੋਏ ਡੋਲਦੇ ਹਨ। ਲੋਭੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਤਰਾਂ ਦੀ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੀ, ਨਾ ਗੁਰੂ ਦੀ, ਨਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਮਾਂ ਪਿਉ ਆਦਿ ਦੀ ਲਜਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਖਾਣ ਯੋਗ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੁਵਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਬਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੂੰ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋਂ ਤਾਂ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਲਬ ਅਤੇ ਲੋਭ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਤੋਂ ਅਸਾਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈ; ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

**ਹੇ ਲੋਭਾ ਲੰਪਟ ਸੰਗ ਸਿਰਮੋਰਹ
ਅਨਿਕ ਲਹਰੀ ਕਲੋਲਤੇ ॥
ਧਾਵੰਤ ਜੀਆ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰੰ**

ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਬਹੁ ਡੋਲਤੇ ॥
 ਨਚ ਮਿਤ੍ਰੰ ਨਚ ਇਸਟੰ ਨਚ ਬਾਧਵ
 ਨਚ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਤਵ ਲਜਯਾ ॥
 ਅਕਰਣੰ ਕਰੋਤਿ ਅਖਾਦਿ ਖਾਦੰ
 ਅਸਾਜੰ ਸਾਜਿ ਸਮਜਯਾ ॥
 ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਸਰਣਿ ਸੁਆਮੀ
 ਬਿਗਾਪਿ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਨਰਹਰਹ ॥

ਅੰਗ - 1358

ਲੋਭੀ ਪੁਰਖ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਉਸ ਨਾਲ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪੱਲਿਓਂ ਹੀ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਰਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਮੌਕਾ ਪਾ ਕੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਧਨ ਹਿਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਭੀ ਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਪੈਸੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਧਨ ਉਧਾਰ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਜ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸਾਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਰਿਣ ਹਤਿਆਰੇ ਜੋ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਿਣ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵੀ ਤੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਦੱਬ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਉਂਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਮੁਕਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਸਾਕਤ ਸੁਆਨ ਕਹੀਅਹਿ ਬਹੁ ਲੋਭੀ
 ਬਹੁ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ॥
 ਆਪਨ ਸੁਆਇ ਕਰਹਿ ਬਹੁ ਬਾਤਾ
 ਤਿਨਾ ਕਾ ਵਿਸਾਹੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - 1326

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਲੋਭੀ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਨਾਸਤਕ, ਸ਼ਰਧਾਹੀਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੀਣ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਲੋਭ ਵਿਕਾਰ ਜਿਨਾ ਮਨੁ ਲਾਗਾ
 ਹਰਿ ਵਿਸਰਿਆ ਪੁਰਖੁ ਚੰਗੇਰਾ ॥
 ਓਇ ਮਨਮੁਖ ਮੂੜ ਅਗਿਆਨੀ ਕਹੀਅਹਿ
 ਤਿਨ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ਮੰਦੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - 711

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਉਤੇ ਬੂਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਨਾ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਪੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਭ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਲਬੁ ਵਿਣਾਹੇ ਮਾਣਸਾ ਜਿਉ ਪਾਣੀ ਬੂਰੁ ॥
 ਵਰਿਐ ਦਰਗਹ ਗੁਰੁ ਕੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨੂਰੁ ॥

ਅੰਗ - 967

ਲੋਭੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਿਤ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਹੀ ਲਾਲਸਾ ਸਦਾ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ; ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਵੀ ਆਪਣੇ ਲੋਭ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਲੋਭੀ ਪੁਰਖ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਿਖਾਵੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਨਿਭਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਹਿਰਨਾ ਹੀ ਹਿਰਨਾ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਜਾ ਲਬੁ ਤਾ ਨੇਹੁ
 ਕਿਆ ਲਬੁ ਤ ਕੂੜਾ ਨੇਹੁ ॥
 ਕਿਚਰੁ ਝਤਿ ਲਘਾਈਐ ਫਪਰਿ ਤੁਟੈ ਮੇਹੁ ॥

ਅੰਗ - 1378

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਭ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਆਏ ਹੋਏ ਕਦੇ ਵੀ ਅਦੁੱਤ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਰਾਗ ਤੇ ਦੂਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਝਗੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੀ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਭ ਦਾ ਵਿਕਾਰ ਇਕ ਰੋਗ ਬਣ ਕੇ ਲਗ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਰਮਦੇ-ਭਰਮਦੇ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ -

ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਜੋਤਕੀ
 ਵਾਦ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ ॥
 ਮਤਿ ਬੁਧਿ ਭਵੀ ਨ ਬੁਝਈ
 ਅੰਤਰਿ ਲੋਭ ਵਿਕਾਰੁ ॥
 ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਭਰਮਦੇ
 ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥

ਅੰਗ- 27

ਇਹ ਜਜ਼ਬਾ ਐਨਾ ਗਹਿਰਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਬਚਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੋਭ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਖੰਡ ਰਚ ਕੇ, ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਦੇ ਕੇ, ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਵਡਿਆਈ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿੱਡੀ ਉਚੀ ਪਦਵੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਅਸਾਨੂੰ ਨਿਰਲੋਭ ਰਹਿ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਲਬ, ਲੋਭ, ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਤਿਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਾ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਚਾਲਾ ਨਿਰਾਲੀ ਭਗਤਾਹ ਕੇਰੀ
 ਬਿਖਮ ਮਾਰਗਿ ਚਲਣਾ ॥
 ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਤਜਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ
 ਬਹੁਤੁ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾ ॥

ਅੰਗ - 918

' ਚਲਦਾ.....!'

ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਛਲ ਰਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਡੱਲਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥
ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਨਾ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ,
ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਐ।

ਤੂੰ ਵਿਸਰਹਿ ਤਾਂ ਸਭੁ ਕੇ ਲਾਗੂ ਚੀਤਿ ਆਵਹਿ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਊ ਦੂਜਾ ਸੂਝੈ ਸਾਚੇ ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ ॥ ੧ ॥
ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਦਾ ਦਇਆਲਾ ਲੋਗਨ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰੇ ॥
ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹੁ ਕਿਸ ਨੋ ਕਹੀਐ ਸਗਲੇ ਜੀਅ ਤੁਮਾਰੇ ॥
੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਤੇਰਾ ਆਧਾਰਾ ਹਾਥ ਦੇਇ ਤੂੰ ਰਾਖਹਿ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਉਪਰਿ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ
ਤਿਸ ਕਉ ਬਿਪੁ ਨ ਕੋਊ ਭਾਖੈ ॥ ੨ ॥
ਓਹੋ ਸੁਖੁ ਓਹਾ ਵਡਿਆਈ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਮਨਿ ਭਾਣੀ ॥
ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਤੂੰ ਸਦ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥
੩ ॥

ਤੁਧੁ ਆਗੈ ਅਰਦਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੇਰਾ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਭ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ
ਕੋਈ ਨਾਉ ਨ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ॥ ਅੰਗ - ੩੮੩

ਧਾਰਨਾ - ਸਭ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ,
ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਨ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੋ। ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬੋਲੋ। ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੋ। ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕੋ। ਇਕਾਗਰਤਾ ਆਏਗੀ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਕੇ, ਮਹਾਨ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਕਰਕੇ, ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 40 ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ, ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ! ਇੱਕ ਪਾਸੇ 40 ਸਿਰਲੱਖ ਸੂਰਮੇ ਨੇ,

ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਏ-ਹੋਏ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੂੰ ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਨਾਕੇ 'ਤੇ, ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਦੱਸ ਲੱਖ ਫੌਜ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਲੱਖ ਸੂਰਮੇ ਪੂਰਾ ਇਕ ਦਿਨ ਚਾਰ ਪਹਿਰ, ਐਨੀ ਜਵਾ-ਮਰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਪੁਰਜਾ-ਪੁਰਜਾ ਕਟ ਕੇ ਗਿਰ ਗਏ, ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਰਾਤ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਤਾ ਪਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਮਤਾ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੜੀ 'ਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਹੋਣ, ਉਸ ਵੇਲੇ 21 ਵਿਸਵੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਹੋਣ, ਚਾਹੇ ਲੱਖ ਹੋਣ, ਇੱਕ ਵਿਸਵਾ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰਸੰਗਤ 21 ਵਿਸਵੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ 20 ਵਿਸਵੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਸੰਗਤ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ, ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਚਾਹੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤ ਕੇ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਕੌਤਕ ਵਰਤਾ ਕੇ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਇਨਸਾਨੀ ਬਲ ਲਾ ਕੇ, ਆਪ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਖਾਲੀ ਕਰ ਜਾਓ। ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਲੱਖਾਂ ਸਿੰਘ ਹੋਣ, ਗੁਰੂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ, ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਸਿੰਘ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਹੜੀ ਪਨੀਰੀ ਲਾਈ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ, ਕਈਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ, ਸਮੇਤ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ, ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਨੇ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਐਨਾ torture (ਜ਼ੁਲਮ) ਐਨੀ ਸਖਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਹਿ ਕੇ, ਆਪਾ ਵਾਰ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਣ ਦਿਤਾ। ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ, ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਸਨੇ-ਸਨੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ, ਖਦਰਾਣੇ ਦੀ ਵਾਬ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਇੱਕ ਯੁੱਧ ਲੜਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਸੀ ਉਹ ਸਿਰਫ ਉੱਗਲੀਆਂ 'ਤੇ ਗਿਣਨ ਵਾਲੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਨੌਕਰ ਰੱਖੇ ਗਏ, ਉਹ ਬੰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈਏ? ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਦਾਖਲ ਹੋ

ਗਿਆ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਪਦ ਉਹਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਸੱਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗੀ

ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ।
ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਓ ਮਹਿ ਸਾਰਾ।
ਜਬ ਇਹ ਗਏ ਬਿਰਪਨ ਕੀ ਰੀਤ।
ਮੈਂ ਨਾ ਕਰੂੰ ਇਨ ਕੀ ਪਰਤੀਤ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ। ਵਹਿਮ ਪ੍ਰਸਤੀ 'ਚ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਫੌਜ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਕੁਛ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ, ਕੁਛ ਬਰਾੜ ਵਗੈਰਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸੀ, ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਹੋਏ ਸੀ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸੀ, ਬਹੁਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸਿੰਘ ਮਾਝੇ ਤੋਂ ਆ ਗਏ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਸੌ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿ ਕੇ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਯੁੱਧ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਘਰੇਲੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਜਾਂ ਰਸਤੇ ਰੋਕ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਉਹ ਵੀ ਆਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨੀਤੀ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਤੁਹਾਡਾ ਸਮਝੌਤਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਾਲ ਸੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਝੇ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ, ਦਿੱਲੀ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਹੋਏ ਸੀ? ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਕਿੱਥੇ ਸੀਗੇ? ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਕਿੱਥੇ ਸੀ ਤੁਸੀਂ? ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੁਛ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਓ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਬਣ ਕੇ ਆਏ ਓ? ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਜਿਹਨੇ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿਓ। ਦੂਸਰਾ ਕਾਗਜ਼ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਨਹੀਂ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿਓ।

ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਕੇ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ ਕਿ ਯੁੱਧ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ 'ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ।'

ਕਾਗਜ਼ ਲੈ ਲਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ। ਰੱਖ ਲਿਆ ਕਮਰਕਸੇ 'ਚ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੈਸੀ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜਰਨੈਲ ਵੀ ਡੋਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇਖ ਕੇ। 12,000 ਫੌਜ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਏਧਰ ਕੁਝ ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ untrained (ਅਸਿਖਿਅਕ) ਨੇ, ਨਵੇਂ ਹੀ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਭਰੋਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਤਨਖਾਹ ਮੰਗਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਫੜ ਲਈਆਂ, ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਮੰਗਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਫੜ ਕੇ ਤਨਖਾਹ ਮੰਗ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਸਾਥ ਕੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਜੰਗ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੁਛ ਨਿਕਲੇ, ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਦੇ ਸਮੇਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਕੀਰ ਕੱਢ ਦਿਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਦਸਤਖਤ ਹੋ ਗਏ ਸਾਡੇ ਤੋਂ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਸੋਚਿਆ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਰਾਇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਪੁਰਜਾ-ਪੁਰਜਾ ਕੱਟ ਗਏ। ਇਕ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸਹਿਕਦਾ ਮਿਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਮਿਲੇ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਏ ਸੀ, ਗਲਤੀ ਮੰਨੀ ਤੇ ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸਭ ਕੁਛ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ। ਓਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨੇਤਰ ਰਲੇ, ਹਰਕਤ ਹੋਈ, ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ ਓਸ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਓਸਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਸਹੀ ਨਾ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਮੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਟੋਪੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੇ ਗਿਰ ਕੇ, ਉਹਦੇ ਮੁੱਖ 'ਤੇ ਪੈ ਗਏ। ਪਿਆਰ ਜਾਗ ਪਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ, ਫੇਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੰਗ ਸਿੱਖਾਂ, ਤੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਦਿਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਐਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਕਿ ਜੇ ਰਾਜ ਚਾਹੋਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜਿਹੜਾ ਵਲ ਪੈ ਗਿਆ, ਸਾਡੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ। ਇਹਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿਓ। ਇਹ ਵੱਟ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਕਾਗਜ਼ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਆਪ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾੜ ਦਿਓ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਂਸਿੰਘਾ! ਮਾਝਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ, ਤੂੰ ਰੱਖ ਲਿਆ।

ਅੱਗੇ ਚਲਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ, ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਤਲਵੰਡੀ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਫੜ ਕੇ ਘੋੜਾ ਰੋਕ ਲਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤਨਖਾਹ ਦਿਓ। ਨਾਲੇ ਮੀਂਹ ਪੁਆਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਚੀਜ਼ ਮੰਗ ਲਓ, ਸਿੱਖੀ ਮੰਗ ਲਓ, ਚਾਹੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੰਗ ਲਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹੈਗੇ ਹੀ, ਬਾਰਿਸ਼ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੁਆ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਖੇਤ ਸੁਕਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚਲੋ ਬਾਰਿਸ਼ ਪੁਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ, ਬੇਅੰਤ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ ਗੜ੍ਹਿਆਂ ਸਮੇਤ। ਬਹੁਤ ਮੀਂਹ ਪਿਆ, ਟਿੱਬੇ ਭਿੱਜ ਗਏ, ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਚੱਲਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਨੱਠ ਕੇ ਝੜਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੇ। ਫੇਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੀਂਹ ਤਾਂ ਪੈ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤਨਖਾਹ ਦਿਓ। ਕਿੱਡਾ ਕਠੋਰ ਵਤੀਰਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਬੈਠਾਂਗੇ, ਸੰਗਤ ਆਏਗੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਤਨਖਾਹ ਦਿਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਐਨੇ ਕਰੜੇ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਇਥੇ ਹੀ ਸਾਡੀ ਤਨਖਾਹ ਦਿਓ, ਅਗਾਹਾਂ ਹੱਦ ਬਦਲਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੌਤਕ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਕੁਬੇਰ ਵਲੋਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੰਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਢਾਲੇ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ, ਵਾਧੂ ਦਾ ਦੱਬ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਦਿਲ ਤੋੜਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ ਇਹ ਵੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਅੱਗੇ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਡੱਲਾ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ, 400 ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਜੁਆਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ 45 ਅਰ 50 ਇੰਚ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸੀ। ਸਾਢੇ ਛੇ ਫੁੱਟ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੱਦ ਸੀਗੇ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਬੜੇ ਹੀ ਜੁਆਨ ਸਾਰੇ। ਅਫਸੋਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਡੱਲਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੋ ਰਾਜ ਭਾਗ ਸੀ ਉਹ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿੰਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੰਘ ਸੀਗੇ, ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾ ਗਏ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਯਾਦ ਕਰਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ, ਆਹ ਸੂਰਮੇ ਦੇਖੋ, ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਨੇ। ਦੇਊਆਂ ਵਰਗੇ ਨੇ, ਜੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖੰਡਾ ਚਲਾ ਦੇਣ, ਜੁਆਨ ਦਾ ਜ਼ਰੂਾ ਬਖਤਰ ਕੱਟ ਕੇ, ਘੋੜੇ ਦੀ ਕਾਠੀ ਕੱਟ ਕੇ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ, ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਐਨਾ-ਐਨਾ ਬਲ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਫੁਲਕਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਚੁਣਿਆ

ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਜਾਂ ਖੰਡੇ ਦੇ ਵਾਰ ਨਾਲ ਆਹ ਕਿੱਕਰ ਦਾ ਬਚਾ ਕੱਟ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਸਾਡਾ ਜਥੇਦਾਰ ਹੋਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਾ ਕੱਟ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਏ, ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਵਰਗੇ ਹੁੰਦੇ, ਗਿਲਟੀ ਮਾਰ ਕੇ ਰਖਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਬਾਣੀ ਪੂਰੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ। ਨਿਤਨੇਮ ਦੇ ਪੱਕੇ, ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ, ਗੁਰੂ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਰ ਕਰਿਆ, ਕਿੱਕਰ ਦਾ ਜੋ ਬੱਚਾ ਸੀ, ਦਰਖਤ ਸੀ, ਕੱਟ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਡੱਲਿਆ! ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੰਦੇ ਦੇ ਕੀ ਅਖਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਜੋ ਕੁਛ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੁਕਮ ਦੀ ਹੀ ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ, ਪੰਜ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਮਰਜੀਵੜੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀਗੇ, ਦਿਖਾ ਵੀ ਦਿਤਾ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਡੱਲਿਆ! ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਣਦਿਸਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ 'ਚ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੇ ਹੁਕਮ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਰਤੇ,
ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਣਾ ਓਹੀਓ ਹੋਵਦੈ।

ਡੱਲਿਆ! ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਕਾਹਨੂੰ ਪਿਛਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਹੋਣਾ ਸੀ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ -

ਸਭੇ ਸੁਰਤੀ ਜੋਗ ਸਭਿ ਸਭੇ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ ॥
ਸਭੇ ਕਰਣੇ ਤਪ ਸਭਿ ਸਭੇ ਗੀਤ ਗਿਆਨ ॥
ਸਭੇ ਬੁਧੀ ਸੁਧਿ ਸਭਿ ਸਭਿ ਤੀਰਥ ਸਭਿ ਥਾਨ ॥
ਸਭਿ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ਅਮਰ ਸਭਿ ਸਭਿ ਖੁਸੀਆ ਸਭਿ
ਖਾਨ ॥
ਸਭੇ ਮਾਣਸ ਦੇਵ ਸਭਿ ਸਭੇ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ॥
ਸਭੇ ਪੁਰੀਆ ਖੰਡ ਸਭਿ ਸਭੇ ਜੀਅ ਜਹਾਨ ॥
ਹੁਕਮਿ ਚਲਾਏ ਆਪਣੈ ਕਰਮੀ ਵਹੈ ਕਲਾਮ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਸਚਿ ਨਾਇ ਸਚੁ ਸਭਾ ਦੀਬਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੧

ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਕੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ

ਨਾਲ ਕਲਮ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਡੱਲਿਆ! ਜੋ ਕੁਛ ਵਰਤਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਓਹੀ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੁਛ ਹੈ ਨਹੀਂ-

ਇਸ ਕਾ ਬਲੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਹਾਥ ॥

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਰਬ ਕੋ ਨਾਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਤਾਂ ਦੇ ਵਸ ਨਾਹੀ,
ਜੋ ਕਿਛੁ ਭਾਵੈ ਹੋਵਦੈ।

ਡੱਲਿਆ! ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਗੱਲ। ਜੋ ਕੁਛ ਪ੍ਰਭੂ ਵਲੋਂ ਫੁਰਮਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ -

ਹੁਕਮੀ ਸਭੇ ਉਪਜਹਿ ਹੁਕਮੀ ਕਾਰ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹੁਕਮੀ ਕਾਲੈ ਵਸਿ ਹੈ ਹੁਕਮੀ ਸਾਚਿ ਸਮਾਹਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਥੀਐ

ਇਨਾ ਜੰਤਾ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੫੫

ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਤਾਂ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹਟਾਉਣਾ ਚਾਹੇ, ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ।

ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਬੀਰ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਭੀੜ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੇਰਾ ਘੱਤੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਚੁੱਪ ਚਾਂਦ ਨੇ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੀ ਮਰੀ ਪਈ ਹੈ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਬੱਚਾ, ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਦੇ ਏਧਰਲਾ ਥਣ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਏਧਰਲਾ। ਦੁੱਧ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮਾਂ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਵਿਚ ਨੇ। ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖਿਆ, ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਹਸ ਪਈ। ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੈਸੀ ਲੜਕੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਗਮਗੀਨ ਨੇ, ਅਫਸੋਸ ਵਿਚ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਹਸ ਪਈ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਹਾਂ, ਬੀਰ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ, ਜਦ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਗਮਗੀਨ ਨੇ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹੱਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਹਸੀਂ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਸ ਸਕਾਂ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਮਾਂ। ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਤੂੰ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈਂ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਘੜੀਆਂ ਬਚਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ 'ਚ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਪਤੀਵਰਤਾ ਧਰਮ ਦਾ ਮੈਂ ਪਾਲਣ ਕਰਿਆ ਹੈ ਹੋਰ ਮੇਰੇ 'ਚ ਗੁਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਧਰਮ ਦਾ ਸਦਕਾ ਮੈਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਕੁਛ ਘੜੀਆਂ ਬਾਕੀ ਨੇ। ਸੋ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਟਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ? ਕਹਿੰਦੀ, ਨਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਟਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ 'ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ, ਰਾਵਣ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਹੈ, ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲਾ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਤਕ ਉਹਦੀ ਰੁਸਵਾਈ ਹੈ। ਬੜੇ ਮੰਤਰ ਜੰਤਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਸਾਧਨ ਬੜੇ ਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਵਰ ਲਏ ਹੋਏ ਨੇ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਤਪਸਿਆ ਕਰਕੇ ਤੇ ਤਪਸਿਆ ਵੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ -

ਰਾਵਨ ਹੁਤੇ ਸੁ ਰੰਕ ਨਹਿ ਜਿਨਿ ਸਿਰ ਦੀਨੇ ਕਾਟਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੩

ਜਦੋਂ ਭੇਟਾ ਮੰਗਦੇ ਸੀ, ਸਿਰ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਕਿੰਨੇ ਜਨਮ ਦੀ ਤਪਸਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸੀ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਦੇਵ ਲੋਕ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਸੀ ਉਹਦੀ। ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਹੈਗਾ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਪਹੁੰਚ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਉਹਦੇ ਘਰ ਇਕ ਲੜਕੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਉਹਦੇ ਘਰ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਚੰਡਾਲ ਹੈ ਉਹਦੇ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਜਾਓ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ ਮਿਟਾ ਲਏ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਰਾਜੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ।

ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਲੜਕੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਗਾਗਰ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਵਸਤਰ ਪੁਆ ਦਿਤੇ ਤੇ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਦੁੱਧ ਲਿਆ। ਰਸੋਈ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਸ਼ਤੀਰ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿ ਤਾਂ ਸੱਚ ਹੋ ਗਈ ਗੱਲ।

ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਰਾਵਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਇਹ ਗੱਲ, ਗਲਤ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁੱਛ ਲਓ ਤੁਸੀਂ? ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਅਵਾਹਣ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਿਹੜੀ ਓਲਾਦ ਆ ਰਹੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਲੜਕੀ।

ਤੇ ਉਹਦਾ ਸੰਜੋਗ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਤੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਸਫਾਈਦਾਰ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਹੈ।

ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਰਾਵਣ, ਕਹਿੰਦਾ, ਕੱਟ ਦਿਓ ਏਸਨੂੰ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਬਿਹੁ ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ। ਬਿਹੁ ਮਾਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਵਾਸਤੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿੱਥੇ ਚੱਲੀਂ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਲੇਖ ਲਿਖਣੇ ਨੇ ਤੇਰੇ ਬੱਚੇ ਦੇ। ਛੇ ਦਿਨ ਦਾ ਅੱਜ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਲੇਖ ਲਿਖਣੇ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਲਮ ਰੱਖ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਚੱਲਣੀ ਹੈ ਉਹ। ਲੇਖ ਲਿਖ ਕੇ ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਇਹ ਵੱਡੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਣੇਗੀ, ਬੜੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੀ ਹੋਏਗੀ, ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਇਹਨੂੰ ਵਰ ਮਿਲੇਗਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹਦੀ ਜਾਤ ਕੀ ਹੋਏਗੀ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਉਹਦੀ ਜਾਤ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਘਰ ਸਫਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੰਦ-ਮੰਦ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਕੱਟ ਦੇ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਮੇਰੇ 'ਚ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕੱਟਣ ਦੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਲਮ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹਾਂ, ਆਉਂਦੇ ਕਿੱਥੋਂ ਨੇ ਲੇਖ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। -

ਜੈਸੀ ਕਲਮ ਵੁੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੪

ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਕਲਮ ਚੱਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਚੱਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਅਸੀਂ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਲੇਕਿਨ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿਆਣੇ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਵਿਦਰੋਹ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਪਰਜਾ ਉਠ ਖੜੇਗੀ ਸਾਰੀ, ਉਪਦ੍ਰਵ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕੁਛ ਅਕਲ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਓ। ਗੁਪਤ ਸਾਜਿਸ਼ ਬਣਾ ਲਈ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇੱਕ ਨਿਰਜਨ ਵਣ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਆਂਦਾ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ, ਅਗੂਠਾ ਚੁੰਘੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ

ਅਚਾਨਕ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਥੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ 18 ਸਾਲ ਤਕ 14 ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ। ਜਹਾਜ਼ਰਾਨੀ ਸਿਖਾਈ, ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖਾਈ, ਪੂਰਾ ਨਿਪੁੰਨ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਜਾਹ, ਅੱਜ ਨਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰਹੀਂ, ਆਹ ਜਹਾਜ਼ ਲੈ-ਲੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਅਜਮਾਈ ਕਰ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ, ਨੇੜੇ ਹੀ ਕੋਈ ਟਾਪੂ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਓਧਰ ਰਾਜਾ ਮਰ ਗਿਆ, ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਪੈਰ ਰੱਖੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਜ ਰੱਖ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੱਚਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ।

ਏਧਰ ਰਾਵਣ ਦੀ ਲੜਕੀ, ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਵਰ ਟੋਲੋ। ਜਿੰਨੇ ਗਏ ਸੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਗੈਰਾ, ਸਭ ਵਰ ਟੋਲੋ ਕੇ ਆਏ, ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਸੰਜੋਗ ਹੋ ਗਏ, ਬਰਾਤ ਆ ਗਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਵਣ ਬੜਾ ਹੱਸਿਆ ਕਿ ਲੇਖ ਕਹਿੰਦੇ ਮਿਟਦੇ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਮਿਟਾ ਦਿਤੇ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਅਵਾਹਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੇ, ਮਿਟਾ ਦਿਤੇ ਨਾ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਲੜਕੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੋਈ ਰੱਖੀ ਸੀ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਚਾਰ ਉਂਗਲੀਆਂ ਵਢਵਾ ਦਿਤੀਆਂ ਸੀ ਪੈਰ ਦੀਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਨੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ? ਜਦੋਂ ਜੁਰਾਬ ਖੁਲਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਉਂਗਲੀਆਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਨਾ ਇਹ ਕਰ, ਹੁਣ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਹੀ ਦੇਖ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਭਾਈ ਡੱਲੇ! ਇਹ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੈ -

ਹੁਕਮੀ ਸਭੇ ਉਪਜਹਿ ਹੁਕਮੀ ਕਾਰ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹੁਕਮੀ ਕਾਲੈ ਵਸਿ ਹੈ ਹੁਕਮੀ ਸਾਚਿ ਸਮਾਹਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਥੀਐ

ਇਨਾ ਜੰਤਾ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੫੫

ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਜਾਣ, ਉਹ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਾਲ compromise (ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ) ਨਾ ਕਰਨ, ਉਹ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁਖ ਭੋਗਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੰਨ ਲੈਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਓਹੀਓ ਸੁਖ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ,

ਮੰਨਦੇ ਜੋ ਹੁਕਮ ਹਰੀ ਦਾ।

ਜਿਹੜੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲੈਣ, ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਮੰਨ ਲੈਣ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਦੂਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਇਹ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਣੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਹਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਲੇਖ ਹੈ ਉਹ ਟਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਾਹ ਲੈਣਾ, ਬੋਲਣਾ, ਸੋਣਾ, ਪੈਣਾ, ਪੈਰ ਚੁੱਕਣਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਡੱਲਿਆ! ਸਭ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਸਭਨਾ ਕਾ ਸਹੁ ਏਕੁ ਹੈ ਸਦ ਹੀ ਰਹੈ ਹਜ਼ੂਰਿ ॥

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਨ ਮੰਨਈ ਤਾ ਘਰ ਹੀ ਅੰਦਰਿ ਦੂਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੫੧੦

ਜਿਹੜੇ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਉਹਦਾ ਮੰਨਦੇ, ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਹੁਕਮੁ ਭੀ ਤਿਨ੍ਹਾ ਮਨਾਇਸੀ ਜਿਨ੍ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥

ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਹਾਗਣਿ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੧੦

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੋਈ ਐਸਾ ਵੀ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਰਹੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਅੰਤ ਸਿੱਖ ਨੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਕਰਾਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣੇ ਜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਨੇ ਤਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਗੁਜਰਾਤ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲੈ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਅੱਗੇ, ਵੱਡੇ ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਲੀਚੇ, ਕਾਰਪੈਟ ਵਿਛੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਸੋਹਣੇ ਪਲੰਘ ਸਜੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਪਰ ਬਲੋਰ ਵਗੈਰਾ ਲਟਕ ਰਹੇ ਨੇ। ਘਰ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਪ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠੇ ਇੱਕ ਤੱਪੜ ਸਿਉਂ ਰਹੇ ਨੇ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਗ੍ਹਾ ਪੈ ਗਈ, ਮੰਜੇ ਦੇ ਹੇਠ ਬਾਂਸਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਰਥੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਪੂਲਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਕੋਰਾ ਘੜਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਿਰਤਕ ਦਾ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੰਗਲਾਉਚਾਰਣ ਦੇ ਭਜਨ ਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਗੀਤ ਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਨਿਗ੍ਹਾ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਵੱਡਾ ਵਿਹੜਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੜਾਹੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਮਠਿਆਈਆਂ ਪੱਕ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਰਜੀ ਸੂਈਆਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਨੇ ਤੇ ਵਸਤਰ ਸਿਉਂ ਰਹੇ ਨੇ। ਚਹਿਲ ਪਹਿਲ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਰੋਣਕਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਮੰਗਲ ਗੀਤਾਂ

ਦੀਆਂ। ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਤੱਪੜ ਸਿਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਅਰਥੀ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਪੂਲਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਮਿਰਤਕ ਦਾ ਸਮਾਨ ਪਿਆ ਹੈ। ਕੁਛ ਪੁੱਛ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਬਚਨ ਓਹੀ ਚੱਲੀ ਗਏ ਤੇ ਸਮਾਂ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣ ਨੂੰ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਵਿਆਹ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ। ਫੇਰੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਲੜਕਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਦੂਰ ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਬੜਾ ਦਰਦ ਉਠਿਆ, ਉਹ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਡੋਲਾ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਾਂ ਪਾਣੀ ਚੁੱਕੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਵਾਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਭੈਣਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰੋਕੀਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ, ਤੇਲ ਚੋਣ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੈ, ਪੂਰਾ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਅਚਾਨਕ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆ ਕੇ ਰਥ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬੀਬੀ ਉਤਰਦੀ ਹੈ, ਲੜਕਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਤਰਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਸਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਲੜਕਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਨਿਜੀ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਉਸ ਲੜਕੇ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਹਿ ਨਾ ਸਕੇ। ਉਥੇ ਹੀ ਧਾਹਾ ਪਿੰਜਰ ਜਿਹਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਵਸਤਰ ਉਤਾਰ ਦਿਤੇ, ਪੁਰਾਣੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨ ਲਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਤੱਪੜ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੀ ਬਰਾਤ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ ਸਾਰੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਜਲਦੀ ਕਰਾਓ, ਆਹ ਅਰਥੀ ਹੈ, ਆਹ ਪੂਲਾ, ਕਫਨ ਤੇ ਘੜਾ ਹੈ। ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸਾਰ, ਸਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ 'ਚ ਗਏ ਜਾ ਕੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਿਆ, ਇਹ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਬੜਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ। ਗਹਿਰਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ, ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਤੋਂ। ਆਏ ਘਰ ਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕੋ। ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਆਪ ਵਰਤਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਇਆ। ਆਪ ਵੀ ਛਕਿਆ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਵੀ ਛਕਾਇਆ। ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ, ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਉਠੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਪੂਰੀ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਾ ਪਾਠ ਨਿਤਨੇਮ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਹਰ ਸਿੱਖ ਐਨਾ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਵੀ ਬਸ ਪੰਜ ਸੱਤ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਲਈਏ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਵੀ ਪੰਜ ਬਹੁਤ ਨੇ, ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਵੱਈਏ ਪੜ੍ਹ ਲਏ, ਚੌਪਈ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਕੱਟ ਦੇਈਏ। ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਖਹਿੜਾ ਛੁਟ

ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਬੜਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੇ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋਏ ਨਿਤਨੇਮ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਿਆਓ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਤੇਰੇ ਪਲੰਘ ਦੇ ਥੱਲੇ ਹੈ ਸਾਰਾ ਮਿਰਤਕ ਦਾ ਸਮਾਨ ਹੈ ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਦੀ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਹਦਾ ਕਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਣਾ ਸੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਜੇ ਪਤਾ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਉਮਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੰਗੀ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਉਮਰ ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਵੀ ਜਾਣਾ ਸੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਜੇ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਮੰਗੀਏ, ਉਹ ਦੁਖ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਵਿਣੁ ਤੁਧੁ ਹੋਰੁ ਜਿ ਮੰਗਣਾ ਸਿਰਿ ਦੁਖਾ ਕੈ ਦੁਖ ॥

ਦੇਹਿ ਨਾਮੁ ਸੰਤੋਖੀਆ ਉਤਰੈ ਮਨ ਕੀ ਭੁਖ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੮

ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਮੰਗੋ, ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੀ ਹੈ ਫੇਰ ਛੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੀ ਮੰਗਣੀਆਂ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ, ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ ਹੋਣਾ? ਕਹਿੰਦੇ, ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਵੀ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੈ। ਪੁੱਛ ਲੈ ਜਾ ਕੇ। ਲੜਕੀ ਕੋਲ ਗਏ, ਲੜਕੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਵੜਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ।

ਓਧਰ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ, ਓਧਰ ਨਵੀਂ ਆਈ ਬੀਬੀ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਇਕੋ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੀਬਾ! ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਸ਼ੰਕਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰ ਦੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ

ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ, ਬੜਾ ਤਪ ਕਰਿਆ, ਬੜਾ ਭਜਨ ਕਰਿਆ। ਮੇਰਾ ਜਲਾਲ ਐਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਲ ਦੇਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਮੈਂ ਇਹ ਰੱਖੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ, ਜਿਹਦੇ ਨੇਤਰ ਠਹਿਰ ਜਾਣ, ਖੱਪਰ ਠਹਿਰ ਜਾਣ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਵਾਂਗੀ, ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਸੁਅੰਬਰ ਰਚਿਆ ਗਿਆ, ਜਿੰਨੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਆਏ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨੇਤਰਾਂ ਵਲ ਨਹੀਂ ਝਾਕ ਸਕਿਆ, ਨੇਤਰ ਮਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਕ 22 ਸਾਲ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਬੜੇ ਹੀ ਤੇਜ ਵਾਲਾ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰ ਇਕ ਦਮ ਗਿਰ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਜਲਾਲ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਲੇਕਿਨ ਉਹਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਮੇਰਾ ਸੰਜੋਗ ਇਹੀ ਹੈ। ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਮੈਂ ਅਤੁੱਟ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਇਸ ਦੀ, ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਲਕੜੀਆਂ ਲਿਆਉਣੀਆਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਬਣਾਉਣੇ, ਛਕਾਉਣੇ, ਪਾਣੀ ਭਰਨਾ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣਾ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਹ ਬੋਲਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਲੜਕੀ! ਐਨੀ ਸੇਵਾ ਤੂੰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈਂ, ਤੇਰੀ ਇਛਿਆ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੀ ਇਛਿਆ ਇਹ ਹੈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ ਦਾ। ਇਸ ਜਨਮ 'ਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਬਣਾਂਗਾ, ਸੰਜੋਗ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਣਾ। ਮੈਂ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰਾ ਤੇ ਇਹਦਾ ਸੰਬੰਧ ਜੁੜ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੀ ਹੋਵਾਂਗੀ। ਇਹਨੇ ਵੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜਦ ਹੁਣ ਧਾਰਿਆ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਦੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਏਗੀ, ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਸੀ, ਜਾਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕਰਿਆ, ਫੇਰ ਕਾਹਦਾ ਦੁਖ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਨੇ-

ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਹਾਗਣਿ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੫੧੦

ਜਿਹੜੇ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

*ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਕਉ ਮੁਰਖ ਆਪਹੁ ਜਾਣੈ,
ਅੰਧਾ ਅੰਧ ਕਮਾਵੈ ।*

'ਚਲਦਾ.....'

ਖ਼ਾਸਗਾਂ ਦਰ ਪਾਇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ (ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਠਦੇ ਹਨ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ 'ਏਕੰਕਾਰ' ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਧੁਨ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਓਅੰਕਾਰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਿਬਯ ਸ਼ਬਦ ਧੁਨ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ, ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ, ਜੜ੍ਹ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਵੈ ਮੌਜ ਵਿਚ ਏਕੰਕਾਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਸ਼ਬਦ ਧੁਨ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਓਅੰਕਾਰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ, ਏਕੰਕਾਰ ਓਅੰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਤਿ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਓਅੰਕਾਰ energy (ਸ਼ਕਤੀ) ਹੀ ਨਾਮ ਸਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਮਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਪਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਕਮੀ ਦੇ ਅਟੱਲ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਉਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਕਰਣਹਾਰ, ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਸਨ। ਰਚਨਾ ਭਾਵੇਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਵਿਚ ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਰਖ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਜੀਵ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਰਚੇ ਗਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ, ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਵੈ ਮੌਜ ਵਿਚ ਏਕੰਕਾਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਸ਼ਬਦ ਧੁਨ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਓਅੰਕਾਰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ, ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਉਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਕਰਣਹਾਰ, ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਸਨ। ਰਚਨਾ ਭਾਵੇਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਵਿਚ, ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਰਖ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਜੀਵ ਰਚੇ ਗਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ, ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਸਾਜਿਆ ਤੇ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਾਜਣਾ ਕੀਤੀ, ਕੁਦਰਤ (ਮਾਇਆ) ਦੀ ਸਾਜਣਾ ਕੀਤੀ-

**ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥
ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ
ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥
ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ
ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ ॥
ਤੂੰ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੈ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ ਕਵਾਉ ॥**

ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥ ਅੰਗ - 463

ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਉਹ ਅਸੰਗ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਰਚਨਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਤਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਕਰਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਭ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਜੜ੍ਹ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਉਪਜਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨ, ਪ੍ਰੋਟਾਨ, ਨਿਊਟ੍ਰਾਨ, ਬਿਜਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਜਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਨਰਜੀ ਵਿਚੋਂ ਉਤਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਅਨਰਜੀ ਇਕ bigbang (ਧਮਾਕੇ) ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਬਦ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਦਿਬਯ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਓਅੰਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਓਅੰਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ, ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪੇ ਆਪ ਹੀ ਹਨ, ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਰਖ ਹਨ, ਹਰ ਘਟ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਹੋਏ, ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਦੇ ਇਕ-ਇਕ ਕਣ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਏ ਹੋਏ, ਬਿਜਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਨਰਜੀ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਹੋਏ bigbang ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਪ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਪੁਰਖ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਕਰਤਾ ਵੀ ਆਪ ਹਨ ਤੇ ਕਰਤਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਰੂਪਮਾਨ ਹਨ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਏਕੰਕਾਰ ਹਸਤੀ ਆਪੇ ਆਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਿਰਭਉ ਹੈ, ਇਹ ਭੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ, ਕਾਲ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਅਕਾਲ ਦੀ ਮੂਰਤ ਹਨ, ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੋਂਦ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਆਪ ਕਿਸੇ ਜੂਨੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਇਹ ਆਪ ਦੀ ਰਚਨਾ ਇਕ ਮਾਇਕ ਖੇਡ ਹੈ, ਪਰ ਆਪ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੈਭੰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਮਰਿਆਦਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਦਿਤੀ

ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ, ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਦਿਸਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹੋ ਕਿ ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥ ਅੰਗ - 442

ਗੁਰੂ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਏਕੰਕਾਰ ਦਾ ਹੀ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਇਸ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਚੇ ਗਏ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰਖਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਮ ਚੇਤਨ ਤੱਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਾਲ ਤੇ ਸਮਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਜੀਵ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਹੋਂਦਾਂ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਹਨ ਜੋ ਮਿਥਿਆ ਹਨ। ਉਹ ਆਦਿ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਸੀ, ਆਦਿ ਇਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਾਲ, ਦੇਸ਼ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਖੇਲੂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜੀਵ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਜਲੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਆਕਾਰ ਉਸੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ, ਉਤਮਤਾ-ਨੀਚਤਾ ਉਸੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇਕ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਜੜ੍ਹ ਚੇਤਨ ਜੀਵ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ, ਭਰਮ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜੀਵ ਅਤੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਲਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਡੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਉਤਪਤੀਆਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਆਖਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਜੀਵ ਆਖਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੀਸਰੇ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਇਕੋ ਇਕ ਮਸਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਤਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਅੰਤਮ ਧੇਅ ਹੈ। ਇਥੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਨਣ ਅਤੇ ਬੁਝਣ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਜਾਨਣਾ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਬੁਝਣਾ ਅਨੁਭਵ

ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ, ਜਦੋਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ, ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਇਹ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਆਪ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਅਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਸੰਕੋਚ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਜੋ ਮੁਖ ਗੁਣ ਅਸਾਡੀ ਗਿਆਤ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਨੇ ਮੰਨੇ ਹਨ ਉਹ ਉਸਦਾ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਪ੍ਰਮ ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮ ਅਨੰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਅਨੰਦ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਨਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਨ, ਨਾ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਬੇਗਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਨੇਕੀ ਹੀ ਨੇਕੀ ਹੈ। ਦੁਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਹੀ ਸੁੱਖ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦੁਖ ਸੁਖ ਮੰਨ ਕੇ ਦੁਖੀ ਸੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹਨ, ਅਮਰ ਹਨ। ਨਾ ਹੀ ਜੀਵ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਤਾਂ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਘਟ ਵਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੰਸਾਰ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਜੋ ਗੁਣ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਜੀਵ ਉਪਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੋ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ, ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਵਲੋਂ ਦੱਸੋ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਜਿਸ ਉਚਾਈ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹੋ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਪ੍ਰਮ ਸਤਿ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਕੁਦਰਤ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਜੀਵ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤਾਂ ਜੜ੍ਹ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜੜ੍ਹਤਾ ਤਾਂ ਹੀ ਜੜ੍ਹ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਜੜ੍ਹਤਾ ਵਿਚ ਰਹੇ ਪਰ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅੰਸ, ਚੇਤਨ ਹੋਂਦ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਝੂਠੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਜੀਵ ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ, ਇਕ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਪਈ ਰੱਸੀ ਤੋਂ ਸੱਪ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਤਿ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਰੱਸੀ ਵਿਚ ਸੱਪ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਦੇ ਅਸਰ ਅਧੀਨ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਤੱਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦੁਖ ਸੁਖ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਾਟ ਖੇਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਦੀ ਉਪਜਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ। ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਉਸ

ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਉਸੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਸਰ ਨੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ ਹਸਤੀ ਕਰਕੇ ਜਣਾਇਆ। ਜੀਵ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੰਗਤਾ ਧਾਰਦਾ ਹੈ, ਹੰਗਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਚਿੰਬੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਵੇਗ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਸੁਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਨਰਕ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ, ਜੀਵ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤਿੰਨ ਵੱਖਰੀਆਂ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੈ ਪਰ ਸਿਧੋ! ਇਹ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਖਾਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੁਲੇਖਾ ਮਾਇਆ ਕਰਕੇ ਪਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

**ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੇ
ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ॥
ਜਨਮੁ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ
ਓਹ ਆਵੈ ਜਾਈ॥ ਅੰਗ - 999**

ਸੋ ਜੋ ਬਚਨ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਉਹ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ -

**ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ॥
ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ॥ ਅੰਗ - 946**

ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁਹੜ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਹਿ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰਾਗੀ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਸਿਧੋ! ਇਹ ਸੂਝ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸੁੱਚ ਸਫਾਈਆਂ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਜਾਂ ਲੰਮੇ ਮੋਨ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਜਾਂ ਮਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਆਣਪ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਇਹ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਅਸਾਡਾ ਪ੍ਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

**ਤੈ ਗੁਣ ਮਾਇਆ ਵੇਖਿ ਭੁਲੇ
ਜਿਉ ਦੇਖਿ ਦੀਪਕਿ ਪਤੰਗ ਪਚਾਇਆ॥
ਪੰਡਿਤ ਭੁਲਿ ਭੁਲਿ ਮਾਇਆ ਵੇਖਹਿ
ਦਿਖਾ ਕਿਨੈ ਕਿਹੁ ਆਣਿ ਚੜਾਇਆ॥**

**ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਪੜਹਿ ਨਿਤ ਬਿਖਿਆ
ਨਾਵਹੁ ਦਯਿ ਖੁਆਇਆ॥
ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਸੰਨਿਆਸੀ ਭੁਲੇ
ਓਨਾ ਅਹੰਕਾਰੁ ਬਹੁ ਗਰਬੁ ਵਧਾਇਆ॥
ਛਾਦਨੁ ਭੋਜਨੁ ਨ ਲੈਹੀ ਸਤ ਭਿਖਿਆ
ਮਨਹਠਿ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥
ਏਤੜਿਆ ਵਿਚਹੁ ਸੋ ਜਨੁ ਸਮਧਾ
ਜਿਨਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ॥**

ਅੰਗ - 513

ਹਉਮੈ ਬਾਰੇ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

**ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਗਈ ਖਾਇ॥
ਜੋ ਮੋਹਿ ਦੂਜੈ ਚਿਤੁ ਲਾਇਦੇ
ਤਿਨਾ ਵਿਆਪਿ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਪਰਜਾਲੀਐ
ਤਾ ਏਹ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ॥ ਅੰਗ - 513**

ਗੁਰੂ ਦਲਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਮਹਾਨ ਤੇਜਸਵੀ ਸੂਫੀ ਪੀਰ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਦਰ-ਪੁਸ਼ਤ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਪ ਬਹੁਤ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆਪ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾਲਣ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਆਪ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਢੋਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਵੀ ਸਨ। ਸਰਕਾਰੇ ਦਰਬਾਰੇ ਆਪ ਦੀ ਕਾਫੀ ਮਾਨਤਾ ਸੀ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ, ਉਚਾ ਮਾਣ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਮਿਲਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਕੱਟੜਤਾ ਆਪ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਵੱਖਰਾ ਲੰਗਰ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਿਆਦਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵੱਖਰਾ ਲੰਗਰ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਸਾਧੂ ਠਹਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਆਪ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੇਦਾਂਤ, ਪਾਤੰਜਲ, ਸਾਂਖ ਆਦਿ ਸਾਸ਼ਤਰਾਂ ਅਤੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਐਸੇ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ -

**ਘਟ ਘਟ ਪੁਰਿ ਰਹਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੋ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਗਟੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ॥
ਅੰਗ - 1334**

**ਜਿਸ ਕੇ ਧਾਰੇ ਧਰਣਿ ਅਕਾਸੁ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਜਿਸ ਕਾ ਹੈ ਪ੍ਰਗਾਸੁ॥
ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ਹੋਇ॥
ਅੰਤ ਕਾਲਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਨ ਰੋਇ॥
ਅੰਗ - 1182**

**ਮੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਪੇਖਿਓ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਰੀ ਕੋਊ॥
ਖੰਡ ਦੀਪ ਸਭ ਭੀਤਰਿ ਰਵਿਆ**

ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸਭ ਲੋਊ ॥

ਅੰਗ - 535

ਸਗਲ ਬਨਸਪਤਿ ਮਹਿ ਬੈਸੰਤਰੁ
ਸਗਲ ਦੁਧ ਮਹਿ ਘੀਆ ॥
ਉਚ ਨੀਚ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ
ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਾਧਉ ਜੀਆ ॥
ਸੰਤਹੁ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਹਿਓ ॥
ਪੂਰਨ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸਰਬ ਮਹਿ
ਜਲਿ ਥਲਿ ਰਮਈਆ ਆਹਿਓ ॥
ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਨਾਨਕੁ ਜਸੁ ਗਾਵੈ
ਸਤਿਗੁਰਿ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਓ ॥
ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ
ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - 617

ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ
ਜਲੁ ਹੂਆ ਰਾਮ ॥
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਥੀਆ ਰਾਮ ॥
ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ
ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਗਾਰਾ
ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 846

ਅਤੇ ਐਸੇ ਅਭੇਦ ਬਚਨ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਨਾ ਉਸੁ ਬੰਧਨ ਨਾ ਹਮ ਬਾਧੇ ॥
ਨਾ ਉਸੁ ਧੰਧਾ ਨਾ ਹਮ ਧਾਧੇ ॥
ਨਾ ਉਸੁ ਮੈਲੁ ਨ ਹਮ ਕਉ ਮੈਲਾ ॥
ਓਸੁ ਅਨੰਦੁ ਤ ਹਮ ਸਦ ਕੇਲਾ ॥
ਨਾ ਉਸੁ ਸੋਚੁ ਨ ਹਮ ਕਉ ਸੋਚਾ ॥
ਨਾ ਉਸੁ ਲੇਪੁ ਨ ਹਮ ਕਉ ਪੋਚਾ ॥
ਨਾ ਉਸੁ ਭੂਖ ਨ ਹਮ ਕਉ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ॥
ਜਾ ਉਹੁ ਨਿਰਮਲੁ ਤਾ ਹਮ ਜਚਨਾ ॥
ਹਮ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਏਕੈ ਓਹੀ ॥
ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਏਕੈ ਸੋਈ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਖੋਏ ਭ੍ਰਮ ਭੰਗਾ ॥
ਹਮ ਓਇ ਮਿਲਿ ਹੋਏ ਇਕ ਰੰਗਾ ॥

ਅੰਗ - 391

ਤਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਜੋਤਿ ਸਬਾਈ
ਸੋਹੰ ਭੇਦੁ ਨ ਕੋਈ ਜੀਉ ॥
ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ
ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - 599

ਇਹ ਪੀਰ ਜੀ ਭੇਦਵਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ
ਸਨ ਤੇ ਅਭੇਦਤਾ ਦੇ ਵੀ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ
ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਦੋ ਆਤਮਾ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਸੰਸਾ ਖੜ੍ਹਾ
ਹੋ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਨਿਰਣਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਬਚਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ

ਏਕ ਹੀ ਸਮੇਂ ਭਾਨ ਹੈ ਸਾਖੀ ਔਰ ਅਭਾਸ ॥
ਦੂਜੇ ਚੇਤਨ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਸਾਖੀ ਸੁਯੰ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥

(ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ)

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋ ਪੰਖੀ ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ ਔਰ ਜੀਵ ਚੇਤਨ ਇਕ
ਬੁੱਧੀ ਰੂਪ ਬਿਰਖ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ
ਜੀਵ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਪੰਖੀ ਫਲ ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਰਮ ਕਰਦਾ
ਹੈ, ਕਰਮ ਦੀ ਹੰਗਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਰਮ ਦੀ ਹੰਗਤਾ
ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਡਾਰੀਆਂ ਦੂਰ
ਦਰਾਜ਼ ਤਕ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਟਿਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ
ਉਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਦਾੜ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਖਾਂ
ਕਰਕੇ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਜੀਵ
ਰੂਪੀ ਪੰਖੀ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ
ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ ॥
ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ
ਨਿਤ ਦਾੜਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - 66

ਮਾਇਆ ਜਾਲੁ ਪਸਾਰਿਆ
ਭੀਤਰਿ ਚੋਗ ਬਣਾਇ ॥
ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਪੰਖੀ ਫਾਸਿਆ
ਨਿਕਸੁ ਨ ਪਾਏ ਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - 50

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਜੀਵ ਚੇਤਨ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਹਿਸੂਸ
ਕਰਕੇ ਸੰਸੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਖੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕਦੇ-
ਕਦੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਨਾ ਹੀ ਕਰਮ ਕਰਦੀ
ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਦੁਖ ਸੁਖ ਰੂਪੀ ਫਲ ਭੋਗਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਤੇ
ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਹੈ, ਸਦਾ ਅਨੰਦ
ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਚੇਤਨ ਜੀਵ ਰੂਪ ਪੰਖੀ ਨੂੰ ਉਹ ਸਦਾ ਸੱਤਾ
ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡਾ ਟੁਕੜਾ ਚਮਕ
ਪੱਥਰ ਦਾ ਲਟਕਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
ਲੋਹੇ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕਣ ਨੱਚਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਨਾਲ ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ, ਜੀਵ ਚੇਤਨ ਨੂੰ ਸਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ
ਤੋਂ ਜੀਵ ਚੇਤਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ
ਹੰਗਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬੁੱਧੀ ਰੂਪੀ
ਤਰਵਰ ਵਿਚ ਪੁਰਖ, ਜੀਵ, ਕਰਤਾ, ਭੋਗਤਾ, ਅਵਿਦਿਆ,
ਕਾਮ, ਕਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੋਹਿਤ ਹੋਇਆ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ

ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਸਾਖੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸੰਗ ਜਾਣ ਕੇ, ਅਕਰਤਾ ਜਾਣ ਕੇ ਸ਼ੋਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ ਚੇਤਨ ਅਤੇ ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸੰਦੇਹ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਇਹ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਚੇਤਨ, ਕਰਤਾ, ਭੋਗਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਸੁਖੀ, ਦੁਖੀ ਸ਼ੋਕਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਗੋੜੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਅਨਾਤਮਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਜੀਵ ਚੇਤਨ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ ਜਾਂ ਕਹੋ ਆਤਮਾ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਜੀਵਆਤਮਾ ਹੀ ਪੜਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਖੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਕੂੜ ਦਾ ਪੜਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਪੜਦਾ ਦੂਰ ਹੋਇਆਂ ਸੱਚ ਦਾ ਜਲਾਲ ਭਰਿਆ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਇਕ ਭੰਵਰ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਭੇਦ ਅਤੇ ਅਭੇਦਤਾ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਕਿ ਭੇਦਤਾ ਦੇ ਬਚਨ ਸਤਿ ਹਨ ਜਾਂ ਅਦੈਤ ਦੇ ਬਚਨ ਸਤਿ ਹਨ। ਸ਼ੋਪੰਜ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਭੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿ -

**ਨਾਨਕ ਤਰਵਰ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ॥
ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ॥
ਪੰਨਾ - 550**

ਅੰਦਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਪਰ ਬਾਹਰੋਂ ਇਕ ਮੰਨਿਆ ਦੰਨਿਆ ਪੀਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦਲਦਲ ਵਿਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲਾਂ, ਸਦਾ ਹੀ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਦੈਤ ਦੀ ਜਿਲ੍ਹਣ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚਿਲ੍ਹੇ ਕੱਟੇ, ਬਹੁਤ ਤਪ ਕੀਤੇ, ਛੇ-ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਘੋਰ ਤਪਸਿਆ ਵਾਲੇ ਚਿਲ੍ਹੇ ਵੀ ਕੱਟੇ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸੰਸਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਖੁਦਾ ਪਾਸ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਅਲਾਹ ਤਾਲਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਜਿਲ੍ਹਣ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਮ ਹਸਤੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕੱਢ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਹਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾਮ ਰਾਏ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋ ਬਖੇੜਾ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ

ਰਾਮ ਰਾਏ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਰਾਮ ਰਾਏ ਜੀ ਮੰਨ ਗਏ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤਾਂ ਇਹ ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਆਯੂ ਉਸ ਸਮੇਂ 20 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸੋਝੀ ਭਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸਨੇ ਜਮੁਨਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿਚ ਕਿਸ਼ਤੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵਖੇਵੇਂ ਜੜ੍ਹੋਂ ਉਖਾੜ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਟੀਰੀ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਦੇ ਰਾਜੇ ਫਤਿਹਚੰਦ ਪਾਸ, ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਨੰਦ ਚੰਦ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਅਤੇ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਆਪਸੀ ਵੈਰ ਭਾਰਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੈਰ ਭਾਵ ਛੱਡ ਕੇ ਪਰਜਾ ਦੇ ਸੁਖ ਲਈ ਕਦਮ ਪੁੱਟੋ, ਖੇਤੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸਾਫ ਕਰਵਾਓ, ਸੋਹਣੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰਨ ਫਿਰਨ ਦੇ ਬਣਵਾਓ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਤਿਜਾਰਤ ਕਰੋ, ਪਿਆਰ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰਹੋ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਰਾਜਾ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਹਨ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਭੇਜ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਦੋਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਾਮਨ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਝਗੜੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੀ ਸੁਲਝਾ ਲਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਗਲਵਕੜੀ ਪੁਆਈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਘੁਣ ਵਾਂਗੂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਠਹਿਰਣ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਅਜੇ ਆਪ ਰਾਜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਦੂਰੋਂ ਇਕ ਪਹਾੜੀਏ ਨੇ ਵਾ-ਵੇਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਐਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸ਼ੇਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸ਼ੇਰ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਉਸ ਦਾ ਭੈਅ ਸਾਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਸ਼ੂ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਸੰਝੇ ਹੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਕੇ, ਅੱਗ ਬਾਲ ਕੇ ਰਾਤਾਂ ਕੱਟਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਸਾਡੇ ਪਸ਼ੂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਅਸਾਡਾ ਉਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਾਓ।

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸ਼ਾਮ ਕਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਮੂਹਰੇ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਥੇ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਵੇਰ ਤਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਕੇ, ਹਾਜ਼ਰੀ ਛਕ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੌਜਾਂ ਸਮੇਤ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਇਕ ਗੱਲ ਅਸਾਡੀ ਦੇਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ੇਰ

ਭੱਜਿਆ ਨਹੀਂ ਫਿਰਦਾ, ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਇਕ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਕਦੇ ਨਾਹਨ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਟੀਹਰੀ ਰਾਜ ਵਿਚ, ਉਹ ਘੁੰਮਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸਦੀ ਡੀਲ ਡੌਲ ਦਾ ਸ਼ੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਭੈ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਨਮੁਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਰਾਤ ਭਰ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਰਾਜੇ ਆਪਣੇ ਜੁਆਨ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮੇਤ, ਜੰਗਲ ਵਲ ਨੂੰ ਚੱਲੇ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੰਘਣਾ ਜੰਗਲ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ!

ਉਹ ਸ਼ੇਰ
ਇਸ
ਇਲਾਕੇ
ਵਿਚ ਹੀ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
ਅਤੇ
ਆਪਣੀ
ਗੱਲ ਦੀ
ਪ੍ਰੋੜਤਾ
ਕਰਦਿਆਂ
ਹੋਇਆਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਉਸ ਸ਼ੇਰ
ਦੀ ਅੰ
ਤਾਜ਼ੀਆਂ
ਪੈੜਾਂ ਵੀ
ਵਿਖਾਈਆਂ।
ਉਸ ਵੇਲੇ
ਰਾਜਿਆਂ
ਨੇ ਫੈਸਲਾ
ਕੀਤਾ ਕਿ
ਉਸ ਸ਼ੇਰ

ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਊਫੀ ਅਤੇ ਬਹੁਮੰਜਲੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਮਾਰਤ।

ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਪੱਕੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈਏ। ਜੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਆਪਣੇ ਸਮੁੰਹ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਈ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਚੋਂ ਬਚ ਕੇ ਸਾਫ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਇਕ ਦਮ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਘੋੜੇ ਲਿੰਦ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਏ। ਕਈ ਹਾਥੀ ਤਾਂ ਪੈਰੋ ਪੈਰ ਪਿਛੇ ਹਟ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਉਸ ਭਿਆਨਕ ਸ਼ੇਰ ਉਪਰ ਪੈ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਸਨ, ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਬਰਾਓ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਸਨਮੁਖ

ਜਾ ਕੇ ਮਾਰਾਂਗੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਗਿੱਦੜ ਬਣ ਕੇ ਕਿਉਂ ਪਿਆ ਹੈਂ, ਆਪਣੇ ਸ਼ੇਰ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਆ। ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ੇਰ ਉਠਿਆ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤਾਣਿਆ, ਵੱਡੀ ਅੰਗੜਾਈ ਲਈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾਂ ਵਲ ਹਟ ਕੇ ਲੰਮੀ ਛਲਾਂਗ ਮਾਰੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੈਂਤੜਾ ਬਦਲ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪੰਜੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੀ ਢਾਲ ਉਪਰ ਲੈ ਲਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਢਾਲ ਛੱਡ

ਕੇ ਹੇਠਾਂ
ਉਤਰਦਾ,
ਗੁਰੂ
ਮਹਾਰਾਜ
ਜੀ ਨੇ
ਤਿੱਖੀ
ਤਲਵਾਰ
ਉਸ ਦੇ
ਪੇਟ ਵਿਚ
ਫੇਰ
ਦਿਤੀ,
ਉਂਤੋਂ
ਆਪ ਨੇ
ਢਾਲ ਦਾ
ਧੱਕਾ
ਮਾਰਿਆ
ਤਾਂ ਉਹ
ਸ਼ੇਰ
ਲੋਟ -
ਪੋਟਣੀਆਂ
ਖਾਂਦਾ
ਹੋਇਆ
ਦੂਰ ਗਿਰ

ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਜੈਕਾਰੇ ਬੁਲਾਏ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਨ ਬਲੀ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਐਉਂ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਿੱਲਾ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ। ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਰੂਹ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦੀਆਂ ਘੁੰਮੇਟਣੀਆਂ ਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਦਾ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਜੈਦਰਥ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਾਡਵਾਂ ਦੇ ਸੁੱਤੇ

ਪਏ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਯੁੱਧ ਵਿਚੋਂ ਨੱਠ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਮੈਂ 5000 ਸਾਲ ਤੋਂ 84 ਲੱਖ ਜੂਨੀਆਂ ਦਾ ਚੱਕਰ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸ਼ੇਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਡਰ, ਭੈ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੌਤਕ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਸਤੀ ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਲੈ ਆਏ ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਹੀ ਫਤਿਹਚੰਦ ਜਦੋਂ ਭੀਮਦੇਵ ਦਾ ਕੁੜਮ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਉਲਝ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਫਤੇ
ਸਾਹ
ਕੋਪਾ
ਤਬਿ
ਰਾਜਾ॥
ਲੋਹ
ਪਰਾ
ਹਮ
ਸੋ
ਬਿਨੁ
ਕਾਜਾ॥
ਬਚਿਤ੍ਰ
ਨਾਟਕ**

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਲ ਸੀ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਉਧਾਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਾਉਂਟੇ

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਜੀ ਦੇ "ਯਾਦਗਾਰੀ ਭਵਨ" ਦੀ ਚਲ ਰਹੀ ਕਾਰਜਵਾ।

ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵਹੀਰਾਂ ਦੇ ਵਹੀਰ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਢੌਰੇ ਪਾਸੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਆਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਸਸ਼ੋਭਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਹਬੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਬਗਦਾਦ ਦਸਤਗੀਰ ਪੀਰ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਪਾਤਾਲ, ਲੱਖਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਦਿਖਾ ਕੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲੂ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅੰਤਤਾਈ ਦੇ ਕਾਇਲ ਬਣਾਇਆ। ਇਸੇ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੰਰਗਜ਼ੋਬ ਵਰਗੇ ਕੱਟੜ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਹਸਦੇ-ਹਸਦੇ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਗੱਦੀ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸੰਸਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰਾਂ। ਇਹ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੇ ਸੈਂਕੜੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਚੱਲੋ। ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੈਂਕੜੇ ਮੁਰੀਦ ਸਢੌਰੇ ਤੋਂ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਨੂੰ ਇਕ

ਅ ਜੀ ਬ ਕਿਸਮ ਦਾ ਚਾ ਓ ਰਿ ਹ ਦੋ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਓ ਹ ਦੋ ਲ ਤ ਪ੍ਰਾ ਪ ਤ ਕ ਰ ਨ ਵਾ ਸ ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਸਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਅਸਚਰਜ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਹੀ ਸਮੇਂ ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ ਅਤੇ ਜੀਵ ਚੇਤਨ ਬੁੱਧੀ ਰੂਪ ਬਿਛ ਉਤੇ ਕਿਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਤਿ ਕੀ ਹੈ? ਅਸਲੀ ਰੂਹ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਖੁਦਾ ਦਾ ਮੇਲ, ਵਸਲ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਅਹੰ ਕਰਤਾ, ਅਹੰ ਭੋਗਤਾ ਜੋ ਦੁਖੀ ਸੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਅਹੰ ਸੰਗ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਸਾਖੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਦੇਹ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਸਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ

ਲੋਚਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਤਨ ਵੀ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵਾਂ।

**ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ॥
ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ
ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ॥**

ਅੰਗ - 558

ਅੱਲਾਹ ਪਾਸ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਅੱਲਾ ਤਾਲਾਹ! ਕੋਈ ਆਪ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਾ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ

ਸੰਦੇਹ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਸੀ। ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਉਸ ਗੱਦੀ ਵਲ ਪੈਰ ਪੁਟਿਆ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਕੋਈ ਕਦੇ ਵੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਮੁੜਿਆ। ਮਨ ਵਿਚ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮੰਜਿਲ ਦੇ ਲੈਂਟਰ ਪੈਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਬੜਾ ਚਾਓ ਹੈ, ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਤੱਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ ਪਰ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਕਾਫਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਮੌਮਨ ਤੇ ਕਾਫਰ ਦਾ ਮੇਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਐ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ੈਤਾਨ ਹੈਂ, ਮੈਨੂੰ ਬੰਦਲਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਗੁਰੂਆਂ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਤਾਂ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਫੇਰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਮੁਰੀਦ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਵਸਲ ਕਰਾ ਦੇਵੋ।

ਇਹ ਦੁਚੁਤੀ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ

ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਆਸ ਪੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੱਪ ਜਾਣਾ, ਮੇਟ ਦੇਣਾ ਉਸ ਦੇ ਵਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀ ਗੱਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਹਿੰਦੂ, ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਹ, ਮੁਸਲਮਾਨ

ਭੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੀ ਹੈ, ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਹੀ ਹੈ ਇਹ ਕੰਧਾਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਹਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਪੁਤਲੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸਾਡੀ ਭੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਦਮ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆ-ਦਮੀ ਜੇ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੁਰਦੇ ਹਾਂ।

ਪੀਰ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਰੂਹ ਸਨ, ਆਪ ਸਯੱਦ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅਨਾਇਤ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ, ਸਯੱਦ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਇਕ ਬੜੀ ਉਚੀ ਜ਼ਾਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨਾਇਤ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅਰਾਈਂ ਸਨ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 39 ਤੇ)

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਦਰਗਹ ਚਲਿਆ.....॥

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ (ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ)

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸੇਵਕ ਕਉ ਸੇਵਾ ਬਨਿ ਆਈ ॥
ਗੁਕਮੁ ਬੁਝਿ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੭

ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਕਿ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦਾ ਮੁੱਢ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬੱਝਦਾ ਹੈ। ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਮ ਰਸੀਏ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਹੀਂ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਅਵਸਥਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੂਪਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ
ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ
ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ

ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥ ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ
ਪੂਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੯

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥

ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੩

ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕੀਤਾ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੰਤ

ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਅਗੰਮੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਕੇ ਭੁੱਲੇ-ਭਟਕੇ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਚਾਨਣ

ਮੁਨਾਰਾ ਬਣੀਆਂ। ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਲੱਗਭੱਗ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਗੰਮੀ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕੀਤਾ। 1975 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਚਖੰਡ ਪਿਆਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1990 ਤੱਕ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ। ਸੰਨ 1990 ਵਿਚ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤਿਆਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ
ਨਾਹੀ

ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ
॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ
ਲਾਇਨਿ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ਅੰਗ - ੭੪੯

ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਲੋਂ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲੀ ਗਈ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਅਸਥਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਨਿਰੰਤਰ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹਨ।

ਜਗਤ ਉਧਾਰਣੁ ਸੇਈ ਆਏ ਜੋ ਜਨ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥

ਉਨ ਕੀ ਸਰਣਿ ਪਰੈ ਸੋ ਤਰਿਆ ਸੰਤਸੰਗਿ ਪੂਰਨ ਆਸਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੭

ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 17 ਜਨਵਰੀ 1927 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਪੋਹੀੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਖੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਮਾਤਾ ਸੰਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਕੁੱਖੋਂ, ਪਿਤਾ ਸਰਦਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਰੰਭਿਕ ਵਿਦਿਆ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਆਸ਼ਰਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਦਸ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਮੰਡੀ ਅਹਿਮਦਗੜ੍ਹ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀ ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਵੀ ਚੰਗੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦਾਂ ਦੇ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਥਿਆ ਲਈ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਕੰਠ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਜਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਬਿਨਾਂ ਸੱਦੇ ਬਿਨਾਂ ਭੇਟਾ ਤੋਂ ਆਤਮਿਕ ਸੁੱਖ ਲਈ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲੁ ਹੂਆ ਰਾਮ -
ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋਏ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਗਏ। ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਸੁਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ 13 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਪਉੜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਚੌਰਾਸੀਹ ਪਾਠ ਮਰਿਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨ

ਹੋ ਗਈ। ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਘਰੇਲੂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਾਈ ਪਾਸ ਕਲਕੱਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਨਸੂਰੀ ਆ ਗਏ। ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮਨ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਨਾ

ਲੱਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਉਦੈ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। 13 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਗਏ।

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪੁਗਟੇ
ਭੈਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੪

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ। ਫਿਰ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ। 1947 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਮਾਰਚ 1948 ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਤਾਂ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣਨ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਚੰਬਾ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ-ਇਹ ਕਿੰਨੇ

ਭਰਾ ਹਨ? ਤਾਂ ਚੰਬਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਜੀ, ਚਾਰ ਭਰਾ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਚਲੋ ਇਕ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਵੋਗਾ। ਬਾਕੀ ਸੰਗਤ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਚਲੀ ਗਈ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਕਮਰ-ਕੱਸਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭਾਗਸ਼ੀਲ

ਜਾਣ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ 'ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ' ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਦਿਤਾ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਮਰਦਾਂ ਵਾਲੀ ਘਾਲ-ਘਾਲ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਦੋ ਸਾਲ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ 'ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ' ਜੀ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਦੋ ਸਾਲ ਆਪ ਜੀ ਵੀ 'ਮੁੱਖ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ' ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸੇਵਾ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ - ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਰੀਲੀ ਮਧੁਰ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਰਦੇ। ਬਾਕੀ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਲਈ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਸੇਵਾ
ਕਰਤ
ਹੋਇ
ਨਿਹਕਾਮੀ
॥
ਤਿਸ ਕਉ
ਹੋਤ
ਪਰਾਪਤਿ
ਸੁਆਮੀ ॥
ਅੰਗ -
੨੮੬

ਫਿਰ
ਵੱਡੇ ਸੰਤ
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
ਨਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ
ਸਤਿਸੰਗ ਲਈ
ਨਾਲ ਜਾਣ
ਲਗ ਪਏ।
ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ
ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ
ਤਿਆਰ ਕਰਨ
ਦੀ ਵੀ ਸੇਵਾ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ
ਗਈ। ਸਮੇਂ

ਦੇ ਪੂਰਨ ਪਾਬੰਦ ਸਨ। ਹਰ ਕੰਮ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰ ਕਰਦੇ। ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਲ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸੰਤ ਆਸ਼ਰਮ ਧਬਲਾਨ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ। ਰਾਤ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਬਾਣੀ। ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ,

ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਸਵੱਈਏ ਆਦਿ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ। ਦੋ ਵਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਏ। 26 ਅਗਸਤ 1975 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੀ ਸੰਸਾਰਿਕ ਯਾਤਰਾ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੁਲਵਰ ਹੈਂਪਟਨ ਵਿਚ -

ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲੁ ਹੁਆ ਰਾਮ ॥
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਥੀਆ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੮੪੬

ਅਰਬਾਤ -

ਪਵਨੈ ਮਹਿ
ਪਵਨੁ
ਸਮਾਇਆ ॥
ਜੋਤੀ ਮਹਿ
ਜੋਤਿ ਰਲਿ
ਜਾਇਆ ॥
ਅੰਗ -
੮੮੫

ਦਾ ਕਰੁਣਾਮਯ
ਦ੍ਰਿਸ਼ ਆਪਣੀ
ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ
ਤੇ ਸਬਰ
ਰੱਖਿਆ।
ਪਾਰਥਿਕ
ਸਰੀਰ ਭਾਰਤ
ਲਿਆਂਦਾ।
ਫਿਰ
ਕਰਮ ਸਰ
ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ
ਦਰਸ਼ਨ
ਕੀਤੇ। ਫਿਰ
ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਰੂਪ
ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ
ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਹੜ੍ਹ
ਵਿਚ
ਵੈਰਾਗਮਈ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ, ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ, ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੋਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਤਿਕਾਰ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਬਿਭੋਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਝੀਲ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਨ। ਹੁਣ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹੋ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰ ਭਰਾ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਝੱਲਿਆ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਦਿਤੀ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਇਕ ਜਨਵਰੀ ਉਨੀ ਸੌ ਨੱਬੇ ਨੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਏ। ਫਿਰ 10 ਜਨਵਰੀ 1990 ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਮਸਰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠ ਕੇ ਹੀ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਆਪ ਜੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ -

ਧਾਵਤ ਰਹੇ ਏਕੁ ਇਕੁ ਬੁਝਿਆ
ਆਇ ਬਸੇ ਅਬ ਨਿਹਚਲੁ ਥਾਇ ॥
ਜਗਤੁ ਉਧਾਰਨ ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਦਰਸਨੁ

ਪੇਖਤ ਰਹੇ
ਅਘਾਇ ॥
ਅੰਗ -
੩੭੩

ਸਬੂਲ
ਸਰੀਰ
ਸੰਜੋਗ
ਵਿਜੋਗ।
ਈਸ਼ਰ ਨੇਤਿ
ਚੌਦਹੁ ਲੋਗ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੁਰਜ ਗ੍ਰੰਥ,
ਪੰਨਾ
੬੩੩੧

ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ
ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 9
ਦਸੰਬਰ 2014
ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਦੇ
ਤਕਰੀਬਨ 10.30
ਵਜੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ
ਸਰੀਰ ਦਾ
ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ -

ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲੁ ਹੂਆ ਰਾਮ ॥
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਥੀਆ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੮੪੬

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥
ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥
ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸੁਮ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੮

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸੱਚਖੰਡ ਬਿਰਾਜਣ ਦੀ ਖਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ-
ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਫਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਹਰ
ਇਕ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਕਿ -

ਸਜਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ ਜਾਇ ਸੁਤੇ ਜੀਰਾਣਿ ॥
ਹੰ ਭੀ ਵੰਞਾ ਡੁਮਣੀ ਰੋਵਾ ਝੀਣੀ ਬਾਣਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੩

ਲੱਖਾਂ-ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਤ ਤੱਕ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪਹੁੰਚਦੇ ਰਹੇ। ਰਾਤ ਤੱਕ ਵੈਰਾਗਮਈ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ। 10 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸਵੇਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ 'ਚ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 10 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸਾਰਾ

ਦਿਨ ਅਤੇ ਦੇਰ
ਰਾਤ ਤੱਕ
ਵੈ ਰਾ ਗ ਮ ਈ
ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ
ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਤ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ
ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ
ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦੇ
ਰਹੇ। 10 ਦਸੰਬਰ
ਨੂੰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ
ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ
ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 8
ਵਜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ
ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਸੀ।

11 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਬਿਭੋਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਜਲ-ਪਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੰਬਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਪੜ੍ਹੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਤਿ ਚਿਤ ਤੇ ਅਨੰਦ ਵਾਲਾ ਦੇਸ ਹੈ,
ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਿਆਰਾ ਵਸਿਆ।

ਕਬੀਰ ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਕੇ ਅੰਤਰੇ ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਕੇ ਘਾਟ ॥
ਤਹਾ ਕਬੀਰੈ ਮਟੁ ਕੀਆ ਖੋਜਤ ਮੁਨਿ ਜਨ ਬਾਟ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੨

ਧਾਰਨਾ - ਦਿਸਦੈ ਉਜਾੜ ਜੀ, ਸਾਂਈ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਬਾਝੇ।
ਕਬੀਰ ਜਹ ਜਹ ਹਉ ਫਿਰਿਓ ਕਉਤਕ ਠਾਓ ਠਾਇ ॥
ਇਕ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ਬਾਹਰਾ ਉਜਰੁ ਮੇਰੈ ਭਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵੈਰਾਗਮਈ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਉਪਰੰਤ 8.45 ਤੋਂ 9.45 ਤੱਕ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕੀਰਤਨੀਏ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਨਿਮਨ ਧਾਰਨਾ ਗਾਇਨ ਕੀਤੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਧਨ ਜੋਬਨ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾੜੀਆਂ,
ਖਿੜੀਆਂ ਨਾ ਸਦਾ ਰਹਿਣੀਆਂ।

ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ
ਅਰੁ ਫੁਲੜਾ
ਨਾਠੀਅੜੇ
ਦਿਨ ਚਾਰਿ
॥
ਪਬਣਿ ਕੇਰੇ
ਪਤ ਜਿਉ
ਢਲਿ ਢਲਿ
ਜੁੰਮਣਹਾਰ ॥
ਅੰਗ - ੨੩

ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੰਢਾਇਆ ਤੇ ਕਮਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ

(ਇਕ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ)
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ, ਪਰਮ ਪੁਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਜੀ (ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ), ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।
ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਭਲਾਨ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਰਪਿਤ ਰਿਹਾ। 11 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੋਹਣੀ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਈ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਕਰਕੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਭੌਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾਏ ਗਏ। ਵੱਡੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਿਮ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ। ਲੰਮੇ ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਘੁਢਾਣੀ ਪਾਇਲ, ਸਮਰਾਲੇ, ਰਾਣਵਾਂ ਅਸਥਾਨ, ਮੋਰਿੰਡੇ, ਰੋਪੜ, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਤਕਰੀਬਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 4.30 ਵਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬਿਭੌਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ। ਕਿਸਤੀ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਬਕਸੇ ਨੂੰ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੋ ਕਿਸਤੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਿਆੜ ਵਾਲੇ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸ਼ਾਮ ਦੇ 5 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਰਗ, ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਲਹੋਰਾਂ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੰਬਿਆਂ, ਸੰਤ ਸਿਆੜ ਵਾਲੇ, ਨਿਰਮਲੇ, ਉਦਾਸੀ, ਨਾਨਕਸਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਿਭੌਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਸ ਵੈਰਾਗਮਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ

ਸਨ। ਅਖੀਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੋਹਿਲਾ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਅਲਾਹੁਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਉਪਰੰਤ ਸਟੇਜ ਸੈਕਟਰੀ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਦੁਸਹਿਰੇ ਦੇ 18 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਆਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਉਪਰੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤੀਆਂ। ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਕਿਲਾ ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੰਗਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਵਾਪਸੀ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਝਲਕ ਰਿਹਾ ਸੀ -

ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ ਕਿਉ ਮੇਲਾ ਹੋਈ ॥

ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਹਿ ਗੰਠੜੀਐ ਮੇਲੇਗਾ ਸੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੯

18 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਮਿਤ ਦੁਸਹਿਰੇ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਰੱਖੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਤ ਸੰਤ-ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਨੇ ਹਨ।

(-----)

ਸਯੋਦ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਲਾਜ, ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੀਰ ਅਨਾਇਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਤਨ ਮਨ ਸਭ ਕੁਝ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਐਨੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਦਾ ਜੋ ਭਾਗ ਬਚਿਆ ਸੀ ਉਹ ਆਪ ਨੇ ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਿਚ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪੀਂਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਹੁਲਾਰਾ ਵਜਿਆ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਂਭਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਕ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪੀਰ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਪੀਰ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਉਸ ਪੀਰ ਕੋਲ ਗਿਆ ਪਰ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਬਾਦ ਪੀਰ ਮਿਲਿਆ, ਗੱਲਬਾਤ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀਰ ਅਨਾਇਤ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਐਸਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁੰਨੀ ਕੰਧ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਛੱਤ ਢਹਿ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਗਿਰ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਉਸਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਿੱਲ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ। ਪੀਰ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੰਧ ਉਪਰ ਸਵਾਰੀ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੀ ਘੋੜੀ! ਮੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਚਲ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਪੀਰ ਅਨਾਇਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਐਨੀ ਛੇਤੀ ਮੁੜ ਆਇਆ? ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦਸਿਆ, ਹਾਲ ਦੱਸਣ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਕੰਧ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਘੋੜੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਇਥੇ ਲੈ ਆਈ। ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਤਾਕਤ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਜਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਿੱਚ ਲਈ, ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ 12 ਸਾਲ ਇਕ ਰਸ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਪੀਰ ਨੂੰ ਫੇਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਸੂਰ ਨੂੰ ਜਾਹ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਮਜਲਸ ਲਗਾ ਕੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾ। ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਾਨਤਾ ਵਧ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਸਤਿ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਿਮਾਰ ਲੋਕ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਭੂਤਾਂ, ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੇ ਸਾਏ ਵਾਲੇ ਉਥੇ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਲਗਾ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਮਾਨਤਾ ਵਧ ਗਈ।

ਪੀਰ ਅਨਾਇਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫੇਰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਪੀਰ ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸੋ। ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਹੇ ਪੀਰ ਅੱਬਾ ਜਾਨ! ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੇ

ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਪੀਰ ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਐਉਂ ਦੱਸ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਤੋਂ ਉਠਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਕੇ ਬਸਤੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਬਾ ਜਾਨ! ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਸਰੂਫ ਸੀ, ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਰੀਦ ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਹ ਦੇਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਸਨਦ (ਗੱਦੀ) ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਡੰਡਉਤ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਮਿਹਰ ਰੱਖਣ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ।

ਪੀਰ ਅਨਾਇਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਪੀਰ, ਮੁਰੀਦੀ ਦੇ ਪੁੱਠੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਹੱਦ ਕੁਝ ਅਲਾਹਿਦਾ ਤੌਰ ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਖਿੱਚ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਚਣਾ ਤੇ ਗਾਉਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਪੀਰ ਤੋਂ 300 ਗਜ਼ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੱਕਰ ਲਗਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਮੰਨਿਆ ਦੰਨਿਆ ਪੀਰ ਸੀ, ਫੇਰ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੰਗਰ ਵੀ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਸੀ, ਫੇਰ ਉਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੀ, ਧੌਲੀ ਦਾਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਨੂੰ ਪਰਤੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਪੀਰੀ ਮੁਰੀਦੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ, ਆਪਾ ਮਿਟਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਰਬਾਰ ਲਾਈਂ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਇਸ ਨੇ ਦੂਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਸੀਸ ਉਪਰ ਕਲਗੀ ਝਿਲਮਿਲ-ਝਿਲਮਿਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤਕ ਸੁੱਟ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਅੱਜ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੱਕਿਆ ਕਿ ਐਨਾ ਨੂਰਾਨੀ ਚੇਹਰਾ, ਐਨਾ ਸੁੰਦਰ ਖਿਚਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਕਿ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਖਿੱਚ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਖਿੱਚ ਖਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰਾ ਦੇਣ, ਮੈਂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਉਠਣਾ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਟਣ ਲਗ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਠੰਢ ਦੀ ਲਹਿਰ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਪੀਰੀ ਦਾ ਸੰਸਾ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਅਸਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੰਦਰ ਹੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਪੀਰ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਮੁਰੀਦ ਹਨ। ਜੇ ਮੈਂ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੇ

ਮੁਰੀਦ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਵੀ ਗਿਲਾਨੀ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਟ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਉਠ ਖੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਨਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਢਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਸੈਕਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਭੂਤ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਲੰਘ ਗਈਆਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਮੁਰੀਦ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਕੀਰ, ਜੋਗੀ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਮਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦਿਸਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਲ ਰੁਖ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਇੰਦ੍ਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸਤੱ ਬਿਨਾਂ ਜੜ੍ਹ ਹਨ। ਮਨ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਅਣਜਾਣੀ ਸਤਿਅ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿਆ ਜੇ ਮਨ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ 'ਮੇਰੀ' ਜਾਣੀ ਹੋਈ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਸੱਤਾ ਹੋਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸੱਤਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਭੇਤ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਲੱਗ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਗੰਢ ਖੁਲ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਸਮਾਧੀ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਉਸ ਉਪਰ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਖਿਆਲ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਮਿਲੇ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇਸ ਭੇਤ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਆਤਮਾ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਹਿੰਦੂ ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਆਤਮਾ ਹੀ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਗੰਢ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਕਰਦੀ। ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਜਾਣੀਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤੀ ਹੋਣ ਜੋ ਮੇਰਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕਰ ਦੇਣ। ਜਾਂਦਿਆਂ-ਜਾਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਯੋਧੇ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਸਸ਼ੋਭਤ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ ਨਾਲ ਮਸਨਦ (ਗੱਦੀ) ਤੇ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਦਮ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਪੀਰ ਹਾਂ, ਝੁਕਦੇ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਰੋਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੋਲਾ ਜਿਹਾ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਪਾਸ ਹੀ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਸਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਬੋਲਿਆ, **“ਪੀਰ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਵਸਲ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਜੀਵ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਵਸਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ?”**

ਗੁਰੂ ਜੀ! **“ਜਿਵੇਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦਾ ਵਸਲ।”**

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਿੰਨਾ ਛੋਟਾ ਹੈ ਪਰ ਹੈ ਸੂਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ

ਸੋਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਦਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਦਿਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੇਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? ਇਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤ, ਰਾਤ ਹੀ ਹੈ; ਦਿਨ, ਦਿਨ ਹੀ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਤਕ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੰਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹੋਂ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, **“ਕਿਵੇਂ?”**

ਗੁਰੂ ਜੀ! **“ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝੇ ਹੋ?”**

ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਪਰ ਅਖੀਰ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਕੈਸਾ ਮੇਲ? ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਤ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਜੀ! **ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੰਗਤਾ ਅਤੇ ਮਮਤਾ ਦੀ ਰਾਤ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਮੈ' ਆਖਦੇ ਹਨ, 'ਮੈ' ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਤਲਬ ਕਿ ਸੱਚ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਆਂ, ਝੂਠੀ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੱਚ ਸਦਾ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਸਤਿ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।** ਇਹ ਗੱਲ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਾ ਆਈ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਫਿਰ ਰੂਹ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦਾ ਵਸਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹਾਂ, ਠੀਕ ਹੈ।

ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ, **“ਹਜ਼ੂਰ! ਕੈਸੇ ਠੀਕ ਹੈ?”**

“ਜੈਸੇ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝੇ ਹੋ ਪੀਰ ਜੀ!

ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਝਿਜਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਅਜੇ ਤਕ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝਾਓ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਤੇ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਦਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਤੇ ਝੂਠੀ 'ਮੈ' ਮਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ **ਜੀਵ ਭਾਵ ਜੋ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਪੁਨਰ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਹੀ ਰੱਬ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੈਂ ਭਾਵ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਮੈਂ (ਰੱਬ) ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ**

ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੀਵ ਸਮਝਣਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਲਟ-ਲਟ ਕਰਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਉਪਰ ਕਾਲਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਪਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਆਉਂਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਖੁਦਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਵ ਭਾਵ ਸਮਝਣਾ ਹੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਫੇਰ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੀਵ ਭਾਵ ਕੂੜ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਿਸਦਾ ਹੋਇਆ? ਉਸ ਨੇ ਇਹੀ ਸੰਸਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਜੀਵ ਭਾਵ ਹੀ ਕੂੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੀਵ ਭਾਵ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਿਉਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਸਤਿ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਮੇਲ ਕਿਸਦਾ ਕਿਸ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪੀਰ ਜੀ! ਇਹੀ ਮਨ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਦਾ ਰਾਤ ਪਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਿਸਤਤ੍ਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੱਚ ਦੀ ਸਤ੍ਰਾਂ ਪੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵ ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਅਧਿਆਸ ਪੱਕ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮੈਂ ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੱਖ ਭਾਸਦਾ ਹੈ। ਲੱਖ ਸਮਝਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਸਤਿ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸਤ੍ਰਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਿਥਿਆ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਮਟਕ ਚਾਨਣਾ ਹੋਵੇ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਕੋਈ ਰੱਸੀ ਪਈ ਹੋਵੇ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਭਰਮ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਖਤਰਨਾਕ ਸਰਪ ਪਿਆ ਹੈ। ਰੱਸੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਸਰਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਸਰਪ ਦਾ ਅਧਿਆਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਡਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸੇ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਪਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਸੱਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਚਾਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਸੀ ਪਈ ਸੀ।

ਮਨ ਵਿਚ ਸਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਤੇ ਸਤਿ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵ ਭਾਵ ਮਿਥਿਆ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਸਤਿ ਦਾ ਯਾਨਿ ਕਿ ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ ਵਿਚ ਜੀਵ ਭਾਵ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਭਾਵ ਮਿਥਿਆ ਹੈ, ਕੂੜ ਹੈ, ਸਾਖੀ ਸਤਿ ਹੈ। ਸਤਿ ਸਾਖੀ ਦਾ ਸਦਾ ਸਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਮੇਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵਿਛੋੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਸੁਣ ਕੇ ਘਬਰਾ ਗਿਆ, ਉਸਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨੋਂਤਾਂ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਪੀਰ ਹਾਂ, ਵੱਡਾ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨੋਂਤਾਂ ਮਿਥਿਆ ਜੀਵ ਭਾਵ ਕਰਕੇ ਹਨ। ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਸੰਸਿਆਂ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਿਆ, ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਘਬਰਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਕੀ ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਕੀ ਜੀਵ ਮਿਥਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ! ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਪੁਨਹ-ਪੁਨਹ (ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ) ਅਧਿਆਸ (ਸੋਚਾਂ ਤੇ ਮਿਥਿਆ

ਮਨੋਂਤਾਂ) ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਥਿਆ ਭਾਵਨਾ, ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹੈ, ਜੋ ਅਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚ 'ਮੈਂ' ਦੀ ਸੋਝੀ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। 'ਮੈਂ' ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਜਾਨਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹਉਮੈ ਆਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਹੰਗਤਾ ਅਤੇ ਮਮਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਣਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੰਗਤਾ ਅਤੇ ਮਮਤਾ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹਾਂ, "ਮੈਂ" ਹੀ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਹੀ ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਹੀ ਸੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪੁੰਨੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਸ ਵਧ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੱਚ ਵਾਂਗੂ ਹੀ ਲਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਉਮੈ ਦੀ ਵਲਗਣ ਵਿਚੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਹੋਸ਼ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸਤਿ ਨੂੰ ਅਛਾਦਨ (ਢਕ) ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਸਤਿ ਉਪਰ ਪਰਦਾ ਪਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚੇਪੂਰਵਕ ਆਪਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਅਸੰਗ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਰੀਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਇਹ ਮਿਥਿਆ ਭਾਵ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਤਿਲਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਮਲਮੂਤਰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਦੇਹ ਸਮਝਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਹ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਦੇਹ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ, ਰੂਪ ਨੂੰ, ਅਮੀਰੀ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ, ਦੁਖ ਨੂੰ, ਸੁਖ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਜਾਨਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਦੇਖੋ, ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੂੜ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਤੋੜ ਕੇ ਸਤਿ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੇ ਪਰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਨੇ, ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਮੈਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਢਕ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਰਖਤ ਤੇ ਪਈ ਹੋਈ ਅਮਰਵੇਲ, ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਕ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਦਰਖਤ ਦੇ ਪੱਤੇ, ਫੁਲ ਫਲ ਸਭ ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਮਰਵੇਲ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਹੈ ਪਰ ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੂੜੀ ਮੈਂ ਦੀ ਵੇਲ ਬਹੁਤ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਜੜ ਨਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ ਫੁਲਦੀ ਫਲਦੀ ਹੈ। ਜੀਵ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੂੜੀ ਮੈਂ ਨੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਛਾਦਨ ਕਰਕੇ ਕੂੜ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਫੈਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕੂੜ ਦੇ ਪਿਆਰ, ਕੂੜ ਦੇ ਬੰਧਨ, ਕੂੜ ਦੀਆਂ ਨੋਕੀਆਂ, ਕੂੜ ਦੀ ਮਮਤਾ, ਕੂੜ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ, ਕੂੜ ਦੇ ਪੁਤਰ, ਧੀਆਂ, ਪਰਿਵਾਰ, ਸਬੰਧ ਐਸੇ ਫੈਲਾ ਦਿਤੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਨੇਕਾਂ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਕੂੜੇ ਅਧਿਆਸ ਨੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੂਰੀਆਂ ਤੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਜੇ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਉਮੈ ਦੀ ਇਸ ਕੰਧ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ

**ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ॥
 ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੋ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੁਰਾਇਓ॥
 ਭਇਓ ਕਿਰਪਾਲੁ ਸਰਬ ਕੋ ਠਾਕੁਰੁ
 ਸਗਰੋ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਇਓ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਗੁਰਿ ਖੋਈ
 ਤਉ ਦਇਆਰੁ ਬੀਠਲੋ ਪਾਇਓ॥**

ਅੰਗ - 624

ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਵਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਸਮਝਣਾ, ਹਉਮੈ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਵਸ ਹੋਇਆ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਦਾਰੂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਆਪ ਹੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਸੰਜਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਧਾਰ ਕੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗੁਬਾਰ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਬੁਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਵ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਤਿ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ। ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮਹਾਂਦੇਵ, ਰਜੋ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਤਿੰਨੋਂ ਰੋਗੀ ਹਨ। ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਸੇਜ ਉਪਰ ਧਨ ਤੇ ਪਿਰ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਪਰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬੜੇ ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ ਚਿਲ੍ਹੇ ਕੱਟੇ, ਭੁੱਖੇ ਪਿਆਸੇ ਰਹਿ ਕੇ ਜ਼ੋਰਦ (ਤਪ) ਕੀਤੇ, ਦਾਨ ਦਿਤੇ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਈਆਂ, ਖੂਹ ਲਵਾਏ, ਜਨਤਾ ਦੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਹਿਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਕੱਤਬ (ਸਕੂਲ) ਖੋਲ੍ਹੇ, ਮਸਜਿਦਾਂ ਬਣਾਈਆਂ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਮੰਦਰ ਬਣਵਾਏ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਲੰਗਰ ਚਲਾਇਆ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹਉਮੈ ਦਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਰਮ ਹੰਗਤਾ ਧਾਰ ਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਮਤਾ ਦੇ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਲਈ ਨੇਕੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਝ ਦੀਆਂ ਨੇਕੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਆਪਣਾ ਜਸ ਲੈਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਛੁਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਬਹੁਤਾ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਤੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਅਨੇਕ

ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

**ਜਗਿ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ
 ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਦੂਜੇ ਭਾਇ॥
 ਮਲੁ ਹਉਮੈ ਧੋਤੀ ਕਿਵੈ ਨ ਉਤਰੈ
 ਜੇ ਸਉ ਤੀਰਥ ਨਾਇ॥
 ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ
 ਦੂਣੀ ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਆਇ॥
 ਪੜਿਐ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ
 ਪੁਛਹੁ ਗਿਆਨੀਆ ਜਾਇ॥**

ਅੰਗ - 39

ਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਮੈਂ-ਮੈਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੈਂ ਭਾਵ ਮਿਟਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਲਖਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

**ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਨਹੀ ਸਚੁ ਪਾਈਐ॥
 ਹਉਮੈ ਜਾਇ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਈਐ॥**

ਅੰਗ - 226

ਜਦੋਂ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਹਉਮੈ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

**ਹਉਮੈ ਕਰੀ ਤਾ ਤੂ ਨਾਹੀ
 ਤੂ ਹੋਵਹਿ ਹਉ ਨਾਹਿ॥
 ਬੁਝਹੁ ਗਿਆਨੀ ਬੁਝਣਾ
 ਏਹ ਅਕਥ ਕਥਾ ਮਨ ਮਾਹਿ॥**

ਅੰਗ - 1092

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਉਮੈ ਵਾਲੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਰੂਪ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਹੋ, ਉਹ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ-

**ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਿਸਾਰਿ॥
 ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਬੀਚਾਰਿ ਮਨ
 ਗੁਣ ਵਿਚਿ ਗੁਣੁ ਲੈ ਸਾਰਿ॥** ਅੰਗ - 1168

ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਬਰਾ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮਿਥਿਆ ਹੀ ਹਾਂ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀਵ ਭਾਵ ਤਾਂ ਮਿਥਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਭਰਮ ਤੇ ਪੁਨਹ-ਪੁਨਹ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਇਹ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਕੂੜ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜੋੜ ਲਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਦੀਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹੋ, ਦੱਸੋ ਇਹ ਕੂੜੀ

ਹਉਮੈ ਕਿਵੇਂ ਟੁੱਟੇਗੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ! ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਕੂੜੀ ਮੈਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਰਾਤਰੀ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਸੱਚੀ ‘ਮੈਂ’ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹ ਫੇਰ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਕੂੜੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।” ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ, “ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ?” ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿੱਧੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੂੜੀ ਮੈਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਆਪੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਕੂੜੀ ਮੈਂ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਚਿਲ੍ਹੇ ਵੀ ਕੱਟੇ ਪਰ ਇਹ ਨਾ ਟੁੱਟੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੂੜੀ ਮੈਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਰਾਤਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਇਹ ਕੂੜੀ ਹਉਮੈ ਕਟ ਜਾਵੇਗੀ।”

ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਤਿ ਦਾ ਚੜ੍ਹਨਾ ਆਪਣੇ ਤਾਂ ਵਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ। ਜੇ ਆਪਣੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਥੇਰੇ ਗੰਥ ਸੁਣੇ ਹਨ, ਬੜੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਹਨ ਪਰ ਸਤਿ ਦਾ ਸੂਰਜ ਨਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ! ਕੋਈ ਜੁਗਤ ਦੱਸੋ?

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ! ਝੂਠ ਦਾ ਤਿਆਗਣਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੈ ਨਾ। ਕੂੜੀ ‘ਮੈਂ’ ਮਿਥਿਆ ਹੈ, ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਸਤਿ ਹੈ; ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਆਤਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੂੜੀ ਮੈਂ ਅਨਾਤਮਾ ਹੈ। ਇਸ ਝੂਠ ਨੂੰ ਤੂੰ ਤਨੋ ਮਨੋ ਛੱਡ ਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਨਾ। ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੋਈ ਸੁਖਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਦਸੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਛੁਟਦਾ।” ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ! ਇਸ ਦਾ ਉਪਾਅ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆਂ ਝੂਠੀ ਮੈਂ ਛੁਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ ਨੇ ਐਨੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਗਹਿਰੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਲਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੋਚਣ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਹਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕਿਹੜਾ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ। ਅਖੀਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੈਂ ਆਪਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਤਾਂ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ! ਆਇਆ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਝੂਠ ਦੀ ਸੰਜੋਅ ਪਹਿਨ ਕੇ ਆਇਆ

ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਕ ਬਚਨ ਵੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਘਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਝੂਠੀ ਸੰਜੋਅ ਪਹਿਨ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਯਾਨਿ ਕਿ ਮੈਂ ਪੀਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਬੇਅੰਤ ਚੇਲੇ ਹਨ, ਹਿੰਦੂ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਾਂਗਾ। ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛ ਨਾ ਲਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ। ਮੇਰੇ ਚੇਲੇ, ਮੇਰੇ ਮੁਰੀਦ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ। ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਸਚਮੁਚ ਮੈਂ ਕੂੜੀ ‘ਮੈਂ’ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੂੜ ਦਾ ਪੜਦਾ ਕਿਵੇਂ ਟੁੱਟੇ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ! ਹੁਕਮੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਛਾਣ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਾਣੇ, ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿ ਜੋ ਕੁਛ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੁਕਮੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ!

ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਿ ਤਾ ਖਸਮੇ ਮਿਲਣਾ॥

ਅੰਗ - 92

ਹੁਕਮੇ ਬੁਝੈ ਤਤੁ ਪਛਾਣੈ॥ ਅੰਗ - 1289

ਹੁਕਮ ਦਾ ਮਾਲਕ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ ਵੀ ਪੂਰਨ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ, ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ, ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਵਿਚ, ਚਿਤ ਵਿਚ, ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਵੀ ਤੂੰ ਤੇ ‘ਮੈਂ’ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁਕਮ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ-

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ

ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥ ਅੰਗ - 1

ਅਤੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ

ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ॥

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੇ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ

ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥

ਅੰਗ - 1

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ! ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਹੁਕਮੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕੇ -

ਇਸ ਕਾ ਬਲੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਹਾਥ॥

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਰਬ ਕੋ ਨਾਥ॥

ਅੰਗ - 277

ਆਖਣ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥

ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ॥

ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ ਮਰਣਿ ਨਹ ਜੋਰੁ॥

ਜੋਰੁ ਨ ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ ਮਨਿ ਸੋਰੁ॥

ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨਿ ਵੀਚਾਰਿ॥

ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ ਛੁਟੈ ਸੰਸਾਰੁ॥

ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ॥

ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ॥

ਅੰਗ - 7

ਜੀਵ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬੋਲਣ ਦਾ ਵੀ ਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚੁੱਪ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਬਲ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੱਖੇ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਖ ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ! ਸੁਖਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਨਾ ਕਰੇ। ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵਤ ਜਿਵੇਂ ਬਿੱਲੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਕ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਲੁੰਗੜੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਿੱਲੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਰਖਣਾ ਹੋਵੇ, ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਵੀ ਨਿਰਸੰਕਲਪ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਨਿਰਸੰਕਲਪ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਕੂੜ ਛੁਟਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੱਚ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੱਚ ਦਾ ਪਿਆਰ ਜਾਗਿਆ ਅਤੇ ਸਤਿ ਨੇ ਆ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸੱਚ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਕੇਵਲ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਮਾਤਰ ਨਹੀਂ। ਸਤਿ ਉਹ ਹਸਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਮਾਤਰ ਹੈ, ਜੋ ਇਕੋ ਇਕ ਹੋਂਦ ਹੈ, ਉਹ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਾਲਦੀ ਹੈ, ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਜਦੋਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੂੜੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਨਿਖਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੱਚ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸਵੱਛ ਕਰਿਆ ਫੇਰ ਤਨ ਨੂੰ ਸਵੱਛ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੱਚ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਅਨੰਦਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਔਲਾਹ ਕਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਗੋਬਿੰਦ ਕਰੇ, ਕੋਈ ਨਾਰਾਇਣ ਕਰੇ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਰੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਤਾਂ ਹੀ ਜਾਣ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਇਸ ਵਿਚ ਬੀਜ ਦੇਵੇ, ਇਹ ਬੀਜ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, 'ਬੀਜ' ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਹਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਭਰਪੂਰ ਫਸਲ ਲੈਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਖੁਰਪਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸਪਰੇਅ ਕਰਕੇ ਨਦੀਨ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਫਸਲ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਫਸਲ ਭਰਪੂਰ ਉਗਦੀ ਹੈ। ਗੋਡੀ ਕਰਕੇ, ਨਦੀਨ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਖਾਦਾਂ ਆਦਿ ਪਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਿੰਸਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ, ਹੰਸ, ਹੇਤ, ਕੋਪ, ਲੋਭ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣਾ, ਛਲ, ਕਪਟ, ਝੂਠ, ਕੂ-ਦਇਆ ਦੀ ਥਾਂ ਖਿਮਾ, ਦਇਆ, ਧੀਰਜ, ਸੰਤੋਖ, ਅਹਿੰਸਾ, ਅਚੋਰੀ, ਸਰਬ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਸਰਬ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਦੀ ਰੁਚੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਤਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਤਰ ਉਪਰ ਨਿਸ਼ਚਾ,

ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਲਗਨ, ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸੇਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੱਚ ਸਚਮੁੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਾਂ ਉਪਰ ਦਇਆ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਵਾਸਤੇ ਮਾਇਆ ਕੱਢਣੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚ ਤਾਂ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਕੂੜੀ ਮੈਂ ਤੋਂ ਉਚਾ ਉਠ ਕੇ ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਸਭ ਤੀਰਥਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤੀਰਥ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ, ਇਸ ਤੀਰਥ ਉਪਰ ਟਿਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪੱਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਅੰਤਰਮੁਖ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸੱਚ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇ। ਇਹ ਸੱਚ ਜੋ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੈ ਇਹ ਕੂੜ ਦੇ ਸਹੇੜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਦਾਰੂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ॥

ਕੂੜ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਤਨੁ ਕਰੇ ਹਛਾ ਧੋਇ॥

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ

ਜਾ ਸਚਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥

ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ

ਤਾ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ॥

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ

ਜਾ ਜੁਗਤਿ ਜਾਣੈ ਜੀਉ॥

ਧਰਤਿ ਕਾਇਆ ਸਾਧਿ ਕੈ

ਵਿਚਿ ਦੇਇ ਕਰਤਾ ਬੀਉ॥

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਿਖ ਸਚੀ ਲੇਇ॥

ਦਇਆ ਜਾਣੈ ਜੀਅ ਕੀ

ਕਿਛੁ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰੇਇ॥

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ

ਜਾ ਆਤਮ ਤੀਰਥਿ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੋ ਪੁਛਿ ਕੈ

ਬਹਿ ਰਹੈ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ॥

ਸਚੁ ਸਭਨਾ ਹੋਇ ਦਾਰੂ ਪਾਪ ਕਢੈ ਧੋਇ॥

ਨਾਨਕੁ ਵਖਾਣੈ ਬੇਨਤੀ ਜਿਨ ਸਚੁ ਪਲੈ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ - 468

ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਕੋਈ ਪੂਰਨਾ ਪਾ ਦੇਵੋ, ਮੇਰਾ ਧੁੰਧਲਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹਿਰਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਗੋਬਿੰਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਘੁਟਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੋ ਗਈ, ਹਿਰਦਾ ਸ਼ੁਧ ਹੋ ਗਿਆ -

ਅਹੰਬੁਧਿ ਮਨ ਪੂਰਿ ਬਿਧਾਈ॥

ਸਾਧ ਧੂਰਿ ਕਰਿ ਸੁਧ ਮੰਜਾਈ॥ ਅੰਗ - 200

ਮਮਤਾ ਨਿਕਲ ਗਈ ਅਤੇ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਣ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਚਿੱਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਝੂਠੀ ਮੈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਹਾਂ, ਅੰਦਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

**ਰਵਿ ਪ੍ਰਗਾਸ ਰਜਨੀ ਜਥਾ
ਗਤਿ ਜਾਨਤ ਸਭ ਸੰਸਾਰ॥
ਪਾਰਸ ਮਾਨੋ ਤਾਬੋ ਛੁਏ
ਕਨਕ ਹੋਤ ਨਹੀ ਬਾਰ॥**

ਅੰਗ - 346

ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਗਦ-ਗਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਕਮੀ ਦੀ ਦਇਆ ਹੋ ਗਈ। ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਹੁਕਮੀ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਟ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਜੋ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਇਹ ਵੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਵੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਜ ਭਾਗ ਸਭ ਕੁਝ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸਭ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ। ਹਥਿਆਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਖਾਨੇ ਲਗਣੇ, ਇਹ ਫੌਜਾਂ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਕਾਂ, ਜੁੱਧ, ਜੰਗ, ਜਿੱਤ-ਹਾਰ, ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਹੁਕਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਤਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਵੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣ -

**ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ
ਸੰਕਰੁ ਇੰਦੁ ਤਪੈ ਭੇਖਾਰੀ॥
ਮਾਨੈ ਹੁਕਮੁ ਸੋਹੈ ਦਰਿ ਸਾਰੈ
ਆਕੀ ਮਰਹਿ ਅਫਾਰੀ॥
ਜੰਗਮ ਜੋਧ ਜਤੀ ਸੰਨਿਆਸੀ
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਵੀਚਾਰੀ॥
ਬਿਨੁ ਸੇਵਾ ਫਲੁ ਕਬਹੁ ਨ ਪਾਵਸਿ
ਸੇਵਾ ਕਰਣੀ ਸਾਰੀ॥**

ਅੰਗ - 992

**ਆਖਣੁ ਵੇਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਚਲਣੁ
ਜੀਵਣੁ ਮਰਣੁ ਧਾਤੁ॥
ਹੁਕਮੁ ਸਾਜਿ ਹੁਕਮੇ ਵਿਚਿ ਰਖੇ
ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਆਪਿ॥**

ਅੰਗ - 145

**ਇਕਨਾ ਵਡੀ ਆਰਜਾ
ਇਕਿ ਮਰਿ ਹੋਹਿ ਜਹੀਰ॥
ਇਕਿ ਦੇ ਖਾਹਿ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਹੀ
ਇਕਿ ਸਦਾ ਫਿਰਹਿ ਫਕੀਰ॥
ਹੁਕਮੀ ਸਾਜੇ ਹੁਕਮੀ ਢਾਹੇ
ਏਕ ਚਸੇ ਮਹਿ ਲਖ॥
ਸਭੁ ਕੋ ਨਥੈ ਨਥਿਆ ਬਖਸੇ ਤੋੜੇ ਨਥ॥**

ਅੰਗ - 1289

ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਜਵਾਰਭਾਟਾ ਆਇਆ। ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਨਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਘੁਟਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੂੜੀ ‘ਮੈਂ’ ਛਿੰਨ-ਛਿੰਨ’ ਹੋ ਗਈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਤ ਨਵੇਂ ਚੋਜ ਕਰਦੇ ਸਨ ਹੁਕਮ ਦੇ ਬੱਦਲ ਉਠੇ, ਕੁਝ ਐਸੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਫਤਹਿ ਚੰਦ ਜਿਸਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਾਹਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਉਹ ਵਿਗੜ ਗਿਆ। ਭੀਮ ਸੈਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਨਾਲ, ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਹਮਖਾਹ ਯੁੱਧ ਰਚਾ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਫਤੇ ਸਾਹ ਕੋਪਾ ਤਬਿ ਰਾਜਾ॥
ਲੋਹ ਪਰਾ ਹਮ ਸੋ ਬਿਨੁ ਕਾਜਾ॥**

ਬਚਿਤੁ ਨਾਟਕ

ਜਿਸ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰੀ ਯੁੱਧ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਪੁੱਤਰਾਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮਸਜਿਦ ਤੇ ਮੰਦਰ, ਗਾਇਤੀ ਅਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਨੂੰ ਇਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਸਨ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਚਿਆਈਆਂ ਉਤੇ ਵਸਦੇ ਸਨ ਜਿਥੇ ਸਾਡੀ ਨੀਝ ਲਾਇਆਂ ਵੀ ਨਿਗੂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਾਲ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕੂੜੀ ਮੈਂ, ਕੂੜੀ ਸੋਝੀ, ਕੂੜੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਡੱਤਣ ਨੂੰ ਨਾਪਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਪਣਾਈਏ ਅਤੇ

**ਕਹੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਬਾਦ ਕਹੂੰ ਬਿਦਿਆ ਕੋ ਬਿਖਾਦ,
ਕਹੂੰ ਨਾਦ ਕੋ ਨਨਾਦ ਕਹੂੰ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ ਕਹੂੰ ਬਿਦਿਆ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ,
ਕਹੂੰ ਨੀਤ ਅਉ ਅਨੀਤ ਕਹੂੰ
ਜੁਲਾ ਸੀ ਜਗਤ ਹੋ॥
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਹੂੰ ਇਕਾਤੀ ਕੋ ਜਾਪ ਕਹੂੰ,
ਤਾਪ ਕੋ ਅਤਾਪ ਕਹੂੰ ਜੋਗ ਤੇ ਡਿਗਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਬਰ ਦੇਤ ਕਹੂੰ ਫਲ ਸੇ ਛਿਨਾਇ ਲੇਤ,
ਸਰਬ ਕਾਲ ਸਰਬ ਠਉਰ ਏਕ ਸੇ ਲਗਤ ਹੋ॥**

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੀਏ।

(*****)

ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ

ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ (30 ਅਕਤੂਬਰ 2014) ਦੇ
ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨ

ਧਾਰਨਾ - ਸਤਿਨਾਮੁ-ਸਤਿਨਾਮੁ-ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ।

ਧਾਰਨਾ - ਮਾਲਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ,
ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਸਤਿਗੁਰ।

ਨਾਰਾਇਨ ਨਰਪਤਿ ਨਮਸਕਾਰੈ ॥
ਐਸੇ ਗੁਰ ਕਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ
ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੋਹਿ ਤਾਰੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਵਨ ਕਵਨ ਕਵਨ ਗੁਨ ਕਹੀਐ ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਕਛੁ ਪਾਰੈ ॥
ਲਾਖ ਲਾਖ ਲਾਖ ਕਈ ਕੋਰੈ ਕੋ ਹੈ ਐਸੇ ਬੀਚਾਰੈ ॥ ੧ ॥
ਬਿਸਮ ਬਿਸਮ ਬਿਸਮ ਹੀ ਭਈ ਹੈ ਲਾਲ ਗੁਲਾਲ ਰੰਗਾਰੈ
॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੰਤਨ ਰਸੁ ਆਈ ਹੈ
ਜਿਉ ਚਾਖਿ ਗੁੰਗਾ ਮੁਸਕਾਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੦੨

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਆਓ ਸਭ ਮਾਈ,
ਭਾਈ, ਖੰਡਾਂ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਈਏ। ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ
ਫਤਹਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
ਦੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ, ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ
ਬੀਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ
ਇਹ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਆਪਾਂ
ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀਆਂ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।
ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ
ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਸਕੂਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਨੇ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ, ਧਾਰਮਿਕ
ਗੀਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਾਏ। ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ
ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ
ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ, ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ
ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਮੋਲਕ
ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ
ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ, ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਗੁਰਮੁਖ
ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ
ਹੈ, ਉਥੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਪੂਰਨ

ਸਿੰਘ ਜੀ, ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਗੁਰਮਤਿ
ਵਿਚਾਰਾਂ ਰਾਹੀ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ
ਹੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ
ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਬਾਰੇ
ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ
ਦੇ ਬਚਨ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੋਲਾ, ਨੇ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਗੁਰੂ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਸਰਵਣ ਕਰਾਈ। ਇਹ ਸਾਰੀ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ਹੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ। ਐਨੇ ਜੱਥੇ,
ਐਨੇ ਬੁਲਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ
ਸਮਾਗਮ ਚੱਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ
ਸਪੰਨਤਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਆਵੇ। ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ
ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦਾਸ ਦੇ ਵੀਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ,
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ
ਇਸ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ
ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ
ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ
ਬਾਣੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਬਚਨ
ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ। ਜਿਸ
ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ
ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਦੁੱਖ ਕਲੇਸ਼ ਦੂਰ ਹੋਣਗੇ।
ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏਗਾ। ਬਾਬਾ
ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੁਬੀਆ ਨੰਗਲ ਵਾਲੇ ਕੱਲ੍ਹ ਇਥੇ ਹਾਜ਼ਰੀ
ਭਰ ਕੇ ਗਏ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਆਏ
ਹਨ। ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਨ
ਸਰਵਣ ਕਰਾਏ। ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ
ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ
ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਗੇ। ਵੀਰ ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। 'ਸੋ ਸਿਆਣੇ
ਇਕੋ ਮਤ, ਮੂਰਖ ਆਪੇ ਆਪਣੀ।' ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ
ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਦੋ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ
ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਭਾਵੇਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹੈ ਪਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇੱਕੋ
ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਨਿੱਘੀ,
ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ

ਕੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾ ਸਕੀਏ। ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਸਾਡੀ ਸਾਂਝ ਬਣੀ ਉਹ ਨਿਭ ਜਾਵੇ। ਆਓ, ਕੁਛ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਦਾਸ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੇਗਾ, ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਮਾਈ, ਭਾਈ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਆਪ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਵੀ ਲੱਗੇ ਹੋ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਮਾਗਮ ਇਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਇਥੇ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਸੰਗਤਾਂ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ। ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਫਰੀ ਕੈਂਪ ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਅੱਜ ਵੀ, ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਦੋ ਦਿਨ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਕਿੰਨਾ ਪਰਉਪਕਾਰ, ਕਿੰਨੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਡਾਕਟਰ ਜੀ ਬਾਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਹੀ ਸੇਵਾ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮਾਈ-ਭਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪਾਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੀ ਜੁੜੇ ਹਾਂ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਹੀ ਚੁੱਭੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਤੇ ਜੋ ਹੁਕਮ ਹੈ -

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩/੧੯

ਸਿੱਖ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮੁਰਦਾ ਬਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਰ 'ਚ ਸਮਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਚੁੱਭੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਤੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਓਸ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਆਪਾਂ ਯਾਦ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਆਪਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਾਂ ਸਾਰੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ, ਆਪਾਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਯਾਦ ਕਰਨੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮਾਇਆ ਹੈ ਇਹਦਾ ਪ੍ਰਬਲ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਉਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਮਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਹੁਕਮ ਹੈ -

.....ਆਪੁ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ਅੰਗ - ੩੦੬

ਭਾਵੇਂ ਯਾਦ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਗਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਾਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੋ। ਜਿੱਥੇ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਸਸ਼ੋਭਤ ਨੇ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਜਲ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ-

*ਧਾਰਨਾ - ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਨਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੋਣਾ,
ਜਿਹਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ ਖਾਲਸਾ।*

*ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥
ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ
ਨਿਸਤਾਰੇ॥ ਅੰਗ - ੯੮੨*

*ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ, ਤਬੀ ਚਲਾਯੋ॥ ਪੰਥ।
ਸਭ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗੁੰਥ॥
ਗੁਰੂ ਗੁੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਓ, ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਮਿਲਬੋ ਚਹੈ, ਖੋਜ ਸਬਦ ਮੈਂ ਲੇਹ॥*

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੁੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਸਸ਼ੋਭਤ ਨੇ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਜਲ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐ ਗੁਰਸਿੱਖੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ 'ਤੇ, ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਸੀ -

ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਸੰਤ ਉਬਾਰਨ॥

ਦੁਸਟ ਸਭਨ ਕੋ ਮੂਲ ਉਪਾਰਨ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ

ਉਹ ਅਸੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਅਲੋਪ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਉਸ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਯਾਦ ਕਰੋ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਆਖਰੀ ਸਮਾਗਮ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਕੀ ਬਚਨ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਸਨ? ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਆਰ ਵਿਚ ਪਿਆਰੀ ਸੰਗਤ ਹੈ, ਪਾਰ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੋੜ ਸਕਦਾ। ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਮੈਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗ ਲਵਾਂਗਾ। ਆਹ ਬਚਨ ਆਖੇ ਹਨ ਸਟੇਜ 'ਤੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਉਸ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ-

*ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਸਰਣਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਸਰਬ ਚਿੰਤ ਤੁਧੁ ਪਾਸੇ ॥
ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਚੰਗਾ ਇਕ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸੇ ॥*

ਅੰਗ - ੨੯੫

ਜਿਉ ਜਿਉ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਉ ਹੋਵਣਾ ॥

ਜਹ ਜਹ ਰਖਹਿ ਆਪਿ ਤਹ ਜਾਇ ਖੜੋਵਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੩

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਭਾਣਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਰਜਾ ਮੰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ, ਉਹਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਉਹਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ, ਪਹਿਲਾ ਕਿ ਭਾਈ ਹਉਮੈ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ। ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਉਸ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣਾ। ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਗੁਣ ਨੇ ਇਹ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ। ਉਹ ਆਪ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ,

ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ, ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਉਹਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਹਨ। ਅੱਜ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਉਹ ਕਦੀ ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦੇ, ਉਹਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਇਉਂ ਰਾਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਹੁਕਮ ਅਕਾਲ ਦਾ,
ਮੋੜੇ ਨਾ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ।

ਐਸੇ ਬਚਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਰਵਣ ਕੀਤੇ। ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਲਿਖਦੇ ਨੇ -

ਤਬਿ ਸਾਦਰ ਸਭਿ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਰੇ।
ਕਹਯੋ ਸ਼ੋਕ ਨਹਿੰ ਕਰੀਯਹਿ ਪਯਾਰੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੬੩੩੧

ਐ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖੇ! ਤੁਸੀਂ ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋਵੋ। ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਰਹੇ ਓ?

ਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ।
ਈਸ਼ਰ ਨੇਤਿ ਚੌਦਹੁ ਲੋਗ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੬੩੩੧

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਥੂਲ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਵੀ ਹੈ, ਵਿਜੋਗ ਵੀ ਹੈ। ਮਿਲਾਪ ਵੀ ਹੈ, ਵਿਛੋੜਾ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕਦੇ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਗੰਭੀਰ ਹੁੰਦੇ ਓ? ਓਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਨੇ-

ਸੁਨਤਿ ਖਾਲਸੇ ਕੀਨਸਿ ਬਿਨਤੀ।
ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ! ਹਮ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਗਿਨਤੀ।
ਨੌਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਅੰਤ ਕੋ ਸਾਰੇ।
ਸੰਗਤਿ ਲਰ ਪਕਰਾਇ ਉਦਾਰੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੬੩੩੧

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੱਕ ਜਦੋਂ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣ ਲਗਦੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪੱਲਾ ਫੜਾ ਕੇ ਜਾਂਦੇ। ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਐਸਾ ਬਚਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਪਕਰਾਵਤ ਲੜ ਗੁਰੁ ਰਹੇ, ਪੂਰਬਲੇ ਹੋਰੇ।
ਨਿਜ ਤਨ ਤਜਨੇ ਕੇ ਸਮੇਂ, ਦੂਸਰ ਗੁਰੁ ਕੋਰੇ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਸਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ਕੀਹਦੇ ਲੜ ਲਾ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੈ -

ਪੁਨ ਬੈਕੁੰਠ ਗਮਨ ਕੋ ਕਰੈਂ।
ਹਮ ਕਿਸ ਕੇ ਪਗ ਪਰ ਸਿਰ ਧਰੈਂ?

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੬੩੩੧

ਅਸੀਂ ਕੀਹਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਾਂਗੇ? ਕਿਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਮੰਨਾਂਗੇ? ਕੌਣ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੇਗਾ? ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਉਹ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਣ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਬੇਨਤੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਧਾਰਨਾ - ਕੀਹਦੇ ਲੜ ਜੀ ਚੱਲੇ ਲਾ ਕੇ,
ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੀਂ ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮਾ ਜੀ।

ਕਿਹ ਕੇ ਕਰਿ ਅਲੰਬ ਕੋ ਚਲੇ?
ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਤੁਮਰੇ ਭਲੇ?

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੬੩੩੧

ਹੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਗੋਦੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵਾਰ ਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਬਿਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੱਚੇ ਪਿਤਾ! ਸਾਨੂੰ ਕਿਸਦੇ ਲੜ ਲਾ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਓ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਿ ਦਯਾ ਉਚਾਰਾ।
ਹਮ ਅਬਿ ਸੋ ਗੁਰੁ ਥਾਪ ਹੈਂ ਜੋ ਸਭਿ ਸੈਂ ਭਾਰਾ॥

ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਉਸ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਥਾਪ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਰਗਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੋਏਗਾ -

ਅਜਰ ਅਮਰ ਆਖੰਡ ਰਹਿ, ਇਕ ਰਸ ਸਮ ਭਾਵੈਂ।
ਭੇਦ ਪੰਥ ਬਿਨ ਸਭੀ ਕੋ, ਉਪਦੇਸ ਦਿਵਾਵੈਂ।
ਇਮ ਕਹਿ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ, ਪਰਕਾਸ਼ ਕਰਾਯੋ।
ਪੈਸੇ ਪਾਂਚ ਨਲੇਰ ਲੈ-, ਤਿਸ ਅਗਰ ਟਿਕਾਯੋ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ -

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ
ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੪

ਹਰ ਇੱਕ 'ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਾਏ, ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਨਾਰੀਅਲ ਅੱਗੇ, ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਤਾਬਿਆਂ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਨੇ।

ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ - ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ; ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ। ਫੇਰ ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ- ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ

ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦਾ ਬਚਨ ਸੁਣਾਇਆ। ਅੱਜ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਤਾਬਿਆਂ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਨ, ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਸਨ-ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀਹ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ। ਕਿਉਂ ਛੱਡ ਗਏ? ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਹੀਂ, ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਬਚਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ, ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਕੋਈ ਸੰਗਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਸਾਨੂੰ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ, ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸੋ ਤੇ ਮੇਰੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਾਬਾ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਡਾ ਰੂਪ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਉਹ ਦੱਸਣਗੇ -

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ॥

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ॥ (ਸਰਬ ਲੋਅ ਗ੍ਰੰਥ' ਚੋ)

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਲਸਾ ਪਿਆਰਾ ਮੇਰਾ।

ਐਸੇ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜੋ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜਲਦੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਅ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਦਾ ਨਾਲ ਹਰ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਨਾਲ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਲ, ਹਰ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਨਾਲ; ਉਹ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਹੁਣ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣਗੇ? ਅਸਾਥੋਂ ਨਹੀਂ ਸਹਿਆ ਜਾਣਾ।

ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ, ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਜੰਗ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਘੋੜੇ ਲਿਆਂਦੇ, ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਲਿਆਂਦੇ, ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ

ਕਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਏਸ ਸਰੂਪ ਦੇ ਜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਡਣਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਗੈਰ ਅਸੀਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਇਕੱਠਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲੇ ਜਾਈਏ।

ਅੱਜ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਭੇਦ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਨੇ, ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਾਬਾ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਹੁਣ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ -

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥

ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੩

ਧਾਰਨਾ - ਕਾਹਦਾ ਜੀਵਣਾ, ਬਾਝ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਐਸੇ ਸ਼ਬਦ ਕਿਉਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਪਰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੇਧ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਗਿਆ, ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਣ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦੇ ਉੱਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਆ ਕੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਵਾਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਹਰ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਨਾਲ ਰਹੇ ਤੇ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਣ ਦੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਧਰ ਵੀ ਹੁਕਮ ਆਪ ਜੀ ਦਾ, ਅੱਗੇ ਵੀ ਹੁਕਮ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਚਨ ਹੋਏ, ਫੇਰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਤੋਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹੜਾ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਅੱਜ ਫੇਰ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਤੋਰ ਰਹੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਡਾ ਭੱਠ ਖੋੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਿਣਾ,
ਸੱਥਰ ਚੰਗਾ ਯਾਰੜੇ ਦਾ।

ਮਿਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਣਾ॥
ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਰੋਗ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਓਢਣ,
ਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਰਹਣਾ॥
ਸੁਲ ਸੁਰਾਹੀ ਖੰਜਰੁ ਪਿਆਲਾ
ਬਿੰਗ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਣਾ॥
ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਥਰੁ ਚੰਗਾ,
ਭਠ ਖੋੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਣਾ॥
ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਖਿਆਲ

ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ,
ਆਗਿਆ ਲਈ ਤੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਵੀਹ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ
ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ
ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਹੀਂ ਸਨ।
ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਸਨ। ਦੂਸਰੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਂਗਰੀ, ਤੀਸਰੇ
ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਚੌਥੇ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ
ਪੰਜਵੇਂ ਭਾਈ ਹਰਿ ਸਿੰਘ ਜੀ; ਇਹ ਪੰਜ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ
ਤਾਬਿਆਂ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ। ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਨਾਰੀਅਲ, ਗੁਰੂ
ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਕੇ,
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ
ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ, ਤਬੀ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ।
ਸਭ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ॥
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਓ, ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਮਿਲਬੋ ਚਹੈ, ਖੋਜ ਸਬਦ ਮੈਂ ਲੇਹ॥

ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਲੜ ਲਗਾਇਆ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਹੈ।
ਜਿੱਥੇ ਬੇਅੰਤ ਪਰਉਪਕਾਰ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਉਥੇ ਸਭ
ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ
ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ
ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੯

ਟੁੱਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਨਾਲ, ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ,
ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ
ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਨੇ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ
ਜੀ, ਇਹ ਸੰਪਰਦਾ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।
ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੇਅੰਤ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਏ, ਉਹ ਆਪ
ਬੇਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਹੜਾ
ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦਸ ਸਕਦਾ। ਕਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ,
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ -

ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ ॥

ਜੇਤਾ ਸੁਨਹਿ ਤੇਤਾ ਬਖਿਆਨਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੨

ਹੋਰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ
ਮਹਿਮਾਂ ਤਾਂ ਵੇਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਵੇਦ ਨਾ ਜਾਣਦੇ, ਮਹਿਮਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ।

ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਕੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ
ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ
ਪਿਆਰਿਆ! ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾ। ਹੁਣ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ
ਬਚਨ ਯਾਦ ਕਰੀਏ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸੀ। ਆਪਣਾ ਸ਼ਬਦ
ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਨਾ ਕਿਤੇ ਜਾਈਏ ਉਹ
ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲੇ। ਪਿਆਰਿਓ! ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਸਾਰ
'ਤੇ ਸਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ

ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੧

ਕਦੀ ਸੰਸਾਰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ -

ਜੋ ਹਮਰੀ ਬਿਧਿ ਹੋਤੀ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾ

ਸਾ ਬਿਧਿ ਤੁਮ ਹਰਿ ਜਾਣਹੁ ਆਪੇ ॥

ਹਮ ਰੁਲਤੇ ਫਿਰਤੇ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨ ਪੂਛਤਾ

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਕੀਰੇ ਹਮ ਥਾਪੇ ॥

ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੇਰਾ

ਜਿਤੁ ਮਿਲਿਐ ਚੁਕੇ ਸਭਿ ਸੋਗ ਸੰਤਾਪੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੬੭

ਮੇਰੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਵੇਂ ਵਡਿਆਈ
ਕਰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ
ਪਿਆਰਿਓ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ, ਉਥੇ ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਸ਼ਬਦ
ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼।
ਬੇਅੰਤ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਲੜ
ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ। ਇਹ ਬਚਨ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ।

ਜੈ ਤਨਿ ਬਾਣੀ ਵਿਸਰਿ ਜਾਇ ॥

ਜਿਉ ਪਕਾ ਰੋਗੀ ਵਿਲਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੬੧

ਜੇ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਓਗੇ -

ਦੁਖ ਰੋਗ ਸੰਤਾਪ ਉਤਰੇ ਸੁਣੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਚਲਦਾ

ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ..

ਸੰਤ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ',

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਦਸੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-45)

ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਚਿੱਤ ਹੈ, ਇਹ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿਤ ਚਿਤਵਨੀਆਂ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ, ਮੰਦਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਬੁਰਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਭਲਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਬੇਗਾਨੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਚਿਤਵਨੀਆਂ ਵਿਕਾਰ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ-

ਕਬੀਰ ਬਿਕਾਰਹ ਚਿਤਵਤੇ ਝੂਠੇ ਕਰਤੇ ਆਸ ॥
ਮਨੋਰਥੁ ਕੋਇ ਨ ਪੂਰਿਓ ਚਾਲੇ ਉਠਿ ਨਿਰਾਸ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੫

ਮਨੋਰਥ ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀ ਹੈ, 'ਨਾਮ' ਤੱਕ ਸਥਿਤ ਹੋਣਾ, ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋਣਾ। 'ਨਾਮ' ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਹਨ -

ਦੁਜੈ ਬਹੁਤੇ ਰਾਹ ਮਨ ਕੀਆ ਮਤੀ ਖਿੰਡੀਆ ॥
ਬਹੁਤੁ ਪਏ ਅਸਗਾਹ ਗੋਤੇ ਖਾਹਿ ਨ ਨਿਕਲਹਿ ॥

ਅੰਗ-੧੪੫

ਮਨ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਬੁੱਧ ਨੂੰ, ਬੁੱਧ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਚਿੱਤ ਨੂੰ, ਅਹੰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ, ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਇਹ ਚਾਰ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ। ਫੇਰ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ -

ਜਬ ਲਗੁ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰੈ ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਜੁ ਏਕੁ ਨਹੀ ਸਰੈ ॥
ਜਬ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਮਿਟਿ ਜਾਇ ॥

ਤਬ ਪ੍ਰਭ ਕਾਜੁ ਸਵਾਰਹਿ ਆਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੯੬੦

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਘੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮੁ ਗਿਆਨ ਦੇ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਤੂੰ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈਂ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਲਾਇਆ, ਜੇ ਪਾਣੀ ਪਲਾਇਆ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਪਲਾਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਹ ਤੇਰਾ ਮੰਡਲ ਜਿਥੇ 'ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ' ਤੋਂ 'ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ' ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤੇ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਸਾਰੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੂਸਰਾ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਤੇਰੀ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੭੫

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ
ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥
ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਯਿ
ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ ॥
ਮਾਧਵੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਭੁਮੁ ਐਸਾ ॥
ਜੈਸਾ ਮਾਨੀਐ ਹੋਇ ਨ ਤੈਸਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ
ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ ॥

ਅਛਤ ਰਾਜ ਬਿਛੁਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ
ਸੋ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ ॥

ਅੰਗ-੬੫੦

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹਾਂ ਫੇਰ ਤੂੰ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ -

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੫੬੦

ਦੇ ਤਾਂ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਮਿਲ ਗਈ -

ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੋਝਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥
ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਪੂਰਿਆਂ ਦੀ -

ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਿਆ ਪੂਰਾ ਜਾ ਕਾ ਨਾਉ ॥ਅੰਗ -
੨੯੫

ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੂਰੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਅਧੂਰੇ ਹਾਂ -

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ
ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੁਕ ॥

ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੁਕ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੨

ਸਾਨੂੰ ਅਧੂਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੂਰਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਨੁਕਸ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ, self research ਕਰੀਏ, ਤੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ? ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਅਵਸਥਾ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਬਾਂਸ ਵਰਗੀ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਪਾਸਿਓਂ ਫੁਕ ਮਾਰੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਂਸ 'ਚ ਗੰਢਾਂ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਦੀਆਂ ਗੁਲਝਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਬਾਂਸ 'ਚ ਵੀ ਅਗਨ ਹੈ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ

ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅੱਗ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਗਨ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਆਤਮਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਐਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। **'ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥ ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥'** (ਅੰਗ - 1365)

ਪਾਰਸ ਮੇਂ ਅਰੁ ਸੰਤੁ ਮੇਂ ਬਡੇ ਅੰਤਰੇ ਜਾਨ।
ਵਹ ਲੋਹਾ ਕੰਚਨੁ ਕਰੈ ਵਹ ਕਰੈ ਆਪਿ ਸਮਾਨੁ।

ਪਾਰਸ 'ਚ ਨੁਕਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ ਪਾਰਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ -

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਹੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ।

ਹੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ! ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ-
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਨ ਚਲਈ ਨਾਲਿ ਖਸਮ ਚਲੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੪

ਹੁਣ ਖਸਮ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ' ਐਸਾ ਉਸ ਗ੍ਰਹਿ 'ਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ, 'ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ' ਮਤਲਬ ਧਿਆਨ 'ਚ, ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਚਾਹੇ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਤੂੰ ਹੀ ਇਹ ਖੇਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥
ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੦

ਨਿਰਗੁਨੁ ਆਪਿ ਸਰਗੁਨੁ ਭੀ ਓਹੀ ॥
ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਿਨਿ ਸਗਲੀ ਮੋਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੭

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰੀ ਹੀ ਖੇਡ ਸਾਰੇ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਜੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਮੁੱਖ 'ਚ ਪਾਇਆ, ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ।

ਉਸ ਮੁਗਲ ਖਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਮੁੱਖ 'ਚ ਪੈਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਅਦਨਾ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਕੀਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਇਹ

ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾਂਗਾ ਜਾਂ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਤਹੱਈਆ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲੀ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲੀ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ।

ਹੁਣ ਮੁਗਲ ਖਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ -

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚੋਂ ਹੀ ਸਾਧ ਬਣ ਗਿਆ ਮੁਗਲ ਖਾਂ, ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਗਿਦ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਪ, ਤਤਿਕਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ।

ਕੀ ਸੀ ਮੁੱਖ 'ਚ ਪੈਣਾ? ਉਹ ਤਾਂ ਆਬ-ਏ-ਹਿਆਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੀ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵੈ ਅਮਰੁ ਸੇ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੭

ਐਸਾ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, 'ਮ੍ਰਿਤੁ' ਮ੍ਰਿਤੁ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਭਾਈ ਘਨਈਆ! ਜਿੱਥੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਉਥੇ ਹੁਣ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਤੇ ਆਹ ਮਲੂਮ-ਪੱਟੀ ਵੀ ਲਾਇਆ ਕਰੀਂ। ਉਥੋਂ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਰੈਡ-ਕਰਾਸ ਹੈ, ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਭਾਲਣਾ, ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਇਹ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਦੀ 'ਅਨੰਦਪੁਰੀ' (ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲੰਬੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਜ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਇਕ ਪੱਤਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਗੀਤਾ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਆਟੇ ਦੀ ਗਊ ਥਾਲੀ 'ਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਇਹ ਸੁਗੰਧਾਂ ਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਜਦੂਤ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਲੈ ਕੇ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਕ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਆ ਗਿਆ। ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਦੋਨੋਂ ਪੱਖ ਸੱਚੇ ਲੱਗਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮਕਾਰੀ ਸੀ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਸੀ, ਸਾਮ, ਦਾਮ, ਦੰਡ, ਭੇਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸੀ -

ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ।

ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ।

(ਚੌਪਈ)

ਗੁਰੂ ਜਾਣਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਕੁਰਾਨ, ਗੀਤਾ ਦੀ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਉਸ 'ਅਨੰਦਪੁਰੀ' ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਉਸ 'ਅਨੰਦਪੁਰੀ' ਨੂੰ ਭੁੱਲ-ਭੁਲਾ ਕੇ ਸਭ ਕੁਛ ਛੱਡ

ਆਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੁੱਲੇ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿਲਕ ਜੰਵ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤੇ। ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਰੱਖਿਆ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਹੀ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਇਲਾਕਾ (ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾ ਖੇੜੀ) ਦਾ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਰਸੇ ਦਰਿਆ 'ਤੇ ਆਏ, ਸਰਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਰਫੀਲੀਆਂ ਰਾਤਾਂ, ਕਹਿਰ ਦੀਆਂ ਰਾਤਾਂ, ਠੰਢ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਆਹ ਭੁੱਖ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ -

ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਗੈ ਭੁਖ ॥

ਉਤੁ ਭੁਖੈ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ ਦੁਖ ॥ ਅੰਗ - ੯

ਹੁਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਸ ਸਮੇਂ? ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਹੁਣ ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੀ ਹਨ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਅਰਜਨ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀਹਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿਰ ਦੀ ਰਾਤ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਿੱਖ ਅਵੇਸਲੇ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਹ 'ਨਾਮ' ਨਾਲ ਜੁੜਨ। ਨੇਮ ਨਿਭਾਉਣ, ਨਿੱਤ ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਪਹੁ-ਫੁਟਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦੀ ਕੀਮਤ ਕੀ ਚੁਕਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਭਾਈ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 500 ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਭੇਜੇ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਿਓ ਪਿਆਰਿਓ। ਉਠ ਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਓ, ਨਾਮ ਹੀ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ, ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਲ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੰਗੂ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿੱਥੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ? ਜਿੱਥੇ ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਕੋਟਲੇ, ਉਸ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ, ਅੱਗੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਹੈ, ਪਿਛੋਂ ਫੌਜ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਆ ਕੇ, ਤੇ ਉਹ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਵਾਈ ਸੁੱਤਾ ਹੈ। ਕਿੱਡੀ

ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਇਜ਼ਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਨੇ, ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਕਮਰੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਕੋਟਲੇ ਵਾਲਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਆਬਰੂ, ਮੇਰੀ ਇਜ਼ਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦੇਣੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਕਮਰੇ 'ਚ ਮੇਰਾ ਦਾਮਾਦ ਤੇ ਮੇਰੀ ਧੀ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ। ਕੈਸੀ ਇਹ ਖੇਡ ਹੈ -

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੨

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ, ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੇ ਘਾਓ ॥

ਖੇਤੁ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੂਰਮਾ, ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੇ ਦਾਉ ॥

ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ, ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤਾ ॥

ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ, ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤਾ ॥

ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ

ਹੁਣ ਉਹ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਮਰੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਤਾਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਮੇਰੀ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਉੱਤੇ ਜਾਓਗੇ। ਕੈਸਾ ਇਹ ਪਿਆਰ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦੀਵਾਨਗੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਮੌਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ -

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ ॥

ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦਾ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਮੁਲਖਈਆ, ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਖੋ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ। ਹੁਣ ਨਿਹੰਗ ਕੋਟਲੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬੇਟੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅੱਬਾ ਜਾਨ! ਤੇਰੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਜੋ ਇਹ ਬਚਨ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦਾਮਾਦ, ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਇਸ ਕਮਰੇ 'ਚ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਮੁਮਤਾਜ, ਕਿੱਥੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ (ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ) ਇਸ ਤੋਂ ਦੇ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਦੂਰ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ, ਬੜੀ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਧਰਤੀ, ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਉਹ ਦਾਸਤਾਨ ਦਰਸਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੀਬਾ 138 ਸਾਲ ਦੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਸਰੀਰ 'ਚ ਰਹੀ। ਉਹ ਜੀਵਨ ਪਿਆਰ ਦੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਾ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਜੀਵਨ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਗਈ। ਇਹ ਅਮਰ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮ੍ਹਰੇ ਲੇਖੇ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੯੪

ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਏ ਉਹ ਅੱਗੇ ਚੱਲਣ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਵਾਈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੯

ਦੁਖ ਦਾ ਫੇਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ, ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਜੇ ਉਸ ਦਵਾਈ ਤੱਕ ਇਥੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ (ਰੋਪੜ) ਵਿਖੇ ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਸਮੇਂ ਵੈਦ ਮੇਘਨਾਥ ਜੀ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਦਵਾਈਆਂ ਫਰੀ ਹਨ। ਉਹ ਦਵਾਈਆਂ ਅਸਰ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਦੋਂ? -

ਵੈਦਾ ਸੰਦਾ ਸੰਗੁ ਇਕਠਾ ਹੋਇਆ ॥
ਅਉਖਦ ਆਏ ਰਾਸਿ ਵਿਚਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੩

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਰਿਟਾਇਰਡ ਡਾਕਟਰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਟੈਸਟ ਅੱਧੇ ਰੇਟ 'ਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦਵਾਈਆਂ ਫਰੀ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹਨ।

ਜੋ ਬਾਤ ਦਵਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ, ਸੋ ਬਾਤ ਦੁਆ ਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ।
ਕਾਮਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਤੋ ਬਾਤ ਖੁਦਾ ਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ।

ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ 'ਚ, ਆਹ ਜਿੰਨੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਸੋ-

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਅੰਗ - ੭੨

ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ। ਆਪਾਂ ਬੋਲ ਕੇ ਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆ, ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ, ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਅੰਦਰ ਸੁਣੋ। ਕਿਵੇਂ ਸੁਣਨਾ। ਧੁੰਨ ਬਣਾ ਲਓ। ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ -

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੯

ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜੋ, ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਠਦੇ ਹੋ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਲਗ ਜਾਓ -

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਨਾਮ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੈ ਸਦ ਕਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੬

ਇਹੀ ਕੰਮ ਹੈ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਸੋ ਇਹ ਸ਼ਬਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਿਤਾ ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀਏ ਤੇ ਉਸ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਪਰਪੱਕ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਗੁਰੂ'। ਰੀਡ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਕਰਕੇ ਬੈਠਣਾ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਛੱਡਣਾ, ਸਰੀਰ ਕੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ stress (ਅਕੜਾਅ) ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੱਥੇ 'ਚ ਕੋਈ ਵੱਟ ਨਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੇਟ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੇਟ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਵਾਸ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਪੇਟ ਹਿਲਾ ਲਿਆ ਕਰ, ਢਿੱਡ ਹਿਲਾ ਲਿਆ ਕਰ। ਕਿਉਂ ਪੇਟੁ ਬਣਿਆ ਹੈਂ -

ਬੁਰੇ ਕਾਮ ਕਉ ਉਠਿ ਖਲੋਇਆ ॥
ਨਾਮ ਕੀ ਬੋਲਾ ਪੈ ਪੈ ਸੋਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੭੩੮

ਵਾਧੂ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਪੇਟ ਵਧਾ ਲਏ। ਫੇਰ ਰੋਗ ਲਗਦੇ ਨੇ ਬਹੁਤ -

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥
ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ, ਪੇਟ ਵੀ ਖਾਲੀ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਭਾਰ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ
ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥
ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾ
ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੧੧

ਐਸਾ ਸੰਜੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਡਾਕਟਰ ਵੈਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰੀਏ। ਜੇ ਲੋੜ ਪੈ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦਵਾਈ ਵੀ ਰਾਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਉਖਦ ਆਏ ਰਾਸਿ ਵਿਚਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੬੩

ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲਓ। ਅੰਦਰ ਧੁਨ ਸੁਣੋ, 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਗੁਰੂ'। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸੁਸਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 56 ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 56)

ਚੂੜਕਾਣੇ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮੁੜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਨਾਲ ਮੁੜਿਆ ਦਾਸ, ਦੁਇ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਚਾਉ ਵਿਚ ਤੁਰੀ ਗਏ, ਪਰ ਜਦ ਅੱਧਾ ਕੁ ਪੰਧ ਲੰਘ ਗਏ ਤਾਂ ਇਸ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਦਾ ਧਰਮ ਜਾਗਿਆ ਤੇ ਸੋਚ ਫੁਰੀ, ਅਸੀਂ ਕਿੱਧਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਘਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਘਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਜਿਸ ਘਰ ਨੇ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਟੋਰਿਆ ਸੀ ਤੇ ਰੁਪਏ ਵਾਧੇ ਲਈ ਦਿਤੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਭੁੱਖ ਹਰਨ ਉਤੇ ਹੀ ਖਰਚ ਹੋ ਗਏ, ਹੁਣ ਨਾ ਪਾਸ ਮੂਲ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਨਫਾ, ਖੱਟੀ; ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀਹ ਮੂੰਹ ਦਿਆਂਗੇ? ਦਾਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਾਂਗੇ? ਪਿਤਾ ਜੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਂ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਖਰਾ ਸੌਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਦਾਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ, ਜੋ ਅੱਗੇ ਹੀ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਤੋਂ ਡਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਤ੍ਰਾਸ ਆਇਆ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ - ਸ੍ਰੀ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਦੋਸ਼ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਸਾਓ, ਮੈਂ ਸੈਨਤ ਨਾਲ ਹੋੜਿਆ ਸੀ; ਜਦ ਪਿੰਡ ਰਸਦ ਲੈਣ ਗਏ, ਮੈਂ ਮਨ੍ਹੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਜੋ ਹੁਕਮ ਸੀ ਸੋ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਆਪ ਚਿੰਤਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਜੋ ਆਏਗੀ ਝੱਲ ਲੈਣੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਟਹਿਲ ਵਾਲਾ ਹਾਂ; ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈਣਾ, ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਬੁਰਾ ਨਾ ਆਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਰੁਪਏ ਖਰਾਬ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਗਤ ਦਾ ਰਖਿਅਕ ਆਪਣੇ ਕੌਤਕਹਾਰ ਚੋਜ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੈ। ਹਾਇ, ਇਹ ਕਠੋਰ ਜਗਤ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਅੱਗੇ ਧਰ ਕੇ ਜਗਤ ਨਾਥ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹਰ ਸਕਦਾ। ਵੀਹ ਰੁਪਏ, ਜੇ ਕੈਸੇ ਸੁਭ ਥਾਵੇਂ ਖਰਚ ਹੋਏ ਹਨ? ਹਾਂ ਸੁਭ ਕਰਮ ਤੇ ਮਾਇਆ ਲਾ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਫਗੀ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਡਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਹੈ ਇਸ ਜਗਤ ਦਾ ਮਨ।

ਸਨੇ-ਸਨੇ ਟੁਰਦਿਆਂ ਤਲਵੰਡੀ ਆ ਗਈ। ਬਾਲਾ ਤਾਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ, ਉਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੇ ਘੱਲੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦਾ ਹੀਆ ਨਾ ਪਵੇ ਕਿ ਘਰ ਜਾਵਾਂ, ਸੋ ਨਗਰੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕ ਸੁੱਕੇ ਤਾਲ ਤੇ ਬਹਿ ਗਏ। ਇਕ ਬੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਛਾਇਆਦਾਰ ਵਣ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਲੁਕ ਰਹੇ। ਹਾਇ, ਥੱਕੇ

ਹੋਏ ਹਨ, ਫਿਕਰ ਹੈ ਹਾਂ, ਆਰਾਮ, ਆਦਰ ਤੇ ਤੋਸ਼ੇ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ ਪਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਿਤਾ ਦੀ ਖਫਗੀ ਦਾ ਖਿਆਲ। ਸੋ ਓਥੇ ਬੈਠੇ ਧਿਆਨ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਬਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਅੱਪੜਨ ਦੀ ਖਬਰ ਕਾਲੂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਅੱਪੜ ਗਈ। ਚਿੰਤਾ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੁਤ ਨਾਨਕ ਕਿਧਰ ਗਿਆ? ਦਾਸ ਕਿਉਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਕੋਈ ਚੋਰ ਪੈ ਗਏ? ਨਾਨਕ ਕਿਤੇ ਰੁਸ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਆਚ ਗਿਆ? ਹਜ਼ਾਰ ਚਿੰਤਾ ਸਨ ਜੋ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਆ ਪਈਆਂ। ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਵਾਇਆ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਖੋਲ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕ੍ਰੋਧ ਪੈਣੋਂ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਬੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਵਰਜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਆਖਰ ਮੈਂ ਸੀ ਤਾਂ ਟਹਿਲ ਵਾਲਾ, ਮੈਂ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਨਾ ਹੋੜ ਸਕਦਾ, ਸੋ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਆਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰ ਲੀਤਾ। ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀ ਆਪ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਫਿਕਰ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਬਾਹਰ ਸੁੱਕੇ ਤਾਲ ਤੇ ਬਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਜੁਆਲਾ ਭੜਕ ਉੱਠੀ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਭੜਕੇ? ਹੇ ਜਗਤ! ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਉੱਚੇ ਮਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਉੱਚੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ। ਹਾਇ ਵਿਹਾਰ, ਹਾਇ ਵਿਹਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ! ਜੋ ਹੇ ਜਗਤ! ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਉੱਚੇ ਮਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਾਇ ਵਿਹਾਰ, ਹਾਇ ਵਿਹਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ! ਜੋ ਹੇ ਜਗਤ! ਤੈਨੂੰ ਕਦੇ ਉਚਿਆਂ ਨਹੀਂ ਤੱਕਣ ਦੇਂਦੀ। ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਬਣਕ ਬਿਰਤੀ (ਬਾਣੀਏ ਵਾਲੀ ਸੁਰਤ) ਵਿਚ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਸੁਖ ਆਪਣੇ ਲਈ। ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਚੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ, ਉੱਚੇ ਰੰਗ ਰਸ ਦੀ ਜਾਗ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਗਤ ਵੈਰੀ।

ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਸ੍ਰੀ ਕਾਲੂ ਜੀ ਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਧਾਈ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਰੰਗ ਤੇ ਜਿਸ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਕਾਲੂ ਟੁਰਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਜਾਣੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਸ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈਸੀ। ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈਸੀ। ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬੀ ਪਿਤਾ ਹੀ ਵਾਂਗੂੰ ਗਰਿੰਜ ਸੀ, ਪਰ ਮਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਆਖਰ ਮਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਕਲੇਜੇ ਨੇ ਦਿਲਗੀਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਖੁੱਸਣ ਬੀ ਖਾਧੀ ਕਿ ਅੱਜ ਮੇਰੇ

ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਮਾਂ-ਮਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਾਲੀ ਮਾਂ-ਦੂਵੀ ਗਈ ਤੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਧੀ ਨੂੰ ਬੋਲੀ, ਜਾਹ ਨੀ ਬੱਚੀਏ! ਪਿਉ ਦੇ ਮਗਰੇ ਮਗਰ ਜਾਹ। ਜਾਹ ਧੀਏ! ਤੇ ਵੀਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ, ਪਿਉ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਬਚਾ, ਇਕ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰਹੀਓਂ ਹੀ ਹੈਂ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਭੜਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਾ ਪਾ ਸਕੇਂ, ਮਾਂ ਵਾਰੀ ਭੱਜ ਕੇ ਜਾਹ।

ਕਮਲੀ ਹੋਈ ਮਾਂ ਧੀ ਨੂੰ ਦੁੜਾ ਕੇ ਪਛੁਤਾਈ ਕਿ ਧੀ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਇਕੱਲੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਟੋਰ ਬੈਠੀ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਦੋਲਤਾਂ ਟਹਿਲਣ ਨੂੰ ਮਗਰੇ ਭਜਾਇਆ, ਫੇਰ ਘਬਰਾਈ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਟਹਿਲ ਵਾਲਾ ਮਗਰ ਦੁੜਾਇਆ, ਜਾਓ ਵੇ ਛੇਤੀ ਕਾਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਓ। ਉੱਧਰ ਕਾਲੂ ਜੀ, ਓਹੋ ਕਾਲੂ ਜੀ, ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਤੱਕ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁੱਤ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤਪਸਿਆ ਦੇ ਬਦਲੇ ਮੰਗੇ ਵਰਦਾਨ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ; ਉਹੋ ਕਾਲੂ ਜੀ ਜੋ ਇਕੋ ਪੁੱਤ ਦੇ ਪਿਉ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖ ਵੇਖਣਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ, ਅੱਜ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਭਰੇ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਜਾ ਤਾਲ ਤੇ ਬੈਠੇ ਲੱਭੇ। ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਛਾਵੇਂ ਉਹ ਜਗਤ ਦਾ ਨੂਰ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਸਾਈਂ ਦੇ ਰੰਗ ਰੱਤਾ

ਬੈਠਾ ਸੀ, ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਗੁਲਾਲ, ਮੱਥਾ ਦਮਕੇ, ਪਰ ਆਹ ਹੇ ਜਗਤ! ਤੂੰ ਕਾਲੂ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ! ਆਹ! ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਬਾਹੋਂ ਧੂਹ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ - ਨਿੱਜ ਨਾ ਹੋਣਿਆਂ! ਹੁਣ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾ ਬੈਠਾ ਹੈਂ, ਉਜਾੜਿਆ! ਕਿੱਥੇ ਨੀ ਰੁਪਯੇ? ਦੱਸ ਕਿੱਥੇ ਈ ਵਪਾਰ? ਕਿੱਥੇ ਤੇਰੇ ਸਾਧ ਦੇ ਬਚਨ, 'ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਕਹਿਸੇ ਕਰਸਾਂ?' ਹੈਂ! ਹੁਣ ਬੋਲਦਾ ਬੀ ਨਹੀਂ! ਪਿਤਾ ਬਾਂਹ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਧਰੁੰਹਦਾ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਜੀ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਪਾਈ ਤੱਕਦੇ ਨਹੀਂ। ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਜਵਾਲਾ ਹੋਰ ਭੜਕਦੀ ਹੈ; ਕਾਲੂ ਜੀ ਦੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਉਲਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਜੀ ਦੇ ਰੱਬੀ ਜਲਾਲ ਵਾਲੀ ਖੱਬੀ ਗੱਲੂ ਤੇ ਚਪੇੜ ਵੱਜਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਾਲੂ ਦਾ, ਨਹੀਂ ਹੇ ਜਗਤ! ਹੇ ਕਠੋਰ, ਬੇਰਹਿਮ ਜਗਤ, ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਉਲਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ਸੱਜੀ ਗੱਲੂ ਤੇ ਚਪੇੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਕਾਲੂ ਇਕ ਚਪੇੜ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਮਾਰਨ ਲਈ ਉਸਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਹੋਰ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਦਾ ਚਾਨਣ ਚੁੱਪ ਖੜ੍ਹਾ ਮਾਰ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੈਣਾਂ ਤੋਂ ਨਿੱਕਾ-ਨਿੱਕਾ ਟੇਪਾ ਨੀਰ ਦਾ ਕਿਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਅਡੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। 'ਚਲਦਾ.....!'

(ਪੰਨਾ 54 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਯੋਗਕ ਨੀਂਦ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੁੰਦਰਾ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹੀ ਸੁਪਨੇ ਆਉਣਗੇ, ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਗਰਦਨ ਮੁੜ ਗਈ ਚੰਗੇ ਆਉਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੫

ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਕੇ ਸਵਾਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਕਰੋ, ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾ ਆਇਆ ਫੇਰ ਇਹਦੀ ਕੀ value (ਕੀਮਤ) ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ 'ਨਾਮ' ਅੰਦਰ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਕਰੰਟ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵਨ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਦਾ ਚਲਦਾ ਹੈ-

ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਤੁਧੁ ਉਪਾਏ

ਇਕਿ ਵੇਖਿ ਪਰਸਣਿ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸੁਨਨ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਆਗਾਸ ਪਾਤਾਲ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲ ਆਕਾਰ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਪੁਰੀਆ ਸਭ ਭਵਨ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਸੰਗਿ ਉਧਰੇ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰਵਨ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸੁ ਆਪਨੈ ਨਾਮਿ ਲਾਏ ॥

ਨਾਨਕ ਚਉਥੇ ਪਦ ਮਹਿ ਸੋ ਜਨੁ ਗਤਿ ਪਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੪

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਵੇਖਣਾ ਕੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਅਉਗਣ ਦੇਖ। ਦੂਜੇ ਦੇ ਗੁਣ ਵੇਖ ਤੇ ਨਾਲ ਕੀ ਦੇਖ, ਅੰਦਰ self research ਕਰ (ਝਾਤ ਮਾਰ) ਅੰਦਰ ਕਿੰਨੇ ਹਟਨਾਲੇ ਨੇ, ਅੰਦਰ -

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੋ ਸੋਈ ਪਿੰਡੋ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੯੫

ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈ। ਨਉਨਿਧੀ, ਨਾਮ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਭਰੇ ਨੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੋ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਸੰਗਤ 'ਚ ਦਸਦੇ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਸਾਇਆ ਆਓ ਇਹ ਕਰੀਏ। ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਛੱਡੀਏ। ਜੇ ਸੁਸਤੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਆ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨੀਂਦ, ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਯੋਗਕ ਨੀਂਦ, ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ-ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਬੈਠਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੁਰਤ ਹੋਸ਼, ਹਵਾਸ, ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਕੇਂਦਰਤ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਤਾਂ ਐਵੇ ਗਈ ਵਿਹਾਇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਬਕ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਦਸਿਆ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਕਰਕੇ, ਫੇਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ, ਉਹ ਫੇਰ ਦੁਆ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇਗੀ -

ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜੋਰ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਪੂਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - ੯੧੯

(-----)

ਸਟੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਦਸੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 58)

ਉਥਾਨਕਾ - ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰ ਘਰ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਰਚਾ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਚਰਚਾ ਹੋਰ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਬਣ ਗਈ ਜਦੋਂ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਜੋਗ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਮੁੰਦ੍ਰਾ, ਝੋਲੀ, ਖਿੰਬਾ ਆਦਿ ਕੋਲ ਲਿਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਧਾਰਣ ਕਰੋ। ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਬਿਭੂਤੀ ਮਲੇ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਡੰਡਾ ਪਕੜੋ। ਇਹ ਜੋਗ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੋ ਸਾਡਾ ਆਈ ਪੰਥ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ। ਸਿੱਧਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹੋ? ਇਹ ਜੋਗ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ। ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਯਮ, ਨੇਮ, ਆਸਨ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਧਿਆਨ, ਸਮਾਧ, ਪ੍ਰਤਿਯੋਗ ਇਹ ਜੋਗ ਦੇ ਅੱਠ ਅੰਗ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਜੋ ਝੋਲੀ ਅਤੇ ਡੰਡਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਮੰਗਦਾ ਫਿਰੇ, ਉਹ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜੋਗੀ ਹੋਵਾ ਜਗਿ ਭਵਾ ਘਰਿ ਘਰਿ ਭੀਖਿਆ ਲੇਉ॥
ਦਰਗਹ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਕਿਸੁ ਕਿਸੁ ਉਤਰੁ ਦੇਉ॥

ਅੰਗ - ੧੦੮੯

ਸੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜੋਗ ਤਾਂ ਇਉਂ ਹੈ -

ਡੰਡ ਕਮੰਡਲ ਮੋਢੇ ਭਾਰ।
ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ।

ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਜੋ ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ, ਇਹ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਖਨ ਰੂਪ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਭੂਖਨ ਰੂਪ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੇ ਜੋਗੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇ। ਮੁੰਦ੍ਰਾ, ਝੋਲੀ, ਬਿਭੂਤੀ, ਖਪਨੀ, ਡੰਡਾ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੋ ਸਾਡਾ ਪੰਥ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਆਦੇਸ-ਆਦੇਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਸੰਤੋਖੁ, ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ;
ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ॥

ਅਸੀਂ ਸੰਤੋਖ ਰੂਪੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਾਈ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਪਾਸ ਚਿਪੀ ਜਾਂ ਠੂਠੇ ਦੇ ਥਾਂ ਸਰਮੁ=ਵੈਰਾਗ ਰੂਪੀ ਪਤੁ=ਪਾਤਰ ਭਾਵ ਭਾਂਡਾ ਹੈ। ਝੋਲੀ=ਧਿਆਨ ਵਿਆਪਕ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਜੋ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਹੀ ਝੋਲੀ ਹੈ। ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ=ਅਸੀਂ ਬਿਭੂਤਿ=ਸੁਆਹ ਮਲ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਤਾਂ ਦੋ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ,

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੈ?

ਉੱਤਰ - ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਾਈਆਂ ਹਨ। ਬੁਰੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਸਰਮ=ਲੱਜਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਬੁਰੇ ਕੰਮ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਦੋ ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਪਤੁ=ਭਾਂਡਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਮੋਨਿ ਦਇਆ ਕਰਿ ਝੋਲੀ

ਪਤੁ ਕਾ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੭੦

ਜਿਹੜੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਨੀ ਹੈ ਇਹੋ ਹੀ ਸਾਡਾ ਪਤੁ=ਪਾਤੁ ਪਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਝੋਲੀ=ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪੀ ਝੋਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਹੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੱਲਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਬੀਜਿਆ ਬੀਜ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਿਸ਼ਰਧਕ ਪੁਰਖ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਭ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜੀ ਗੋਹਿਆਂ ਦੀ ਸੁਆਹ ਕੱਪੜ ਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬਿਭੂਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮਲਦੇ ਹੋ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਛਾਣੀ ਖਾਕੁ ਬਿਭੂਤ ਚੜਾਈ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮਗੁ ਜੋਹੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧੩

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਆਹ ਮਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਧੇ ਸੁਆਹ ਵਿਚ ਲੋਟਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਥੀ ਵੀ ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਉਪਰ ਖੇਹ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਖ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਜੋਗੀ ਹੋਈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗਧਾ ਤੇ ਹਾਥੀ ਵੀ ਜੋਗੀ ਹੋ ਗਏ? ਜਿਹੜਾ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਅਸਾਂ ਬਿਭੂਤੀ ਲਾਉਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੧

ਸਰਮੇ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਬਾਬਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਵੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਸਰਮੈ ਦੀਆ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਕੰਨੀ ਪਾਇ

ਜੋਗੀ ਖਿੰਬਾ ਕਰਿ ਤੁ ਦਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੦੮

ਖਿੰਬਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ;

ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਸਾਡੇ ਲਈ ਖਿੰਬਾ=ਗੋਦੜੀ ਜਾਂ ਖੱਫਨੀ ਇਹੋ ਹੈ ਜੋ ਕਾਇਆ=ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਕਾਲ ਤੋਂ ਕੁਆਰੀ ਰੱਖਣਾ ਵਾ: ਦੇਹ ਨੂੰ

ਕਾਲ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਮਾਰੇ। ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਵਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਨਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪਰਤੀਤਿ=ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ 'ਚ ਜੁਗਤਿ=ਜੁੜਨਾ ਹੀ ਡੰਡਾ ਪਕੜਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅੰਤਿਮ ਸਮੇਂ ਸਣਦੇਹੀ ਸਚਖੰਡ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਕਾਇਆ=ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਾਲ ਤੋਂ ਕੁਆਰੀ ਰੱਖਿਆ ਭਾਵ ਕਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਵਰ ਨਾ ਸਕਿਆ ਅਥਵਾ ਖਿੰਬਾ ਕਾਲ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ=ਇਸ ਕਾਇਆ=ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਕਾਲ ਦੀ ਕੁਆਰੀ=ਗ੍ਰਾਸ ਵਾ: ਬੁਰਕੀ ਸਮਝਣਾ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਖਿੰਬਾ=ਖੱਫਨੀ ਜਾਂ ਗੋਦੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਰਤੀਤਿ=ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਜੁਗਤਿ=ਜੁੜਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਡੰਡਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ

ਖਿੰਬਾ ਇਹੁ ਤਨੁ ਸੀਅਉ ਅਪੁਨਾ ਨਾਮੁ ਕਰਉ ਆਧਾਰੁ ਰੇ॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ੯੭੦)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਫਿਰ ਸਿੱਧ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜਿਵੇਂ ਸਾਡਾ ਆਈ ਪੰਥ ਹੈ ਜੋ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਪੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਖੀ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਦਾ ਪੰਥ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ - ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

**ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ;
ਮਨਿ ਜੀਤੇ ਜਗੁ ਜੀਤੁ॥**

ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਸਗਲ=ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾਤੀ=ਸੰਗੀ ਸਮਝਣਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਆਈ ਪੰਥੀ=ਆਈ ਪੰਥ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜੀਤੇ=ਜਿੱਤਣਾ ਹੀ ਜਗੁ ਜੀਤੁ=ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਹੈ।

ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਪੰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ -

ਦੇਹਰਾ : ਹੇਤੂ ਪਾਵਾ ਆਈ ਗਮਯ ਪਾਗਲ ਦਾਸ ਗੋਪਾਲ।
ਬਨ ਕੰਥੜਿ ਪ੍ਰਜ ਚੋਲੀ ਰਾਵਲ ਦੁਆਦਸ ਪੰਥ ਵਿਸ਼ਾਲ।
(ਛੱਤੀਸ ਗਿਆਨ)

1. ਹੇਤੂ 2. ਪਾਵਾ 3. ਆਈ 4. ਗਮਯ 5. ਪਾਗਲ, 6. ਗੋਪਾਲ 7. ਦਾਸ 8. ਬਨ 9. ਕੰਥੜੀ 10. ਪ੍ਰਜ 11. ਚੋਲੀ 12. ਰਾਵਲ।

ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਈ=ਆ ਕੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਹੀ ਸਾਡਾ ਪੰਥੀ=ਪੰਥ ਹੈ ਭਾਵ ਅਸੀਂ ਪੰਥ ਦੇ ਪੰਥੀ ਹਾਂ। ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ=ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਸੰਤ, ਭਗਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਆਦਿ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਸਾਡੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਮਾਤੀ=ਜਮਾਤ ਹੈ ਵਾ: ਸਾਰੇ ਸਤਸੰਗੀ ਵਾ: ਸਾਰੇ ਸੁਭ ਗੁਣ ਹੀ ਸਾਡੇ ਜਮਾਤੀ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਜੀਤੇ=ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ=ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤੇ ਔਖੀ ਜਿੱਤ ਹੈ। ਮਨ ਜਿੱਤਣ ਪ੍ਰਥਾਇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ -

ਜਿਨ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਮਨੁ ਜੀਤਿਆ ਜਗੁ ਤਿਨਹਿ ਜਿਤਾਨਾ॥
ਅੰਗ - ੧੦੯੮

ਨਾਨਕ ਗਿਆਨੀ ਜਗੁ ਜੀਤਾ ਜਗਿ ਜੀਤਾ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

(ਸਲੋਕ ਮ: ੩, ਅੰਗ ੫੪੮)

ਹਾਥਿ ਹਲਾਏ ਸੁਰਗ ਨ ਜਾਹੁ॥

ਜੇ ਮਨੁ ਜੀਤ ਸਕਾ ਨਹੀ ਕਾਹੁ॥

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੫੯

ਅਪਨੇ ਮਨੁ ਕਰ ਮੇ ਜਿਹ ਆਨਾ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਤਿਨੀ ਪਛਾਨਾ॥

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੫੯

ਆਦੇਸ; ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥

ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਆਦੇਸੁ=ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਤਿਸੈ=ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਦੇਸੁ=ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਆਦੇਸੁ=ਦੇਸ ਭੇਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਤਿਸੈ=ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਆਦੇਸੁ=ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਅਥਵਾ ਆਦੇਸੁ=ਜੋ ਦੇਸ=ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਅ=ਰਹਿਤ ਹੈ, ਤਿਸੈ=ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਆਦੇਸੁ=ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।

**ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ;
ਚਗੁ ਚਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ॥**

ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਦਿ=ਮੁੱਢ ਰੂਪ ਹੈ ਅਨੀਲੁ=ਜੋ ਨੀਲ ਆਦਿ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਅ=ਰਹਿਤ ਹੈ। ਵਾ: ਅਨੀਲੁ=ਜੋ ਨੀਲੁ=ਨੀਲੇ ਆਦਿ ਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਅ=ਰਹਿਤ ਹੈ ਵਾ: ਅਨੀਲੁ=ਜੋ ਨੀਲੁ=ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਅ=ਰਹਿਤ ਹੈ ਵਾ: ਅਨੀਲੁ=ਜੋ ਨੀਲੁ=ਝੂਠ ਤੋਂ ਅ=ਰਹਿਤ ਹੈ ਵਾ: ਅਨੀਲੁ=ਜੋ ਨੀਲੁ=ਅਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਜਾਂ ਅਸੁੱਧੀ ਤੋਂ ਅ=ਰਹਿਤ ਹੈ ਵਾ: ਅਨੀਲੁ=ਜੋ ਨੀਲੁ=ਨਿਗਲਣੇ ਅ=ਰਹਿਤ ਹੈ ਵਾ: ਅਨੀਲੁ=ਜੋ ਨੀਲੁ=ਨੀਲੇ ਆਕਾਸ਼ ਆਦਿ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਅ=ਰਹਿਤ ਹੈ ਵਾ: ਅਨੀਲੁ=ਜੋ ਨੀਲੁ=ਮਾਇਆ (ਕਾਲਖ) ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਵਾ: ਅਨੀਲੁ=ਜੋ ਨੀਲੁ=ਅਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਵਾ: ਅਨਾਦਿ=ਅਨ+ਆਦਿ=ਜੋ ਆਦਿ=ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਅਨ=ਰਹਿਤ ਹੈ ਵਾ: ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ-

ਅਨੀਲ ਹੈ॥ ਅਨਾਦਿ ਹੈ॥ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੨)

ਵਾ: ਆਨਾਦਿ=ਅਨ+ਆਦਿ=ਅਨ=ਹੋਰ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਆਦਿ=ਮੁੱਢ ਰੂਪ ਹੈ। ਅਨਾਦਿ=ਅ+ਨਾਦਿ=ਜੋ ਨਾਦ=ਨਾਦੀ ਭਾਵ ਤੋਂ ਵੀ ਅ=ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਚੇਲਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਅਨਾਦੀ ਹੈ। ਅਨਾਹਤਿ=ਅਨ+ਆਹਤਿ=ਜੋ ਆਹਤਿ=ਨਾਸ ਤੋਂ ਅਨ=ਰਹਿਤ ਹੈ ਭਾਵ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਅਨ+ਹਤਿ=ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਅਨ=ਦਵੈਤ ਹਤਿ=ਨਾਸ ਹੈ ਭਾਵ ਦਵੈਤ ਰਹਿਤ ਹੈ ਵਾ: ਅਨ+ਹਤਿ=ਅਨ=ਹੋਰਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਹਤਿ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਵਾ: ਅਨ+ਹਤਿ=ਜੋ ਹਤਿ=ਹੱਦ ਤੋਂ ਅਨ=ਰਹਿਤ ਹੈ। ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ=ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂ (ਚਾਰੇ ਜੁਗਾਂ) ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਵੇਸੁ=ਸਰੂਪ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹ ਵਧਦਾ ਘਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜਿਸੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਥੈ ਸਮੱਸਤ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥
ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨ ਘਾਟ ਬਾਢ ਹੋਤ ਹੈ॥

(ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੨੬)

ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਇਹ ਸਾਡਾ ਵੇਸੁ=ਲਿਬਾਸੁ ਹੈ, ਭਾਵ ਹੋਰ ਕੋਈ ਭੇਖ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਿਆ। ਅਨਾਹਤਿ=ਇਕ ਤਾਂ ਆਹਤ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਪਰ ਹਤਨ ਤੇ ਭਾਵ ਮਾਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਡੱਗਾ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਘੜਿਆਲ ਵਿਚੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਫੁਕ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸੰਖ ਵਿਚੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਵਾਜੇ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਦੱਬੀਏ ਤੇ ਪੱਖਾ ਫੇਰੀਏ ਤਾਂ ਵਾਜੇ ਵਿਚੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਹਤ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਨਾਹਤ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਤਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਵੱਜੇ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਵਿਣੁ ਵਜਾਈ ਕਿੰਗੁਰੀ ਵਾਜੈ ਜੋਗੀ ਸਾ ਕਿੰਗੁਰੀ ਵਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੦੯

ਬਿਨਾਂ ਵਜਾਏ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿੰਗੁਰੀ ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਦੇ ਆਸਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਜੋ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਅਨਾਹਤ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਇਹ ਹੀ ਸਾਡਾ ਅਨਾਹਤ=ਵਾਜਾ ਹੈ।

ਅਠਾਈਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ - ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੋਗ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਸਭ ਦੇ ਪੂਜਨ ਜੋਗ ਹੋ ਜਾਉਗੇ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਤੁਹਾਡੇ ਜੋਗ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ

ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ, ਤੁਹਾਡੇ ਆਪ ਹੀ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦੂਖਨ ਰੂਪ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੂਖਨ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੰਨ ਪਾੜਨੇ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦਰਾਂ ਮਨ ਰੂਪੀ ਜੋਗੀ, ਸੰਕਲਪ, ਵਿਕਲਪ ਰੂਪ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀਚਾਰ ਦੀ ਛੁਰੀ ਨਾਲ ਚੀਰ ਕੇ ਪਾਉਣਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਜੋਗੀ ਕਹਿਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਪਾਸ ਵੀਚਾਰ ਰੂਪੀ ਪਾਤਰ=ਭਾਂਡਾ, ਜੁਗਤੀ ਰੂਪ ਡੰਡਾ, ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪੀ ਝੋਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸੰਤੋਖ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦਰਾਂ ਹੋਣ, ਸਰਮੁ=ਲੱਜਿਆਤ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਹੋਵੇ, ਧਿਆਨ ਦੀ ਬਿਭੂਤੀ ਹੋਵੇ ਫਿਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜੋ ਜੋਗ ਦੇ ਧਾਰਨੇ ਜੋਗ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਜੋਗੀ ਬਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਲ ਤੋਂ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕਾਇਆ ਨੂੰ ਕੁਆਰੀ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਖੱਫਨੀ ਹੈ। ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਜੁਗਤੀ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਡੰਡਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜੋਤ ਸਮਝਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਪੰਥ ਜਾਂ ਪੰਥੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜੋਤ ਸਮਝਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਜਮਾਤ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤਦਾ ਫਿਰੇ ਪਰ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਆਖਰ ਨੂੰ ਹਾਰਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਗਿਆਨ ਰੂਪ ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਆਦਿ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸੁਤੇ ਅਨਾਦੀ ਹੈ, ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਫਿਰ ਇੱਕੋ ਰੂਪ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਤਾਈਂ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ 6 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਮਾਲਕ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੂਹੜਕਾਣੇ ਵਿਖੇ 20 ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜਗਤ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕੀਤਾ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕਤਾ, ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਅਤੇ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ, ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਚੁੱਭੀਆਂ ਲਵਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਸਾਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕੇਂਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬੇਅੰਤ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼/ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੱਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗ ਰਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਜੁੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇ, ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਤੇ ਪਤਿਤਪੁਣੇ ਦੀਆਂ ਭੈੜੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਦੇ ਲੜ ਲਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਅਦਾਰੇ ਸਕੂਲ/ਕਾਲਜ/ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ/ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ ਰਾਹੀਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰ/ਸੰਗਤਾਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਸਦਕਾ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਅਤੇ 'ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਸਦਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਲਈ ਨਵਾਂ ਸਾਲ 2015 ਸੁਖਮਈ ਅਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਹੋਵੇ। ਆਪ ਜੀ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਾਣੋ। ਆਉ! ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੀਏ।

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ, ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਭਾਗ - 2 (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ

ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਦਸੰਬਰ 2014 ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-61)

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਅਨਾਹਦ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚੱਕਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਉਠ ਜਾਓ, ਚਲੇ ਜਾਓ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰੋ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਕੇ ਲੜਦੇ ਹੀ ਰਹੋਗੇ, ਉਹ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹੋਗੇ, ਮਨ ਤੁਹਾਡਾ ਇੱਛਾ ਪੂਰਤੀ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਹ ਦਵੰਦ ਚਲਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ।

ਅਗਨੀ ਸਾਰੀ ਅਸੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਗੰਦਗੀ ਜਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਅੱਗ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਚਮਕ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਅੱਗ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਅਸੁੱਧਤਾ ਅਪਵਿਤਰਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੇਠਲੇ-ਉਪਰਲੇ ਚੱਕਰ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਯਮਬੱਧ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਬਣਨਾ, ਚਕਿਤਸਕ, ਡਾਕਟਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਅਨਾਹਦ ਚੱਕਰ ਦੀ ਅਗਨੀ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਗਨੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਹੋਰ ਹੈ, ਇਹ ਅਗਨੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਅਸਥ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਨਾਹਦ ਚੱਕਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੋ ਤਿਕੋਨਾਂ ਹਨ, ਇਕ ਤਿਕੋਨ ਉਪਰ ਵਲ ਨੂੰ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਥੱਲੇ ਵਲ। ਇਹ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਉਪਰ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਤਿਕੋਨ ਉਪਰ ਵਲ ਹੈ ਉਹ ਅਗਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਤਿਕੋਨ ਥੱਲੇ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਅਗਨੀ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਉਪਰ ਵਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਥੱਲੇ ਵਲ ਨਹੀਂ, ਕਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਥੱਲੇ ਵਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਨਾਹਦ ਚੱਕਰ ਤੇ ਉਪਰ ਵਾਲਾ ਅੱਧਾ ਭਾਗ ਅਤੇ ਥੱਲੇ ਵਾਲਾ ਅੱਧਾ ਭਾਗ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਤਿਕੋਨ ਇਸ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ, ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਜੂਡਾਇਜ਼ਮ (Judaism) ਵਿਚ ਡੇਵਡ ਦਾ ਤਾਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (star David) ਇਹ ਕਰੌਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਦੋ ਪੋਲਜ਼ (Poles) ਮਿਲਦੇ

ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਿਲਣ ਸਮਝ ਜਾਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਔਖ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅਨਾਹਦ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਜਾਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਔਖ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਨਾਹਦ ਚੱਕਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੰਵੇਗਾਂ ਦੀ ਚਕਿਤਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਕਿਤਸਾ ਲਈ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਲੈਣੇ, ਸੱਜੀ ਵਿਚੋਂ, ਖੱਬੀ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ੁੱਧ ਚੱਕਰ - ਪੰਜਵਾਂ ਚੱਕਰ ਵਿਸ਼ੁੱਧ ਚੱਕਰ ਹੈ ਇਹ ਗਲੇ ਦੇ ਥੱਲੇ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕਤਾ ਹੈ, ਕਲਾ ਨਾਲ ਹੈ, ਰਚਨਾਤਮਕ ਕਲਾ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਨਾਚ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੈ, 'ਹੰਮ' (ਹੰਮ) ਇਸ ਦਾ ਤੱਤ ਪੁਲਾੜ ਹੈ, ਚਿੰਨ੍ਹ ਗੋਲ ਧਾਰਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਨੀਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਸੁਣਨਾ ਹੈ।

ਇਹ ਚੱਕਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਹੈ ਉਹ ਹੈ - ਗਲਾ। ਖਾਣਾ, ਸਾਡੀ ਪੌਸ਼ਟਿਕਤਾ, ਇਥੋਂ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੋਲ, ਸੰਗੀਤ ਇਥੋਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਵਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋ ਤਰੀਕੇ ਹਨ ਇਕ ਹੈ ਬਾਹਰੀ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ।

ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ

ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਛੇਵਾਂ ਚੱਕਰ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚੱਕਰ ਹੈ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਤੱਤ ਮਨ ਹੈ, ਇਹ ਸਬੂਲ ਤੱਤ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਏਥੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਚਨਾਤਮਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਚਨਾਤਮਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮਨ ਤਾਂ ਏਧਰ-ਓਧਰ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮਨ ਕੋਈ ਵੀ ਆਕਾਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਗੱਲ ਕੀ ਇਹ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਇਕ ਸਥਾਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸ੍ਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਮਨ ਦਾ ਗੁਣ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਨਾ, ਇਕ ਦਮ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹਰ ਵੇਲੇ

ਏਧਰ-ਏਧਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਇਕ ਕੇਂਦਰਤ ਥਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਨ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਚਨਾਤਮਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਦਾ ਬੀਜ ਹੈ ਓਮ (Om)

ਸਹੰਸਰਾਰ ਚੱਕਰ

ਇਹ ਅੰਤਮ ਚੱਕਰ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਖੜੀ ਵਾਲਾ ਕਮਲ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਰ ਹੈ, ਇਹ ਪੂਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ। ਇਥੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਸ ਚੱਕਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਮਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਦਵੰਦ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਏਥੇ ਕੋਈ ਰੰਗ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਤੱਤ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਇੰਦ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅੰਤਮ, ਇਕ ਪੂਰਣ ਸਥਿਤੀ ਹੈ।

ਚੱਕਰ ਤੇ ਚਕਿਤਸਾ

ਸਾਰੇ ਚੱਕਰਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਕਰਮ ਸਥਲ ਹੈ। ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਅੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਸੰਵੇਗਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਜਿਹੜੇ ਹਰੇਕ ਚੱਕਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖਰਾਬੀਆਂ ਵੀ ਜਾਨਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ। ਰੋਗ ਜਾਨਣ ਦਾ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਇਕ ਅਨੋਖਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਇਕ ਚੰਗਾ ਡਾਕਟਰ, ਚਕਿਤਸਕ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੋਗ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਸੁਆਰਥੀ ਹੋ ਕੇ ਦਿਆਲੂ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਕਦੀ ਵੀ ਨਿਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਡਾਕਟਰ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਡਾਕਟਰ ਆਪਣੇ ਚੱਕਰਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ, ਅਨੁਭਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਵਿਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਚੱਕਰ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਕਤੀ, ਸੰਵੇਦਨ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਕੇਂਦਰ ਤਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚਕਿਤਸਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਚਕਿਤਸਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਰੂਲ ਹੈ ਕਿ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇ ਚਕਿਤਸਕ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਚਕਿਤਸਕ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਕੁਛ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਾਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਸਾਫ-ਸਾਫ ਗੱਲ ਕਰਨਗੇ, ਜੋ ਵੀ ਠੀਕ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਕਹਿਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਰੋਗੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰਖਿਅਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ

ਝਿਜਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਭਿਵਿਅਕਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚਕਿਤਸਕ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਸਬੰਧ ਬੜਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਤੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਐਨਾ ਨੇੜੇ ਦਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਕਿਤਸਕ ਦਾ ਮਨ ਬੜੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਹਵਾ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ, ਇਹ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸੁਆਸ ਲੈਣ ਲਈ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ, ਦੂਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ, ਪਰ ਦੂਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਸੁਆਸ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੋਨਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਇਕੋ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਭੈਣ ਭਰਾ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਾਨਿਸ਼ਠ ਰਹਾਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਨੁਭੂਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚੇਤਨਾ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਘੋਖ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਕੇਵਲ ਜੇ ਚਕਿਤਸਕ ਸੁਆਰਥੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸੀਮਾ, ਸੰਵੇਗ ਦੀ ਸੀਮਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਚਕਿਤਸਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰੋਗੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਭੇਦ ਨਾ ਕਰੋ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੋਗੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਰੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਰੋਂਦੇ ਵਧੇਰੇ ਹਨ, ਗੱਲਬਾਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਰੋਗੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ, ਤੁਸੀਂ ਥੱਕ ਜਾਓਗੇ, ਅੱਖੇ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਸਲਾਹ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਯਥਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੋਗੇ ਜਾਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਰੋਗੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਓਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕੋਗੇ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਚ ਸਕਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਰ ਹੀ, ਚਿੰਨ ਬਹੁਤ ਆਮ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਭ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਾਂਚ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ ਰੋਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ ਤੁਸੀਂ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਅੰਤਰਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂਚਦੇ ਹੋ ਉਸ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰੀਜ਼ ਬਚੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। 'ਚਲਦਾ.....।'

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਜੀ ਸਿੱਧ,
ਸੇਵਾਦਾਰ : ਸੰਤ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਸੇਵਾ ਸੰਸਥਾ,
ਰਜਿ : ਯੂਰੀ (ਪੰਜਾਬ)
ਫੋਨ ਨੰ. 98156-07803, 98153-04390

ਚੀਨੀ

ਚੀਨੀ (ਖੰਡ) ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ

ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਝਿਜਕ ਚੀਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਨਾ ਕਿ ਚੀਨੀ ਸਾਡੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੈ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਚੀਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਛੱਡਣ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਪਰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੀਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਸਾਡੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਕਨੀਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੀਨੀ (ਖੰਡ) ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਸਗੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਮਿੱਠੇ ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਗੁੜ ਆਦਿ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਲੋਕ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਅੱਜਕੱਲ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਫੈਦ ਚੀਨੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਟਾਮਿਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਮਿਠਾਸ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਖਾਣ ਨਾਲ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਗੰਧਲਾਣ (ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ) ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਖੂਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਰਕਤ ਚਾਪ (ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ) ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਫੈਦ ਚੀਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਇਨਸੂਲੀਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੁੰਝੀ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਇਨਸੂਲੀਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੂਗਰ ਵਰਗੇ ਘਾਤਕ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਗੁੜ ਛੱਡ ਕੇ ਚੀਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੀਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ਾਬ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪੇਟ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਅੰਤੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਲਣ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਯੂਡਕੀਨ ਨੇ ਚੀਨੀ ਨੂੰ White Slow Poison (ਚਿੱਟੀ ਜ਼ਹਿਰ) ਕਿਹਾ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਹੈਨੀਡਿਟ ਨੇ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਾਕਲੇਟ ਵਿੱਚ ਟੈਰਾਮੀਨ ਨਾਮਕ ਪਦਾਰਥ

ਸਿਰ ਦਰਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੀਨੀ ਅਤੇ ਚਾਕਲੇਟ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ 98% ਬੱਚੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਚੀਨੀ ਤੋਂ ਬਣੇ ਪਦਾਰਥ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਚੀਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਟਾਏ ਬਿਨਾਂ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੀਨੀ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਪਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਰਥਰਾਇਟਿਸ, ਕੈਂਸਰ, ਵਾਯਰਸ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੀਨੀ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਵਿਟਾਮਿਨ 'ਬੀ' ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਦਹਜ਼ਮੀ, ਭੁੱਖ ਦਾ ਮਰਨਾ, ਖੁਰਾਕ ਨਾ ਪਚਣੀ, ਚਮੜੀ ਰੋਗ, ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗ ਅਤੇ ਕੁਲਾਇਟਿਸ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਯਕ੍ਰਿਤ (ਲੀਵਰ) ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਥਕਾਵਟ, ਘਬਰਾਹਟ, ਸਿਰ ਦਰਦ, ਮਧੂਮੇਹ (ਸ਼ੂਗਰ) ਡਾਇਬਟੀਜ਼ ਆਦਿ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਲ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਲੰਦਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰੋਗ (ਹਾਰਟ) ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾ. ਲੂਈਕਿਨ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਸਫੈਦ ਚੀਨੀ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਰੋਗ ਵਾਸਤੇ ਚਰਬੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵੀ ਚੀਨੀ ਹੀ ਹੈ। ਲੰਦਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੌਹਨ ਯੂਡਕੀਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਫੀ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਕੋਫੀ ਇੰਨੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨੀ ਉਸ ਵਿਚਲੀ ਚੀਨੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲਿੱਡਾ ਕਲਾਰਕ ਨੇ ਚੀਨੀ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਅਸਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਸ਼ਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਲ ਚੂਨਾ, ਕਾਰਬਨਡਾਈਆਕਸਾਈਡ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਫਾਸਫੋਰਸ ਐਸਿਡ, ਆਲਟਰਾਸਰੀਨ, ਬਲੂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਚੂਰਾ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਜ਼ਹਿਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਅਨੁਸਾਰ ਸਫੈਦ ਚੀਨੀ ਲਾਲ ਮਿਰਚ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ । ਇਸ ਨਾਲ ਧਾਂਤ ਦੇ ਰੋਗ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਪ੍ਰਮੇਹ ਅਤੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪ੍ਰਦਰ (ਲਿਕੋਰੀਆ) ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਚੀਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਗੁੜ, ਖਜੂਰ, ਮਨੱਕਾ, ਅੰਗੂਰ, ਸ਼ਹਿਦ, ਅੰਬ, ਕੇਲਾ, ਮੌਸਮੀ, ਖਰਬੂਜਾ, ਪਪੀਤਾ, ਗੰਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਰਕੰਦੀ ਆਦਿ ਕੁਦਰਤੀ ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਮੇਵਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਚੀਨੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਸੋ ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਚੀਨੀ (ਖੰਡ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਸਟੀਵੀਆ ਬੂਟੀ ਅਤੇ ਚੀਨੀ

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾ ਦਾਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਧ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਰਗੇਨਿਕ ਖੇਤੀ ਬਿਨਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਚੀਨੀ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ 30,000 ਬੂਟੇ ਪੌਦੇ ਸਟੀਵੀਆ ਬੂਟੀ ਦੇ ਪੂਨੇ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ । ਸਟੀਵੀਆ ਬੂਟੀ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਚੀਨੀ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਹਿਦ ਵਰਗੀ ਮਿੱਠੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਈਡਇਫੈਕਟ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕਲੈਸਟਰੋਲ ਅਤੇ ਸੂਗਰ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਕੇ ਹਾਰਟ ਅਟੈਕ ਤੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰੱਖਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਟਿੱਸੂ ਕਲਚਰਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 10 ਡਿਗਰੀ ਸੈਂਟੀਗਰੇਡ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 40 ਡਿਗਰੀ ਸੈਂਟੀਗਰੇਡ ਤਾਪਮਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ।

ਚਾਹ ਦੇ ਗੁਣ ਤੇ ਔਗੁਣ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਚਾਹ

ਅੱਜਕੱਲ ਗਰੀਬ ਅਮੀਰ ਤੱਕ ਚਾਹ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ । ਹਰ ਰੋਜ਼ ਘਰ-ਘਰ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਦੇਖੀਏ ਚਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਬਿਨਾਂ ਚਾਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਅਧੂਰੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਵਿਅਕਤੀ ਤਾਂ ਚਾਹ ਪੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦਿਸ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚਾਹ ਪੀਤੇ ਬਿਨਾ ਖਾਣਾ ਵੀ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਚਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਲਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਾਹ ਪੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਕਈ ਤਾਂ ਚਾਹ ਪੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਰਿਆ ਵਰਗੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਅੱਜ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਚਾਹ ਸਰੀਰ

ਲਈ ਅਤਿ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਜੀਵਨ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ (ਜ਼ਹਿਰ) ਹੈ ।

ਚਾਹ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਸਰੀਰ ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਉਸ ਤੇ ਆਮ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਿਗੜਣ ਵਿੱਚ ਚਾਹ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਹ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦੋ ਤੱਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ - 1. ਟੈਨਿਨ 2. ਕੈਫੀਨ

1. ਟੈਨਿਨ : ਟੈਨਿਨ ਨਾਲ ਭੁੱਖ ਘੱਟ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਕੇ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਮਾਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਾਹ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪਾਚਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਖਰਾਬ ਹੋਣਾ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ।

2. ਕੈਫੀਨ : ਕੈਫੀਨ ਖੂਨ ਵਹਿਕ ਨਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਵੱਧ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਹਰ ਨਸ਼ੇ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਤੱਤ ਉਤੇਜਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਆਲਸ (ਗਿਲਾਨੀ) ਸਿਰ ਦਰਦ ਆਦਿ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚਾਹ ਪੀਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਦੇਸੀ ਚਾਹ : ਉਪਰੋਕਤ ਚਾਹ ਦੇ ਮਾੜੇ ਅਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਹਰਬਲ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਰੀਸਰਚ ਸੈਂਟਰ (ਰਜਿ :) ਧੂਰੀ ਵਲੋਂ ਦੇਸੀ 36 ਜੜੀਆਂ ਬੂਟੀਆ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਚਾਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਰ ਪ੍ਰਭਾਵ (ਸਾਈਡਇਫੈਕਟ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਰਜਨ ਛਾਲ, ਗੁਲਰ ਛਾਲ, ਪਿਲੱਖਣ ਛਾਲ, ਫਾਲਸਾ ਛਾਲ, ਛੋਟੀ ਇਲਾਇਚੀ, ਦਾਲ ਚੀਨੀ, ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ, ਸੌਂਫ, ਅਜਵਾਇਣ, ਬ੍ਰਹਮੀ ਬੂਟੀ, ਸੰਖ ਪੁਸ਼ਪੀ, ਆਦਿ ਪਾਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । (ਗੋਰਮਿੰਟ ਤੋਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ)

ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ : ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ, ਸੁਗੰਧਿਤ, ਹਾਜਮੇਦਾਰ, ਚੁਸਤੀ ਫੁਰਤੀਦਾਇਕ, ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ, ਜੁਕਾਮ, ਨਜ਼ਲਾ ਪੇਟ ਗੈਸ, ਜਲਨ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਸੂਗਰ, ਅਤੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਰੋਗ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਵੇ । ਹਰ ਉਮਰ, ਹਰ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਸੇਵਨ ਕਰੋ ।

ਸਿਹਤ ਗਿਆਨ ਲਈ ਪੁਸਤਕ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰ (ਲੇਖਕ : ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਜੀ ਸਿੱਧ) ਮੰਗਵਾਕੇ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਪੀਓ ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਰਾਂਚ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਦਸਵੰਧ ਜਾਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust (Atam Marg Magazine)

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861000000001

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar

Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Euro	50 •	500 •
Life	Rs 3000/3020				

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.30 ਤੱਕ (ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ)

ਫੋਨ ਨੰ: 098148-01860, Email : swscharitablehospital@gmail.com

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਲਈ	ਮੰਗਲਵਾਰ
4. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ (ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ.)	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ., ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼)	ਬੁੱਧਵਾਰ
6. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਬੁੱਧਵਾਰ
7. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
10. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
11. ਡਾ. ਐਨ. ਕੇ. ਭਾਟੀਆ	ਹਾਰਟ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ, 3. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 4. ਬਾਇਓਰੈਡ ਟੈਸਟ, 5. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 6. ਐਕਸਰੇ, 7. ਈ.ਐਨ.ਟੀ., 8. ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ, 9. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ, 10. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 12.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਜਨਵਰੀ, ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ
(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 5 ਜਨਵਰੀ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ
(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਤ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 74, issue Dec., 2014)

'Consider, who shall live longer than Markandaya, Who passed his life, covering his head only with straw?' P. 692

ਮਾਰਕੰਡੇ ਤੇ ਕੋ ਅਧਿਕਾਈ
ਜਿਨਿ ਤ੍ਰਿਣ ਧਰਿ ਮੁੰਡ ਬਲਾਏ

If he was asked: "Revered Markandaya! when we saw in childhood, then too you used to cover your head with straw. Whichever way the wind blew, you turned the straw shield in that direction. Similarly, did you shield yourself from the sun. Kindly build a *pucca* (concrete) house for yourself." But, in reply, he used to say, "Life is transient. Who knows when death may hit with his slingshot and end my life?" In that context, such is the Guru's edict -

Refrain: Markandaya practised austerities By living under a thatch, dear.

ਧਾਰਨਾ - ਮਾਰਕੰਡੇ ਨੇ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ,
ਛਪਰੀ 'ਚ ਦਿਨ ਕੱਟ ਕੇ ਪਿਆਰਿਓ,

'Consider, who shall live longer than Markandaya, Who passed his life, covering his head only with straw?' P. 692

ਮਾਰਕੰਡੇ ਤੇ ਕੋ ਅਧਿਕਾਈ
ਜਿਨਿ ਤ੍ਰਿਣ ਧਰਿ ਮੁੰਡ ਬਲਾਏ ॥

Markandaya possessed great powers. He was a sage of great eminence and influence. He was the son of a king. He had been brought up by keeping him separate from his parents, because it had been

predicted that he would die after completing nine years. Therefore, the king did not want to become attached to him. So, the nurse who brought him up loved him greatly. When he was about to complete his ninth year, she was very much overcome with grief. Markandaya asked, "Mother! why do you weep?" She said, "Son! I am not your mother; I have only brought you up. You are the son of the king and queen." Markandaya asked, "Why was this thing not revealed to me earlier?" The nurse said, "Your life span was predicted to be of nine years only. So the king had commanded - 'Don't let me see the child otherwise I will become needlessly attached to him.' For this reason, we have been living separately. Now that only a few days of your life are left, I shudder at the thought of separation from you. As I have brought you up, I have great love for you. I love you like my own son." Saying this, she started weeping bitterly. Markandaya tried to comfort her and said, "If man is faced with a problem, he should consult someone. Well, can't there be some solution to this problem?" The nurse said, "Yes, there can be a solution." On being asked what it was, she said, "If some exalted holy man blesses you with long life, you can live, because a holy man can change even God's writ -

'My saint can release one bound by me, but I

*cannot release one bound by my saint.
If, at any time, my saint seizes and binds
me, then even I cannot raise any objection.'*

P. 1253

**ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛੁਡਾਵੈ
ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੁਟੈ ਮੋਹਿ ॥
ਏਕ ਸਮੇ ਮੈ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ
ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੈ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥**

The saints possess all powers to change what is writ or ordained. They have all authority. If a holy man is met who has no love for material things, who has killed all desire and his mind remains absorbed in the knowledge of the Ultimate Spiritual Reality, he can bless one with long life."

At this Markandaya said to his foster mother, "Then let me have a glimpse of such a holy man." So he wandered in the forests. One day in the course of his wanderings, he met an exalted holy man. He was delivering a discourse while many Divine Name practitioners sat listening to him. All of them were accomplished practitioners of Divine Name and possessed spiritual powers. So Markandaya started paying obeisance to them one after the other. All of them blessed him with long life, when he reached the most exalted among them and held his feet, he asked the foster-mother accompanying him, "This child has paid obeisance to all the holy men. What is the matter?" She said, "Sir! you are all-knowing. This child's life span is going to end tomorrow. So, he has obtained the boon of long life from all the holy men by paying obeisance to them." At this, the holy man said, "Sister! he has done the right thing. This child will live for millions of years."

So Saint Namdev Ji said, "O king! what

is the average life-span in *Kalyuga* (Dark Age)? For sixty years man lives a life of sensual pleasures. Wrong food, wrong thinking, wrong attire wreck man's physical body. Some live for fifty years, some for sixty and some for seventy." Namdev Ji further said to the king, "What is your age?" He replied, "I am just close to the end." Namdev Ji remarked, "But you have built your mansion to last for a very long time? What would have been lost, if you had left some space for us too?"

The king took Namdev's utterances ill and said, "Look! Sage Markandaya was millions of years old. He had not built a pucca house for himself. He spent all his life in a thatched hut. The king would say to him - 'You were like this when I was a child. I have now become old and you are still the same. Besides, you have got the boon that you will live longest of all.'" The king said to Namdev Ji, "Shouldn't you also think and behave like him?"

Whatever the holy men or saints say or do is with some purpose. They always wish that somehow or the other some good must accrue to the person with whom they are in conversation. That is why, they try to counsel him in one way or the other. The king said, "Look Namdev! I have heard many stories about you." I have also heard that the Emperor of Delhi came to you humbly.

*'Pardon me thou, O Hindu, I am to thee like
a humble cow.'*

P. 1166

ਬਖਸੀ ਹਿੰਦੁ ਮੈ ਤੇਰੀ ਗਾਇ ॥

All these news have already reached me. Besides, I have also learnt that you are a very proud person and refuse to submit before anyone. Go, and bring all your

companions. Muster all the help and support you can. Then I will deal with you." Namdev Ji replied, "O king! you are under a misapprehension. Neither do I take a rigid stand before anyone, nor do I think too much of myself. God knows that I am a poor man and live by the sweat of my brow. What can a poor man be proud of? Only the rich can take pride in their wealth. A poor man knows nothing about money. He who is materially or outwardly poor, is poor and humble from within also. So, I have no power and authority. As regards your asking me to bring my friends and supporters, I beg to submit that God is my only prop and support, and none else.

*Refrain: The Creator Lord is the only Friend,
My only Friend is the Divine Creator.*

**ਧਾਰਨਾ - ਕਰਤਾ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ,
ਹਮਰੋ ਕਰਤਾ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ -2, 4.**

O king! I have no armies, no soldiers. But you command armies; you have the Police force at your disposal. Besides, you have countless friends and supporters. But I have made only one friend and He is my God -

'The Lord Creator is my only Friend.' P. 692
ਹਮਰੋ ਕਰਤਾ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ॥

He loves me and I love and adore Him. But I do not have any worldly power on the strength of which I can say - Well! I will see you." Holy congregation! if a man does not have any worldly power and he comes under God's power and refuge, and surrenders to Him, then what happens? Everybody knows how God came to Draupadi's rescue when she prayed to Him.

'In the royal court as did Draupadi, the Princess of the King of Panchal remember the Lord's Name,

Her affliction was by the compassionate Lord removed,

And His greatness enhanced.' P. 1008

**ਪੰਚਾਲੀ ਕਉ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮਹਿ
ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥
ਤਾ ਕੋ ਦੁਖੁ ਹਰਿਓ ਕਰੁਣਾ ਮੈ
ਅਪਨੀ ਪੈਜ ਬਢਾਈ ॥**

First, what had Dusasan done?

'In the royal court did Dusasan bring Draupadi dragging her by her hair.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/8

ਅੰਦਰਿ ਸਭਾ ਦੁਸਾਸਣੈ ਮਥੇਵਾਲ ਦੋਪਦੀ ਆਂਦੀ।

He dragged her to the court clad in a single article of clothing when she was going to take bath -

'The messengers were ordered to disrobe Draupadi, the wife of the five Pandavas.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/8

ਦੁਤਾ ਨੋ ਫੁਰਮਾਇਆ ਨੰਗੀ ਕਰਹੁ ਪੰਚਾਲੀ ਬਾਂਦੀ।

It was ordered - 'Remove her clothes -
'The five Pandavas helplessly watched their wife caught in distress.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/8

ਪੰਜੇ ਪਾਂਡੋ ਵੇਖਦੇ ਅਉਘਟਿ ਰੁਧੀ ਨਾਰਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

The five Pandavas watched helplessly, wondering what they should do. But bound by their word they sat with downcast eyes because they had lost her in gambling. They could not do anything just as we cannot do anything if we sell an animal and its new master beats it with a stick before our eyes. We will, no doubt, be distressed and unhappy, but we will be helpless, because we have sold the animal. In the same way, the Pandavas had lost Draupadi in gambling. They were repenting over their deed but they could not do anything about it. At that moment, when Dusasan gave a sudden jerk, half of the 'dhoti' (length of cloth tied round the waist to cover the lower part of the body) got untied. At that time, Draupadi went into the refuge of God. She surrendered her strength or power -

'And closing her eyes, she contemplated Lord Krishna, and cried loudly for help.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/8

**ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ
ਹਾਹਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੈ ਬਿਲਲਾਂਦੀ।**

She cried - 'O Lord! except you, I have no other support or help.' Then what happened as the servants sought to disrobe her?

'Heaps of cloth lengths were removed but in vain.

The servants were tired of removing cloth lengths, but they could not disrobe her.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/8

**ਕਪੜ ਕੋਟੁ ਉਸਾਰਿਓਨੁ
ਥਕੇ ਦੁਤ ਨ ਪਾਰਿ ਵਸਾਂਦੀ।**

The servants got tired of removing saris but failed to disrobe Draupadi. There were heaps of cloth all around and still she continued to be draped in a sari. There was no more space left for keeping the lengths of cloth. Daryodhana too came and joined in the effort. Hours passed but in vain. The entire court felt ashamed of their conduct and wondered: 'Why have we allowed our intelligence and understanding to be clouded? Do we have to see a nude woman with these eyes?' Bisham Pitama was 175 years old, while Dronacharya was 99 years of age. Everybody's intoxication of power wore off.

'They wrung their hands and swung their heads in repentance over what had come to pass.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/8

**ਹਥ ਮਰੋੜਨਿ ਸਿਰੁ ਧੁਣਨਿ
ਪਛੋਤਾਨਿ ਕਰਨਿ ਜਾਹਿ ਜਾਂਦੀ॥**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ 10/8

They regretted and repented in their hearts. He who has no friend, has God as his friend and supporter.

'On returning home, she was met by Lord Krishna to whom she said - Lord! You have

saved my honour.' Bhai Gurdas Ji, Var 10/8

**ਘਰਿ ਆਈ ਠਾਕੁਰ ਮਿਲੇ
ਪੈਜ ਰਹੀ ਬੋਲੇ ਸ਼ਰਮਾਂਦੀ॥**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ 10/8

Lord Krishna said, "O Draupadi! you are deeply disturbed." She said, "O Lord! my honour has been saved." After sometime, she said, "O Lord! you too did not come to rescue." Lord Krishna said, "O Draupadi! ask your heart and mind. First, for your defence, you framed arguments and tried to use politics. Then you said to your grandfather - 'What is all this happening in your presence and before your eyes?' Then you pleaded with scriptural teacher Dranoacharya, and all others present in the court. Then you looked towards the Pandavas. But I was sure about myself and stood ready with cloth wondering when the call for help might come to me. I was not going to get any time to arrange assistance for you. I was fully prepared to help you. As soon as you came into my refuge, I came to your rescue, for such is my nature.

'No sooner did the elephant take protection of the ocean of Mercy, then he escaped from the crocodile.'

P. 632

**ਜਬ ਹੀ ਸਰਨਿ ਗਹੀ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ
ਗਜ ਗਰਾਹ ਤੇ ਛੁਟਾ॥**

ਅੰਗ - 632

As soon as, it contemplated the Lord, its bonds were severed.

Refrain: Never is he defeated with whom sides the Lord.

**ਧਾਰਨਾ - ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਹਾਰਦਾ,
ਜਿਹਦੇ ਹੋ ਜਾਏ ਵੱਲ -2, 2.**

'With each breath and morsel, ever contemplate the Divine Cherisher's Name. Never disregards He any to whom He is compassionate.

*Himself creator and destroyer -
All to Him is known; knowing,*

He considers and weighs it.
By His might in an instant numerous guises
He assumes.
He saves whomsoever to truth He attaches.
Never is He vanquished on whose side is the
Lord.
Eternal is His court, to which I offer
obeisance.' P. 518-519

ਨਿਤ ਜਪੀਐ ਸਾਸਿ ਗਰਾਸਿ ਨਾਉ ਪਰਵਦਿਗਾਰ ਦਾ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਕਰੇ ਰਹੰਮ ਤਿਸੁ ਨ ਵਿਸਾਰਦਾ॥
ਆਪਿ ਉਪਾਵਣਗਾਰ ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਰਦਾ॥
ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਜਾਣੁ ਬੁਝਿ ਵੀਚਾਰਦਾ॥
ਅਨਿਕ ਰੂਪ ਖਿਨ ਮਾਹਿ ਕੁਦਰਤਿ ਧਾਰਦਾ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਲਾਇ ਸਚਿ ਤਿਸਹਿ ਉਧਾਰਦਾ॥
ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਵੈ ਵਲਿ ਸੁ ਕਦੇ ਨ ਹਾਰਦਾ॥
ਸਦਾ ਅਭਗੁ ਦੀਬਾਣੁ ਹੈ ਹਉ ਤਿਸੁ ਨਮਸਕਾਰਦਾ॥

So Namdev Ji said, "O king! I have only goodness and truth, and nothing else. I have only a life of truth and humility. I have no sword or any other weapon. I have only the gift of a life free from pride or ego. I have non-violence. I do not like violence. Therefore, you should not have made such an utterance. As regards your pride in physical body, nobody knows when death may strike with her slingshot.

'There is no hitch in the way of death either in childhood, or in youth, or in old age. That time is not known, when the noose of death shall come and fall upon thee.' P. 254
ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ॥
ਓਹੁ ਬੇਗ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ॥

Therefore, of what are you proud?

'O man! why takes thou pride?
This perishable body of thine shall one day
be destroyed.' P. 692

ਕਾਹੇ ਰੇ ਨਰ ਗਰਬੁ ਕਰਤ ਹਹੁ
ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਝੂਠੀ ਦੇਹੀ॥

This body is going to perish one day. It is not going to last very long. Why do you take pride in your body? You have to go to the world hereafter where you will have to account for your deeds; you will be held answerable for all your actions.

Therefore, do not be proud of your physical body; use it for some good cause.

Refrain: To dust shalt turn thy body of which you feel proud.

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੀ ਦੇਹੀ ਨੇ ਖਾਕ ਬਣ ਜਾਣਾ,
ਜਿਸ ਦਾ ਤੂੰ ਮਾਣ ਕਰਦੇ।

'O man! why takest thou pride?... P. 692
ਕਾਹੇ ਰੇ ਨਰ ਗਰਬੁ ਕਰਤ ਹਹੁ.....॥

Why do you take pride in your beautiful clothes that you are wearing? There is nothing remarkable about having a strong body, because it is not lasting.

'... This perishable body shall one day be destroyed.' P. 692

..... ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਝੂਠੀ ਦੇਹੀ॥

'Kabir, collecting dust, the Lord has made the body like a physician's powder. It is but four days' play, ultimately, dust shall return to dust.' P. 1374

ਕਬੀਰਾ ਧੂਰਿ ਸਕੋਲਿ ਕੈ ਪੁਰੀਆ ਬਾਂਧੀ ਦੇਹ॥
ਦਿਵਸ ਚਾਰਿ ਕੋ ਪੇਖਨਾ ਅੰਤਿ ਖੇਹ ਕੀ ਖੇਹ॥

Man's body is made of dust and shall return to dust after sometime. It is bound to perish one day. Therefore, O king! I request you - listen carefully! this human incarnation has been granted to us for some particular purpose. It has come to us for meditating on God and not for usurping others' rights for engaging in quarrels and conflicts. This body is a very wonderful and remarkable machine in which abides Lord God. Therefore, put this body to some good account, for only then shall your life be successful and fruitful. If you are to waste it for nothing, then you do not stand to gain anything. Therefore, think over what I have told you.

This body is made up of five elements from the existence of 25 natures. It has five motor organs, the tools or weapons he has got. It has five sensory organs to see, hear

and understand. In this manner, he has organs, so that business of life may continue to be accomplished. What are the tasks to be done? One is to provide sustenance to this body, and secondly, God abides in this body, from whom we have been separated for millions and billions of years. Now we are in the stage of full flowering and maturity.

'This body, in whose heart is the light of the True One, is wholly meant to practise virtue.

Within it are hidden the mysterious jewels. Some rare Guru-directed devotee mines them out.' P. 309

**ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਸਭੁ ਧਰਮੁ ਹੈ
ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਸਚੇ ਕੀ ਵਿਚਿ ਜੋਤਿ ॥
ਗੁਰਜ ਰਤਨ ਵਿਚਿ ਲੁਕਿ ਰਹੇ
ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕੁ ਕਢੈ ਖੋਤਿ ॥**

In man's body are hidden jewels of God's Name.

'The Name Divine, bestower of Nine Treasures immortalizing, In our own self is lodged. Therein abides the ultimate silence of ecstasy, And the unstruck mystical music of wonders indescribable.' P. 293

**ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸਮੁ ॥
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦੁ ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦੁ ॥**

So, holy and pure is the body you have obtained in which abides God.

'When the mortal realizes the All-pervading soul, then does he see the One Lord contained everywhere and the only One, interwoven like warp and woof.

He sees the One Lord, and with his ears, he hears the tidings of the Lord alone.

Praise thou the Lord's Name, O slave Nanak. This is thy service of the Truest of the True.' P. 309

ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ

**ਤਾਂ ਇਕੁ ਰਵਿਆ ਇਕੋ ਓਤਿ ਖੋਤਿ ॥
ਇਕੁ ਦੇਖਿਆ ਇਕੁ ਮੰਨਿਆ
ਇਕੋ ਸੁਣਿਆ ਸ੍ਰਵਣ ਸਰੋਤਿ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿ ਤੂ
ਸਚੁ ਸਚੇ ਤੇਰੀ ਹੋਤ ॥**

So, Namdev Ji said - 'From this body has to be searched out Lord God who abides in it.

'He, who closes his nine doors and restrains his wandering mind obtains an abode in the Lord's own tenth home.

There the unstruck music plays day and night. Through the Guru's instruction this celestial strain is heard.' P. 124

**ਨਉ ਦਰ ਠਾਕੇ ਧਾਵਤੁ ਰਹਾਏ ॥
ਦਸਵੈ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਏ ॥
ਓਥੈ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ
ਗੁਰਮਤੀ ਸਬਦਿ ਸੁਣਾਵਣਿਆ ॥**

Just reflect over what God has blessed this body with. So, these are the inclinations with which to work.

Then there are five 'praans' (vital breaths) in this body which perform their respective functions. One works the lungs like bellows; one works in the liver; one works the heart, and one pushes out filth and ordure from the body. One is in control of the electronic, which is called 'smaan praan'. The moment, the knot is opened, it leaves the body. So there is soul, intelligence or intellect, and things of innermost consciousness and above it, is the mind or heart. Man says - 'Today my heart or mind is very happy.' Over the mind or heart remains the false 'I' or 'ego'. Then, dear friend, God abides in this body. These are not mere figments of the imagination. There are signs or marks in the world hereafter. Reaching there, man realizes that he has come to God's home.

'He, who closes his nine doors and restrains his wandering mind obtains an abode in the

Lord's own tenth home.
There the unstruck music plays day and night. Through the Guru's instruction this celestial strain is heard.' P. 124

ਨਉ ਦਰ ਠਾਕੇ ਧਾਵਤੁ ਰਹਾਏ ॥
ਦਸਵੈ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਏ ॥
ਓਥੈ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ
ਗੁਰਮਤੀ ਸਬਦਿ ਸੁਣਾਵਣਿਆ ॥

There one hears the Guru's holy Word.
Recite like this -

Refrain: Abide the dear Lord within you,
within you ...

ਧਾਰਨਾ - ਵਸਦਾ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ,
ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ -2, 2.

'The body fortress has nine doors.
The tenth is kept unseen.
The adamantine shutters of the tenth gate
open not.
Through the Guru's word alone they get
opened.

The melodious celestial strain rings there. By
the Guru's word is it heard. The Divine
Light shines in the mind of those who hear
the music of the tenth gate. Such persons
meet God by embracing meditation.

The one Lord, who has Himself made the
world, is contained amongst all.' P. 954

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ
ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ
ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥
ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ
ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥
ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ
ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ
ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

'Hail, hail to Thee, O True King!
True, ever true is Thy Name.' P. 947
ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਰੇ ਪਾਤਸਾਹ ਤੂੰ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥

This body is like a fort which God has
given to us. He (God) has made it for His
own abode. Waheguru (God) abides in this
body. We have got this body neither for

pleasure and enjoyment, nor for quarrels
and conflicts, because in it lives God
Himself -

'He, who closes his nine doors and restrains
his wandering mind.' P. 124
ਨਉ ਦਰ ਠਾਕੇ ਧਾਵਤੁ ਰਹਾਏ ॥

When you close the nine body doors or
apertures, then your mind's attention will
go out neither through the eyes, nor
through ears, nor through any other body
organ, and your mind will be at peace, and
then -

'You will obtain an abode in the Lord's own
tenth home.' P. 124
ਦਸਵੈ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਏ ॥

Then you will find a place in God's
tenth home. This place has its special signs
or marks; it is no desolate place.

'There the unstruck music plays day and
night. Through the Guru's instruction this
celestial strain is heard.' P. 124

ਓਥੈ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ
ਗੁਰਮਤੀ ਸਬਦਿ ਸੁਣਾਵਣਿਆ ॥

When after imbibing the Guru's
instruction, the Guru's holy Word is heard-

'The True Guru amrita-elixir has let drip
(into my mouth).
Whereby at the Tenth Door, has the Lord
become manifest.' P. 1069

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਚੁਆਇਆ ॥
ਦਸਵੈ ਦੁਆਰਿ ਪ੍ਰਗਟੁ ਹੋਇ ਆਇਆ ॥

Then what will happen?

'There, at the Tenth Door, resounds the
celestial strain of the Guru's utterance and
one spontaneously merges in the Lord.'
P. 1069

ਤਹ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਹਿ ਧੁਨਿ ਬਾਣੀ
ਸਹਜੇ ਸਹਜਿ ਸਮਾਈ ਹੇ ॥

There will be noticed three signs or
marks. One is unstruck music, second,
Divine Light and third, Lord's Nectar. These
are not mere imaginary thoughts. He lives

there; it is called 'Sunn-Mandal' (The sphere wherein is eternal poise) -

'In the sphere undisturbed by Maya abides a Yogi (implying God).' P. 685
ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਇਕੁ ਜੋਗੀ ਬੈਸੇ ॥

What is He like? Guru Sahib says -
'Neither female nor male - how may He be described?' P. 685
ਨਾਰਿ ਨ ਪੁਰਖੁ ਕਹਹੁ ਕੋਊ ਕੈਸੇ ॥

He is neither a female, nor a male. Therefore, this body is not meant to be wasted. God has fashioned it very carefully and methodically. Recite like this -

Refrain: Thy body-doll with skill has been fashioned.
**ਧਾਰਨਾ - ਪੁਤਰੀ ਤੇਰੀ ਜੀ,
ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਥਾਟੀ -2, 2.
ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਥਾਟੀ -2, 2.
ਪੁਤਰੀ ਤੇਰੀ ਜੀ,..... -2.**

Namdev Ji said, "O King! this body doll which we have got has been fashioned by God very skilfully. There are very many things in it. It has five elements, twenty-five natures, five 'praans' (vital breaths), five motor organs and five sense organs. Then have been placed in it soul, intellect and mind. Thereafter has been introduced in this body the feeling of 'I-ness' or 'ego'. If he meets God, finds Him within the self, then he is pure, otherwise he is completely impure, only a bag of filth and ordure.

'Thy body-doll has been fashioned with skill; Know it for certain that it shall turn to dust. Remember thy origin, O thoughtless fool.' P. 374

**ਪੁਤਰੀ ਤੇਰੀ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਥਾਟੀ ॥
ਜਾਨੁ ਸਤਿ ਕਰਿ ਹੋਇਗੀ ਮਾਟੀ ॥
ਮੂਲੁ ਸਮਾਲਹੁ ਅਚੇਤ ਗਵਾਰਾ ॥**

Contemplate your origin. Know what your origin is.

'My soul! in aspect art thou image of Divine

*Light.
Thy own exalted image realize.
My soul! the Lord is ever by thee.
Listen to the Guru's teaching and live in bliss.'* P. 441

**ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣ ॥
ਮਨ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹੈ ਗੁਰਮਤੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੁ ॥**

You are God's progeny; recognize thy self. If you do not do so, then what is left with you?

'Thou art a guest of three seers of corn a day.' P. 374
ਤੀਨਿ ਸੇਰ ਕਾ ਦਿਹਾੜੀ ਮਿਹਮਾਨੁ ॥

Three seers is your daily provision which as a guest you consume -

'The rest is all given to thee for safe-keeping.' P. 374
ਅਵਰ ਵਸਤੁ ਤੁਝ ਪਾਹਿ ਅਮਾਨ ॥

He is sitting with various possessions which do not belong to him, but have been entrusted to him for safe-keeping.

'Thou art ordure, bones and blood wrapped up in skin.' P. 374
ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ ॥

He has within him ordure, bones, blood wrapped in skin very much like things kept in a thin polythene paper.

'It is on this that you are harbouring pride.' P. 374

ਇਸੁ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਗੁਮਾਨ ॥

You take pride in having this bag of ordure and filth thinking that you are handsome or comely, that you are youthful. Don't be proud of your mistakenly thought handsome body. It is like ordure and filth kept under a beautiful plastic cover -

*'If thou understandest one Thing, then, alone thou shalt be pure.
Without knowing the Lord, thou shalt ever be impure.'* P. 374

**ਏਕ ਵਸਤੁ ਬੁਝਹਿ ਤਾ ਹੋਵਹਿ ਪਾਕ ॥
ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਤੂੰ ਸਦਾ ਨਾਪਾਕ ॥**

If you understand and realize the Lord, then you are pure and holy and wherever you tread, that place shall be sanctified. You will make the entire place sacred and pure. If you do not understand and realize—

'Without knowing the Lord, thou shalt ever be impure.

Says Nanak: I am a sacrifice unto the Guru, Through whom, God, the Omniscient Lord is attained.'

P. 374

ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਤੂੰ ਸਦਾ ਨਾਪਾਕ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਕਉ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥

ਜਿਸ ਤੇ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ ॥

O King! in this body abides God. This body of yours is not something in which you should take pride; you have to search within it for the Lord. What is His mark or sign? Bhai Gurdas Ji tells us that it is beyond description; it cannot be described—

'What place or abode should I describe as equal or similar to the Tenth Abode?'

Kabit, Bhai Gurdas Ji, 10/2

ਦਸਮ ਸਥਾਨ ਕੇ ਸਮਾਨਿ

ਕਉਨ ਭਉਨ ਕਹੋ,..... ॥

There is nothing in the world that is like the Tenth Abode —

'That can be attained only through the Guru by becoming Guruward or Guru-directed, And not from anywhere else.'

Kabit, Bhai Gurdas Ji, 10/2

..... ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ਸੁ ਤਉ, ਅਨਤ ਨ ਪਾਵਈ ॥

If the Guru, through his kindness and grace, enlightens about it, then it is attained. In the region of perception or experience, which is called the Tenth Gate or Abode, there is nothing but soul or spirit; there are nothing but bright flashes of God Himself—

'One is the city (body), nine its gates; still the restless or wandering mind.

As is discarded the bond of three qualities (of Maya), the Tenth Door is opened.

Then brother, is the mind inebriated.'

P. 1123

**ਨਗਰੀ ਏਕੇ ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ
ਪਾਵਤੁ ਬਰਜਿ ਰਹਾਈ ॥
ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੁਟੈ ਦਸਵਾ ਦਰੁ ਖੁਲੈ
ਤਾ ਮਨੁ ਖੀਵਾ ਭਾਈ ॥**

The mind is filled with ecstasy; all thoughts flee; it is a state of deep meditation undisturbed by thought. Man sees and hears all right, but 'ego' is annulled. The sense of 'I-ness' or 'egoism' is destroyed —

'What other light can I offer as comparable to the soul light within...?'

Kabit, Bhai Gurdas Ji, 10/2

ਉਨਮਨੀ ਜੋਤਿ ਪਟੰਤਰ ਦੀਜੈ ॥

The light of the soul region there is equivalent to the light of a thousand bulbs, or it is like that of the sun or the moon, or of lightning or of pearls and diamonds.

'What other light can be offered as comparable to the soul light within?'

That the True Guru mercifully shows to the Guruward who deserves it.

Kabit, Bhai Gurdas Ji, 10/2

ਉਨਮਨੀ ਜੋਤਿ ਪਟੰਤਰ ਦੀਜੈ ਕਉਨ ਜੋਤਿ,

ਦਇਆ ਕੈ ਦਿਖਾਵੈ ਜਾਗੀ, ਤਾਹੀ ਬਨਿ ਆਵਈ ॥

God shows this light to the person to whom he is merciful. He who glimpses it becomes silent and speechless. The kind of music heard there too cannot be described. It is said that once man hears that music or sees that light, he can never forget the experience. Those who engage themselves in meditation and God's devotional worship get many such opportunities, sometimes even daily, when they are in deep concentration of mind. Initially, God shows this to the seekers that they are to come here, when they are lost in a trance and become unconscious.

Once Sant Ishar Singh Ji Maharaj Rarewaley was holding congregations in

Chandigarh. He used to be put up in a house in Sector 10. A holy man came there from Hoshiarpur. He put two questions. He said: "Reverend sir! I can see. But when I try to see, I do not see. When I try to hear, I do not hear." On hearing this, all became silent. An exalted holy man was sitting there. He was highly educated and learned. He was an M.A. Maharaj Ji said, "Reverend sir! You tell me the answer to these questions." He became silent, and then said, "Sir! I have not followed even the questions." Maharaj Ji said, "Pandit Ji! the question is this much only. You cannot follow the question because you have neither any spiritual practice, nor is your knowledge complete and perfect." We watched them with wonder. Both made remarks full of hidden meanings. When everybody had left, I asked Maharaj Ji about the mysterious remark he had made. He said, "The mystery is that spiritual seekers have a glimpse of the soul light only occasionally. The 'anhad naad' (unstruck primordial sound or music) of God's Portal has five words. The seekers are able to bear them; that is not difficult.

'In that sphere (of Enlightenment) reign mystic melody, sublime visions, wonder and joy.'

P. 7

ਤਿਥੇ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥

But when countless Divine musical instruments which are incomparable, resound or play, they charm and captivate the mind -

'By this tune or music even the Lord is charmed.'

P. 186

ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥

Even God is fascinated by this music.

'In the unique place (of the Tenth Gate) resounds the unstruck Divine music,

By whose tune even the Lord is charmed.'

P. 186

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਬਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥

ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥

So, spiritual seekers get captivated by it. This happens naturally. He who gets a glimpse of the Divine Light is not able to bear it. Man is so much lost in an ecstatic trance that he is not able to contain it. He cannot bear it; it is unbearable.

'What other light can be offered as comparable to the soul light within?

That the True Guru mercifully shows to the Guruward who deserves it.

What musical notes should I describe as equivalent to the unstruck primordial sound?

Kabit, Bhai Gurdas Ji, 10/2

ਉਨਮਨੀ ਜੋਤਿ ਪਟੰਤਰ ਦੀਜੈ ਕਉਨ ਜੋਤਿ,

ਦਇਆ ਕੈ ਦਿਖਾਵੈ ਜਾਗੀ, ਤਾਹੀ ਬਨਿ ਆਵਈ।

ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਸਮਸਰਿ ਨਾਦ ਬਾਦ ਕਉਨ..... ॥

Bhai Gurdas Ji says - 'Which musical instrument is playing should I say?

'... Only he whom the True Guru enables to hear it listens to it.'

Kabit, Bhai Gurdas Ji 10/2

..... ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸੁਨਾਵੈ ਜਾਹਿ, ਸੋਈ ਲਿਵ ਲਾਵਈ ॥

Then, what kind of stream is this flow of nectar?

'Nothing can equal this constantly flowing stream of nectar.'

Kabit, Bhai Gurdas Ji 10/2

ਨਿਤਰ ਅਪਾਰ ਧਾਰ ਤੁਲਿ ਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ, ॥

No worldly elixir can compare with this Divine nectar:

'... he who drinks this Nectar merges with the Lord, the giver of Nectar.'

Kabit, Bhai Gurdas Ji 10/2

..... ਅਪਿਉ ਪੀਆਵੈ ਜਾਹਿ,

ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਵਈ ॥

It is drunk without bowl. Without any lamp there is light; without any musical instruments there is playing music. But who drinks this nectar, sees this light and hears

this music? He, who is able to align with the holy Word.

'As by the True Guru's touch is the wandering mind or soul set at rest, The Tenth Door it attains. (The state of perfect absorption in the Absolute). Therein are served victuals of 'amrita' (Divine nectar), and melody of peace arises.'
P. 441

**ਧਾਵਤੁ ਬੰਮਿਆ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ
ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ ਪਾਇਆ ॥
ਤਿਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭੋਜਨੁ ਸਹਜੁ ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ..... ॥**

That Divine melody arises which God had uttered while creating the world.

'With one Word or Note Thou didst effect the world's expansion and whereby, millions of rivers began to flow.'
P. 3

**ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥**

'All from Lord's one Note has been manifested.'
P. 1003

ਏਕ ਕਵਾਵੈ ਤੇ ਸਭਿ ਹੋਆ ॥

The followers of Islam say: A note like 'kun' had been sounded which is continuing till today. Lord Christ says: 'There was logos'. When there was nothing, there was existing only the 'Word', which has bound all the worlds. Day and night are speaking through this 'word', but only the Guru (Holy Preceptor) can show it to the devotee-

'He, who shows the Lord's Abode within man's mind home, He alone is the Omnipotent and Omniscient True Guru.'
P. 1291

**ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥**

He shows the Lord's Home within. One is this body home, and the other is Lord's Abode within it. That Lord's Abode is called 'Atam mandal' (soul region). It is called the world to be experienced. It has

many names.

The True Guru is one who shows the Lord's Home within man's mind's home. He, who throws man into illusions and deceptions, is not the True Guru (Perfect Holy Preceptor). Such a one is only bidding his time. He, who shows one's within -

'He, who shows the Lord's Abode within man's mind home, He alone is the Omnipotent and Omniscient True Guru.'
P. 1291

**ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥**

Then, what will happen there?

'The Lord is manifest in the Tenth Gate, where the celestial strain resounds to the accompaniment of the sound of the five musical instruments.

Struck with wonder, one sees all the islands, universes, underworlds, continents and spheres there.'
P. 1291

**ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ
ਤਹੁ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥
ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹੁ ਪੰਡ ਮੰਡਲੁ ਹੈਰਾਨੁ ॥**

There is sheer ecstasy in that region. It is only there that the word 'Waheguru' (God) is uttered, and nowhere else. 'Waheguru' is the Superior chant - of the exalted region. 'Sohang' [He is I and I am He] chant is of the Tenth Gate. This is uttered when one becomes absorbed in the Lord God, who has been attained. One is realizing oneself, which is done with -

'... utter thou the chant of 'Sohang' [He is I and I am He].'
P. 1093
..... ਸੋਹੰ ਹੰਸਾ ਜਪੁ ਜਾਪਹੁ..... ॥

There is no language in it; it has only thrills of bliss or ecstasy. There is nothing except thrills of wonder and joy -

'The Lord is manifest in the Tenth Gate, where the celestial strain resounds to the accompaniment of the five musical

instruments.'
**ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ
ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥**

P. 1291

There the word sounded is 'wonderful!
wonderful!' -

*'Struck with wonder, one sees all the
islands, universes, underworlds, continents
and spheres there.*

*There one hears the resounding of the strings
of musical instruments and sees the True
Throne of the Sovereign Lord.*

*In the state of serene enlightenment shall
the melody be heard,*

*And in unbroken ecstasy shall consciousness
be fixed.'*

P. 1291

**ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੋਰਾਨੁ ॥
ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਕੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥
ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ
ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥**

So, King! this human body is not such that we should engage in discussion or debate about it. Besides, the body is not going to accompany the soul to the other world; body home is of no use. Once Baba Farid was going somewhere. He heard sounds of shrieks coming from a house. Somebody was crying very loudly. He knocked at the door of the house. What he saw was that the woman who came to open the door was holding a whip in her hand. He asked, "Daughter! who was crying?" She replied, "Old man! what have holy men like you to do with us? It is none of your business. It is the job of householders." He asked, "But, were the shrieks of someone whom you were beating?" She replied, "Yes, I was beating someone." When she was asked whom she was beating, she replied that she was whipping her maid servant. "But why were you whipping her?" he asked. She replied, "I was specially adorning my eyes by putting collyrium into them. A foreign body in it caused

irritation in my eyes bringing tears into them and thus spoiling my adornment. You can see yourself the state of my eyes." Baba Farid smiled and said, "Daughter! this body is mortal; it is bound to decay. So what is the use of adorning it? Nature itself has adorned it and invested it with beauty. What more adornment can you do to it, over and above God's embellishments? One should be content with God's adornments. One should not go beyond them. For then, nothing but harm comes." Baba Farid Ji advised that woman and stopped her from beating her maid-servant. But she remained annoyed with Baba Farid Ji who had needlessly interfered in her affairs.

After quite sometime, one day, Baba Farid was coming, when he noticed that a skull come out of a grave was hanging on a thicket. There were huge bushes near the grave. When they became high, the skull remained hanging on them. Little sparrows started building nests in it and hatching chicks. At that time, there were two chicks in it, which peeped through the two eye sockets. Baba Ji contemplated to know whose skull it was. When he discovered this, he prostrated in prayer and said, "O God! I am all sacrifice to Thy creation and omnipotence." After having said this much, he was lost in God's contemplation. After a long time, when he rose from his trance his disciples asked him, "Revered sir! what had you seen due to which you were thrown into a state of deep contemplation and you started spontaneously uttering - 'Wonderful! Wonderful! Beautiful! Beautiful!'" He said, "Sons! I am watching God's power of creation and omnipotence." The disciples said, "Sir! tell us also about

it." He said, "Look at this skull hanging here. The eye sockets are empty. There is nothing in them. From them sparrow-chicks are putting out their beaks, for sparrows have built their nest in it. After seeing them (eyes), I have been thrown into a state of awe and wonder because one day they could not bear even a line of collyrium.

*Refrain: The eyes which could not endure a streak of collyrium,
There birds have built their nests.*

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੱਜਲ ਰੇਖ ਨਾ ਸੀ ਸਹਿਦੀਆਂ,
ਪੰਛੀਆਂ ਨੇ ਪਾ ਲਏ ਆਲ੍ਹਣੇ -2, 2.**

*'The eyes which once charmed the world,
those eyes I have seen.*

They could not endure the streak of collyrium, but now the birds have hatched their young in them.' P. 1378

**ਫਰੀਦਾ ਜਿਨ੍ਹ ਲੋਇਣ ਜਗੁ ਮੋਹਿਆ
ਸੇ ਲੋਇਣ ਮੈ ਡਿਠੁ ॥
ਕਜਲ ਰੇਖ ਨ ਸਹਦਿਆ
ਸੇ ਪੰਖੀ ਸੁਇ ਬਹਿਠੁ ॥**

Baba Farid Ji said, "Sons! these are the eyes in which a little thick collyrium had come to be applied and the streak had become spoilt and this woman had beaten her maid servant severely. Today, if she happens to come, can she say anything to the birds? There have been mighty kings but today grass grows over their graves. Earlier, during their lifetime, wherever they sat, not even a sparrow could come near them. So, why should one be proud of one's physical body? You are saying repeatedly - 'It is mine! It is mine!' But there is nothing that is 'mine'. There have been many in the world who said - 'mine! mine!'

"The Kauravas who had brothers like Daryodhana used to say, 'Everything is ours, ours.'" P. 693

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕੈਰਉ ਕਰਤੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਸੇ ਭਾਈ ॥

Where have they gone who were so possessive and arrogant? They were a hundred brothers.

'Their royal procession extended over sixty miles, yet the vultures devoured their bodies.' P. 693

**ਬਾਰਹ ਜੋਜਨ ਛਤ੍ਰ ਚਲੈ ਬਾ
ਦੇਹੀ ਗਿਰਝਨ ਖਾਈ ॥**

Their bodies lay uncared for and neglected. None was left in their clan to cremate them. Those on whose heads waved royal canopies, were no more.

Refrain: The Kauravas said - 'Mine! Mine!'

**ਧਾਰਨਾ - ਕੈਰੋਂ ਕਰਤੇ ਮੇਰੀ ਜੀ ਮੇਰੀ -2, 2.
ਮੇਰੀ ਜੀ ਮੇਰੀ ਕੈਰੋਂ ਕਰਤੇ -2, 4.**

'Mine! Mine!' said the Kauravas.

'The Kauravas who had brothers like Daryodhana used to say, 'Everything is ours, ours.' P. 693

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕੈਰਉ ਕਰਤੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਸੇ ਭਾਈ ॥

Lord Krishana was a relative of both the Kauravas and the Pandavas. He very much wished that the war between the two should be avoided. So, he made many efforts. Once he came from Dwarka and stayed at Bidar's house. He made a request to the Kauravas, "If you cannot give half of the kingdom to the pandavas, give them at least five villages, so that the five brothers may be able to sustain themselves on one village each." But Daryodhana said, "Look Krishna! it is all right you have come, but you have come with a wrong demand. I have a sewing needle in my hand; look at its eye." He struck the earth with the eye of the needle and said, "I am not prepared to give even land equal to the eye of the needle." Thereafter, what a terrible war of Mahabharata took place which caused untold destruction. Forty five lacs Indians were killed in the eighteen day war. All

warriors were killed. Since then there had been decay and decline of India for 5000 years. How long had India to suffer slavery! For 800 years, India suffered greatly under foreign rule. How much had India to suffer due to the war of Mahabharata!

'The Kauravas who had brothers like Daryodhana used to say, 'Everything is ours, ours.

Their royal procession extended over sixty miles, yet the vultures devoured their bodies.' P. 693

**ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕੈਰਉ ਕਰਤੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਸੇ ਭਾਈ ॥
ਬਾਰਹ ਜੋਜਨ ਛਤ੍ਰ ਚਲੇ ਬਾ
ਦੇਹੀ ਗਿਰਝਨ ਖਾਈ ॥**

None was left to cremate them. Dead bodies lay uncared for and neglected in the battlefield. Who could cremate 45 lakh dead bodies?

*'There were great ones like Ravana, master of Lanka, all of gold.
What happened to his elephants tied at the portal?
In an instant all passed into strange hands.'* P. 693

**ਸਰਬ ਸੁੱਇਨ ਕੀ ਲੰਕਾ ਹੋਤੀ
ਰਾਵਨ ਸੇ ਅਧਿਕਾਈ ॥
ਕਹਾ ਭਇਓ ਦਰਿ ਬਾਂਧੇ ਹਾਥੀ
ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਈ ਪਰਾਈ ॥**

*'Despite one lakh sons and a lakh and a quarter grandsons,
In Ravana's home was lit neither lamp nor wick.'* P. 481

**ਇਕੁ ਲਖੁ ਪੁਤ ਸਵਾ ਲਖੁ ਨਾਤੀ ॥
ਤਿਹ ਰਾਵਨ ਘਰ ਦੀਆ ਨ ਬਾਤੀ ॥**

In his home burns neither lamp nor wick. Nobody knows where Lanka of gold has gone.

*Refrain: He at whose portal were tied elephants,
Have departed like Ravana.*

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹਦੇ ਦਰ ਤੇ ਝੂਲ ਦੇ ਹਾਥੀ,
ਲਦ ਗਏ ਨੇ ਰੋਣ ਵਰਗੇ -2, 2.**

'There were great ones like Ravana, master of Lanka, all of gold.

What happened to his elephants tied at the portal?

In an instant all passed into strange hands.' P. 693

**ਸਰਬ ਸੁੱਇਨ ਕੀ ਲੰਕਾ ਹੋਤੀ
ਰਾਵਨ ਸੇ ਅਧਿਕਾਈ ॥
ਕਹਾ ਭਇਓ ਦਰਿ ਬਾਂਧੇ ਹਾਥੀ
ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਈ ਪਰਾਈ ॥**

One should not take pride in any material possession or property. God abides in this body of ours. We should seek Him and never speak or act in pride and arrogance. At this the king said to Namdev Ji, "Wonderful, saint! wonderful! you know a lot about these things. That is why the people follow you." The king was saying this sarcastically. He was being ironical. At that time, Namdev Ji said, "O king! holy men talk about others' well-being. It is not proper to laugh at their professions of wishing well to others. It is not good to jeer at the holy. Look! Lord Krishna's offspring in the Duapar age (Third age in Hindu mythology) put up a disguise. Five-six of them dressed themselves as women and one of them had a protruding belly as if pregnant. Accompanied by a few other boys, they went to the place where holy men were sitting. They asked the holy men one after the other, what the boy disguised as a pregnant woman would deliver - a boy or a girl. The holy men kept silent. At last, they happened to provoke Sage Durbhasa. When they asked him, "What will this woman deliver?" he said angrily, "Should I tell you?" Even then, the boys did not stop pestering him with this question. If they had begged forgiveness, they might have been saved.

'The Yadavas practised deception on

Durbasha and reaped its fruit.' P. 693

**ਦੁਰਬਾਸਾ ਸਿਉ ਕਰਤ ਠਗਉਰੀ
ਜਾਦਵ ਏ ਫਲ ਪਾਏ ॥**

Then what fruit did they reap? The sage said, "She will deliver that which will destroy your clan."

'Making fun of the holy men is the highway to ruin and destruction.'

ਸੰਤਨ ਸੇਤੀ ਮਸਕਰੀ ਇਹ ਭੁਬਣ ਕੀ ਗੀਤ ॥

If you make fun of the holy, you are bound to get drowned. Therefore, O king! this is not right and proper. Then these boys came weeping to Lord Krishna and said, "Sage Durbasha has cursed us. Besides, he has said that our clan will be destroyed. After removing the clothes, a pestle has been found in place of the bowl. So, respected father, do something about it. Possessing all the sixteen powers of perfection you are an incarnation of God." Lord Krishna said, "Since the beginning of time, it has been my principle and practice not to undo my saints' word.

'Whatever is the Lord's doing, God's devotees dyed in His love, accept it as Divine.'

P. 748

**ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਹਿ
ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ॥**

The saints can change my writ.

'My saint can release one bound by Me, but I can release not one bound by My saint.

If, at any time, My saint seizes and binds Me, then even I cannot raise any objection.'

P. 1252

**ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛੁਡਾਵੈ
ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੁਟੈ ਮੋਹਿ ॥
ਏਕ ਸਮੇ ਮੇ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ
ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੇ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥**

Therefore, things will now happen as pronounced by the saint. The children prayed, "Sir! show thy mercy and make some effort in this regard." Lord Krishna

said, "Go and rub off this pestle on a rock." When after much rubbing, a small piece was left, it was thrown into the sea. There a fish devoured it. It was caught by a fisherman. When he found the rubbed off pestle, he fixed it on an arrow. Lord Krishna said to the children, "You have become very rowdy and disorderly. Go to your domains and do penance." He said, "Earthquakes have started hitting Dwarka and fires have been flaring up. The earth is shaking and water level has also risen in the sea." Fifteen hundred years after Lord Krishna, Dwarka had become submerged in the sea. Now when we see, we find that it has gone down by several hundred feet. When the children went for doing penance, Lord Krishna warned them against drinking alcohol. But they did not heed his warning. They drank. In the drunken state they quarrelled among themselves and got killed. Not even one of them survived. It was the holy man's curse; only Lord Krishna was left. He went into the forest. While reclining, he placed one foot on his knee. This foot had a mark of 'padam' (lotus). 'Padams' are of two kinds. One is exactly like a deer's eye and is shining. The other is the outline of an eye, which is found in the feet of holy men and saints. When Lord Krishna was lying in the forest, a hunter in search of prey happened to come there. From a distance, seeing the lotus mark in Lord Krishna's foot, he thought that a deer was sitting. He shot his arrow which hit Lord Krishna. When he went there running, he found Lord Krishna lying wounded. He wept over his deed very bitterly.

*Refrain: Mistaking you for a deer
I hit you with an arrow;*

O Lord, forgive me for my mistake.

ਧਾਰਨਾ - ਮ੍ਰਿਗ ਜਾਣਕੇ ਬਾਣ ਮੈਂ ਮਾਰਿਆ,
ਭੁਲ ਮੇਰੀ ਬਖਸ਼ੀ ਮਾਲਕਾ -2, 2.

'Putting his foot on the knee did Lord Krishna sleep at Parbhas (name of a pilgrim station).

The lotus mark on his foot shone brightly like a star.

A hunter looking for prey mistook him for a deer and shot an arrow at him.

Seeing Lord Krishna hit with the arrow.

The hunter started weeping loudly.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/23

ਜਾਇ ਸੁਤਾ ਪਰਭਾਸ ਵਿਚਿ ਗੋਭੇ ਉਤੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰੇ।

ਚਰਣ ਕਮਲ ਵਿਚਿ ਪਦਮੁ ਹੈ

ਝਿਲਮਿਲ ਝਲਕੈ ਵਾਂਗੀ ਤਾਰੇ।

ਬਧਿਕੁ ਆਇਆ ਭਾਲਦਾ

ਮਿਰਗੀ ਜਾਣਿ ਬਾਣੁ ਲੈ ਮਾਰੇ।

ਦਰਸਣ ਡਿਠੋਸੁ ਜਾਇਕੈ

ਕਰਣ ਪਲਾਵ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰੇ।

Crying loudly he lamented, "I have made a big mistake." Lord Krishna said, "O hunter! come near me. Coming closer too, he wept. Lord Krishna took him in his embrace and said, "Why do you weep?" He started loving him.

'Lord Krishna embraced him and ignored his mistake.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/23

ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਲੀਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ

ਅਵਗੁਣੁ ਕੀਤਾ ਹਰਿ ਨ ਚਿਤਾਰੇ।

Lord Krishna was not thinking that he had hit him with an arrow. Rather, he was expressing love for him. He said, "Why are you weeping?"

'Showing kindness, the Lord comforted him, and as per his nature, him he forgave.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/23

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤੋਖਿਆ

ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣੁ ਬਿਰਦੁ ਬੀਚਾਰੇ।

Forgiving and liberating rank sinners is also the nature of the Lord. Thinking thus, Lord Krishna said to the hunter, "Don't weep. First, listen to me. I had to repay a

debt I owed to you. In the Treta age (second age of Hindu mythology), when I was Rama and you were Bali, I had killed you from hiding. You had said then that I had done wrong by killing you from hiding and I had promised to pay recompense for my deed. Due to that you came to the forest, and second was the word of Sage Durbasha. On your arrow was the same head that was pronounced by the sage to destroy my clan. Therefore, you should not feel sorry over your deed -

'Showing kindness, the Lord comforted him and, as per his nature, him he forgave.

The good are considered good for their goodness.

The Lord is such who saves even the evil and degraded.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/23

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤੋਖਿਆ

ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣੁ ਬਿਰਦੁ ਬੀਚਾਰੇ ॥

ਭਲੇ ਭਲੇ ਕਰਿ ਮੰਨੀਅਨਿ

ਬੁਰਿਆਂ ਦੇ ਹਰਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ।

The good and noble are helped by all but it is God alone who saves and forgives even the evil ones.

'The Lord is such who saves even the evil and degraded.

Countless such has He liberated.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/23

ਪਾਪ ਕਰੇਦੇ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰੇ ॥

Saint Namdev Ji said - 'O king! -

'The Yadavas practised deception on Durbasha and reaped its fruit.'

P. 693

ਦੁਰਬਾਸਾ ਸਿਉ ਕਰਤ ਠਗਉਗੀ

ਜਾਦਵ ਏ ਫਲ ਪਾਏ ॥

What kind of fruit did they reap? Their entire clan was destroyed. Therefore, one should never make fun of holy men and saints.

'Making fun of holy men is the highway to ruin and destruction.'

ਸੰਤਨ ਸੇਤੀ ਮਸਕਰੀ ਏਹ ਫੁਬਣ ਕੀ ਗੀਤ ॥

Therefore, you should also practise

Divine Name meditation and engage in God's devotional worship." He said, "If god makes me do it, I will do His worship and meditation." At this, Namdev Ji said, "O king! but then you do not say - I shall eat if He puts the morsel of food in my mouth. I shall bathe if he makes me bathe. I shall put on clothes: If he puts them on me. All the tasks you do yourself, my dear. To meditate on God's Name, you have to endeavour yourself, because endeavour is always needed in spirituality. No fruit accrues in lethargy. Fate itself gets things done from God.

'The nose-string is in the Master's hands and man's own acts drive him on.

Whithersoever is man's feed, thither he goes to eat it.

O Nanak, this is the holy truth.' P. 653

ਨਕਿ ਨਥ ਖਸਮ ਹਥ ਕਿਰਤੁ ਧਕੇ ਦੇ ॥

ਜਹਾ ਦਾਣੇ ਤਹਾ ਖਾਣੇ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਹੇ ॥

Fate or destiny takes one man to Australia, another to Africa or America, still another to Canada or Arab countries. This is fate. But endeavour has to be made for God's worship and meditation.

'He, who calls himself a Sikh of the Great True Guru, should rise early and meditate on God's Name.

He should make efforts, early in the morning, take bath and have ablution in the tank of Nectar.' P. 305

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

So, this endeavour has to be made by man himself.

'The Lord has shown mercy to His slave and Namdev sings His praise.' P. 693

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਜਨ ਅਪੁਨੇ ਉਪਰ

ਨਾਮਦੇਉ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਏ ॥

An arrogant person forgets God and does not use his body rightly. Therefore, it is essential to recognize and realize God. When we realize and recognize God, then all our doubt is dispelled.

Refrain: Dear! since having a sight of you, Cast off is my doubt.

**ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨ ਪਾਇਆ,
ਸੰਸਾ ਉਤਰ ਗਿਆ -2, 2.**

When ignorance, illiteracy, illusion and egoism were removed, what did he see? He saw the all-pervasive God all around and none else but God. The holy man showed mercy and granted him spiritual enlightenment. He was in doubt due to pride in his body. Namdev Ji gave knowledge to the king through sweet words. Therefore, holy congregation! after listening to all this, we should also assess ourselves and see where we stand spiritually. Outwardly, man may try to pose as much he likes, but in his heart of hearts he knows as to how much spiritual advancement he still needs, because one gets human incarnation by rare good fortune. So why not utilize this life to our best advantage? Let us remove our doubts through holy company and by having complete faith in Gurbani and thus swim across the world ocean.

JAPU JI SAHIB

English Translation: Prof. Beant Singh

We take great pleasure in serializing Prof. Beant Singh's much-liked book - 'Japu Ji Sahib - Treasure Eternal - a Poetic Rendering & Annotation in English' - published by Sanstha Gurbani Is Jag Meh Chanan, Mohali.

Some opinions about the book:

'For spiritual seekers & Bani-lovers, this book will prove to be gift of the year 2013.'

Dr. Balkar Singh
Former Head of the Deptt. of Sri Guru
Granth Sahib Studies
Panjab University, Patiala

'This marvellous piece of spiritual literature will surely enrich the minds of the seekers of Divine knowledge. It is eminently readable & spiritually uplifting.'

Dr. Jagjit Singh
Former Principal
Gurmat College, Patiala

'The versified translation in English is followed by annotation, explanation & commentary, also in English that forms the crux of this admirable volume on Sikhism's most primal & profound sacred text.'

The Sikh Review
Kolkata

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ
ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
॥ ਜਪੁ ॥
ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥
ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥੧॥

Ik Onkr Satnam
Karta Purakh nirbhau nirvair
Akal murat ajooni saibhang Gur Prasad.
Japu.
Adi sachu jugdi sachu.
Hai bhi sachu Nanak hosi bhi sachu.1.

There exists but one God (none else). True is the Name of that Lord.
Creator and doer is He;
Fearless and rancourless He be. Timeless and eternal is His form; Self-existent He and is unborn. By the Guru's grace is He known.

Japu

Before Time's beginning and all ages through, was He in existence.
Now too the True one is in evidence;
O Nanak, in future beyond time also shall He be in prominence.

I

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ ॥
ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ ॥
ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ॥
ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥
ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥
ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥੧॥

Sochai sochi na hovai ji sochi lakh var. Chupai

chup na hovai ji lai raha liv tar. Bhukhia bhukh na utri ji bannaa puria bhar. Sahas sianpa lakh hohi ta ik na chalai nali. Kiv sachiara hoiai kiv kurai tutai pali. Hukami rajai chalna nanak likhia nali.1.

Neither millions of ablutions can purify the mind;

Nor can it be calmed, if, in vows of silence, you bind; Nor world's loads of riches appease hunger of any kind; Nor millions of guiles and wiles useful shall you find. How then to become true at God's Portal?

Rend the veil of untruth, how should the mortal?

By obeying His Ordinance and living in His will free. O Nanak, this too comes about by His decree.

II

*ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥
ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ ॥
ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ ॥
ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ ॥੨॥*

*Hukami hovani akar hukamu na kahia jai.
Hukami hovani jiya hukamu milai vadiai.
Hukami utamu nichu hukami likhi dukh sukh paiahi.*

*Ikna hukami bakhsis iki hukami sada bhavaiahi.
Hukamai andari sabhu ko bahari hukam na koi.
Nanak hukami je bujhai ta haumai kahai na koi.*

Created are all forms by Divine Ordinance; Beyond the pale of words is this Ordinance. By Divine Ordinance do beings grow; By Divine Ordinance do honours flow. By Divine Ordinance are beings high or low; By Divine Ordinance do they receive weal and woe. Some, by Divine Ordinance obtain deliverance; While some wander into existence after existence. All are ruled by

Divine Ordinance;
None is outside its sway.
He who understands its power,
O Nanak, to ego never gives way.

III

*ਗਾਵੈ ਕੇ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ ॥ ਗਾਵੈ ਕੇ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥
ਗਾਵੈ ਕੇ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ ॥ ਗਾਵੈ ਕੇ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਗਾਵੈ ਕੇ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੋਹ ॥ ਗਾਵੈ ਕੇ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ ॥
ਗਾਵੈ ਕੇ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ ॥ ਗਾਵੈ ਕੇ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ ॥
ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ ॥ ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥
ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ ॥ ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ ॥ ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥੩॥*

Gavai ko tanu hovai kisai tanu.

Gavai ko dati janai nisanu. Gavai ko gun vadiaia char.

Gavai ko vidiya vikhamu vicharu. Gavai ko saji kare tanu kheh. Gavai ko jia lai phiri deh.

Gavai ko japai disai duri. Gavai ko vekhai hadra haduri Kathna kathi na avai toti.

Kathi kathi kathee koti koti koti.

Dedai de laide thaki pahi. Juga jugantari khahi khahi. Hukami hukamu chalaeh rahu. Nanak vigsai veparvahu.3.

Some capable ones sing of God's omnipotence; They sing of His gifts, marks of His benevolence. Some sing of His wonderful attributes and glories;

Some, through their learning, sing of His abstruse philosophies. Some sing of His power to create and annihilate;

Some sing of His power to take away souls and transmigrate. Some sing that He appears to be distant and transcendent; Some sing that He watches all and is omnipresent.

No end can there be of His description;

On Him (and His Ordinance),

their views millions give expression. The Giver has been giving gifts

which recipients are weary of receiving; But all the ages through,

on them have they been subsisting.
As per His Ordinance has the Lord of
Will been running the world.
Doing this task, O Nanak, He is happy and
unconcerned.

IV

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ ॥ ਆਖਹਿ
ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ ॥ ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ
ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ ॥
ਮੁਹੈ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ
ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ
ਦੁਆਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ ॥੪॥

*Sacha Sahibu Sachu nai bhakhiya bhau aparau.
Akhahi mangahi dehi dehi dati kare dataru.
Pheri ke agai rakhiai jitu disai darbaru. Muhanu
ki bolanu boliai jitu suni dhare piaru. Amrit vela
sachu nau vadiai vicharu.
Karami avai kapra nadri mokhu duaru. Nanak
evai janiai sabhu ape sachiaru.*

True and Eternal is the Lord and true is His
Name. Through infinite expressions of love,
men practise the Name.
Ever do they pray and seek boons from God;
Liberally are these granted by the Supreme
Lord. Then what offering should be made by
which
His court may be seen?
What utterance should we make by which
His love we may glean?
In the ambrosial hours of morning, Reflect on
His greatness and practise Divine Name
meditation.
By pious deeds is obtained human
incarnation;
By Divine grace, does come about man's
liberation. Known thus, O Nanak, is True
Lord's pervasion.

V

ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ ॥ ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ
॥ ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ ॥ ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ

ਨਿਧਾਨੁ ॥ ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ ॥ ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ
ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ
ਸਮਾਈ ॥
ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ ॥ ਜੇ ਹਉ
ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ
ਬੁਝਾਈ ॥
ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥੫॥

*Thapia na jai kita na hoi. Ape api niranjan soi.
Jini sevia tinu paia manu. Nanak gaviai guni
nidhanu.
Gaviai suniai manu rakhiai bhau. Dukhu
parhari sukhu ghari lai jai. Gurmukhi nadang
Gurmukhi vedang Gurmukhi rahia samai.
Guru Isaru Guru Gorakhu Barma Guru Parvati
mai.
Je hau jana akha nahi kahna kathanu na jai.
Gura ik dehi bujhai. sabhna jia ka ik data. so mai
visari na jai.5.*

Neither installed nor created is God; Self-
existent and perfect is the Lord.
Those serving Him with devotion gain
honour;
O Nanak! sing praises of Him, who is virtues'
Treasure. Lodging His love in the heart, sing
of Him,
and of Him hear;
Thus shall joys come and sufferings
disappear. Through Guru's utterance flows
Divine knowledge and the Word of God;
Through it dawns the wisdom - all-pervasive
is the Lord. The Guru, for us, is God and none
other;
He is Brahma, Vishnu, Shiva and Parvati
Mother.
Even if comes to be known His greatness; This,
no way can I express.
One wisdom may the Guru grant to me:
'The Lord is the provider of all and thee; Never
should He, put out of mind be.'

(.. to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845, Sanjose, CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal
Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408
Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072
Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378
Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Europ	50 Euro	500 Euro

Australia

Bibi Jaspreet Kaur
Cell : 0061-406619858
Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com
Bhai Gurinder Singh
Cell : 0061-469927233,